

[ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΤΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΕΩΣ]



ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ

Εἰς τὰς παρόντας κρισίμης Καίρας, τῷ Κράτει
τῷ Ὀθωμανικῷ.

ΤΥΠΩΘΕΝ
[ΛΕΙΨΙΑ ἢ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΙΣ]
[1791 ἢ 1792]

Από τη συλλογή Γ. Κ. Ανεστόπουλου

Αθήνα 1996
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΑΙ ΦΡΟΝΤΙΔΑ Κ.Χ. ΣΠΑΝΟΥ

Ι. ΒΙΒΛΙΟΦΙΛΙΚΑ ΤΕΤΡΑΔΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ .1
α' ΠΡΟΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΑ ΦΥΛΛΑΔΙΑ α'

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006



ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ

Εἰς τὰς παρόντας κρισίμους Καίρας, τῷ Κράτει
τῷ Ὀθωμανικῷ.



Ἡλπισέτις ποτὲ, μὲ τόσῳ ὀξύτητι καὶ δουλίᾳ νὰ μέλλῃ νὰ καταντήσῃ εἰς τὸ χεῖλος τῷ κρημνῷ τὸ Ὀθωμανικὸν Κράτος; ὄχι. Μὰ ἠλπισέτις, ὅτι ἀφ' ἑξῆς ἐκεῖ ἔφθασε, βιασθὲν ἀπὸ ἑνα βραχίονα ἰχυρὸν, ἄλλαι χεῖρες ἰχυραὶ καὶ αὐταὶ, δυνάμεναι νὰ σφεισφέρῃν ἢ παρ' ἑαυτῶν μικράντινα βροπῶ εἰς τὸ νὰ τὸ ἀποκρημνίσῃν, δὲν θέλῃσιν; ὄχι· ἐδὲ τῷτο. Μὰ ἠλπισέτις τελευταῖον, ὅτι αὐταὶ αἱ χεῖρες μέλλουσι μάλιστ' αὖ νὰ ἐκτανθῶν, διὰ νὰ ἐμποδίσῃν τῷ Ὀθωμανικῷ Κράτει τὸν κρημνισμόν, καὶ ἐπάω εἰς τὰ πρῶτα θεμέλιατ' αὖ τὸ ἐπισηρίξῃν; ὄχι παντελῶς. Καὶ ἴσως τῷτο, δὲν ἔπρεπεν ἐδεῖς ἐδόλως ποτὲ, ἔτε νὰ τὸ ὑπεπίδῃ, ὄχι νὰ τὸ ἐλπίσῃ. Ἡ πρόρρησις τῷ μέλλοντος δὲν εἶναι κληρὸς ἀνθρώπινος· κατὰ ἀνθρώπον ὅμως, ἢ εὐλογος τῷ μέλλοντος τεκμηρίωσις μᾶς δικαιώνει ἂν ἐπῆμεν, ὅτι εἰς μὲν τὸ πρῶτον τῶν εἰρημένων, αἱ μετέπειτα γενεαὶ θέλει θαυμάσῃν· εἰς δὲ τὸ δεύτερον, θέλει ἀμφιβάλῃν· εἰς δὲ τὸ τρίτον, θέλει ἀπισήσῃν.

Ἔτι καὶ τῆτο διώκται τις νὰ προεικάζῃ μετὰ πολλῆς πιθανότητος ὅτι οἱ τῶν Τέρκων ἀπόγονοι, τὸν μὲν κίνδυνον εἰς τὸν ὁποῖον τῶρα οὐρέθη τὸ Γένος των, θέλει τὸν ἐνθυμῆνται καὶ μετὰ ταῦτα Ἡ παρῆσα περιπέτεια θέλει μένει ὅπωςδήποτε εἰς τὰ ὑπομνήματα τῆς αὐτῶν Βασιλείας ἀνάγραπτος Ἄλλ' ὅτι καὶ ἄλλαι Χριστιανικαὶ δυνάμεις, ἂν ἤθελον νὰ σιωεργήσαν ὀλίγον, ἐδιώκοντο νὰ ἐπιταχίωον τὴν ἐκείνων παντελῆ ἐξολόθρῳσιν καὶ τὸ ἄλλο, ὅτι καὶ τινὲς, ἂν τύχη, ἐξ αὐτῶν τῶν δυνάμεων ἐπεμελήθησαν αὐτὸς νὰ ὑποσηρίξεν, διὰ νὰ μὴ πάθῃν τὴν τελείαν καταστροφὴν εἰς τὴν ἠγγισαν ἑκείνο μὲν, δὲν θέλει σέρεξεν ἔυκολα οἱ Τέρκοι νὰ τὸ εἶπῃν τῆτο δὲ, δὲν θέλει ὑποφέρῃν ποσῶς εἰδὲ νὰ τὸ ἀκῆσθιν. Ταῦτα αὐτὰ δὲν καταγράφονται εἰς τὰ Ὀθωμανικὰ ὑπομνήματα, ἔτε ὑποφέρονται ἀπὸ τὴν Μουσουλμανικῶν Θεησκείαν.

Τὰ Χρησμολαγήματα τῆ Μωάμεθ πληροφοροῦσιν ἐξ ἐναντίῃ τῆς Τέρκως, ὅτι αὐτοὶ εἶναι τὸ ἔθνος τὸ Θεοφιλὲς καὶ ἅγιον καὶ ἐκλεκτὸν τὸ ἔθνος τὸ ὁποῖον μόνον διωρίθη Θεόθεν νὰ κατακυριόσῃ τὸν κόσμον ἅπαντα καὶ ὅτι τὸ Βασίλειον αὐτῶν ἀκολούθως, μακρὰν ἀπὸ τὸ νὰ χρεωσῆ τὴν ἰδίαν σύστασιν καὶ ἀσφάλειαν εἰς τὰς παρὰ τῶν ἀσεβῶν (Γκιαῦρ) Βοηθείας, δὲν εἶναι δυνατὸν ποτὲ νὰ καθαιρεθῆ, ἔτε ἂν συμπύσωσι καὶ αὐτῆ, ἀπάντων τῶν Κράληδων (ὡς αὐτοὶ ὑπερηφάνως τῆς ὀνομάζουσι) καὶ Βασιλίσκων τῆς Ευρώπης αἱ δυνάμεις. Ἡ ἐπίπλασος Ἀποκάλυψις τῆ Προφήτε αὐτῶν, δὲν τῆς συγχωρεῖ περὶ τῆτος νὰ ἀμφιβάλλωσιν ὅμως καὶ ἡ Ἱστορία τῶν πάλαι γενομένων, καὶ αὐτῶν, σαυροφορικῶν ἐκστρατεύσεων, τῆς βεβαιώνει ἔτι καὶ περισσότερον. Μυριοπληθῆ στρατεύματα Χριστιανικὰ, εἰς ὀλοκλήρη ἑκατοντάδος χρόνων διάστημα, ἄλλα ἐπ' ἄλλοις σφετέρθησαν κατὰ τῶν τῆ Μωάμεθ ὀπαδῶν τὴ ἑκατέρωθωσαν; οὐδὲν. Ἐκεῖνα ἠφανίσθησαν αὐτοὶ ἠύξησαν, καὶ ἐπὶ πλέον ἐμεγαλιώθησαν. Ἡ ἔκβασις τῆ παρελθόντος συμβάματος, ἐνδυναμώνει εἰς τῆς Τέρκως τὴν βεβαιότητα τῆ αἰωνίῃ αὐτῶν δόγματος. Ἡ δοκιμὴ ἐπικρατικῆ τὴν πίσιν. Ἡ Βασιλεία αὐτῆ εἶναι καὶ αὐτῆς νενυμφωμένη μετὰ τῆς αὐτῶν Θεησκείας ἀδιασπάσως. Δὲν ὑφίσταται διαζύγιον. „ Αὐτὰ εἶναι γεννήματα δίδυμα, λέγουσι (1). Τὸ ἓνα δὲν ἔχει ζωὴν χωρὶς τὸ ἄλλο. Ἡ ἔνδοξος πίσις τῆ Μωάμεθ μέλλει νὰ διαωνίξῃ ἄχρι τῆς ἡμέρας τῆς Κρίσεως.”

(1) Ὁ Ἰβραῖμ Ἐφένδης ὁ Μπτεφερίκας, ἐν τῶν περὶ τῶν Τακτικῶν Συγγράμ. Κεφ. Α. Τμήμ. Α. Σελ. 7. Καὶ Κεφ. Γ. Σελ. 151. Τῆς Γαλλικ. Ἐκδόσ. Τῆς ἐν Βιέννῃ 1769.

„σεως· Οί δεσμοί τῆ ἀγιοτάτη τέτθ Νόμθ, ἕως τῆς τῆ κόσμθ σωτε-
 „λείας εἶναι ἀπαράλυτοι.“ Ἡ Βασιλεία τῶν Χριστιανῶν ἔκ ἔσιν ἕκ τῆ
 κόσμθ τέτθ, ὡς εἶδῃ ἡ πίσις. Ἀλλὰ τῶν Ὀθωμανῶν ἕκ τῆ κόσμθ τέτθ
 εἶναι καὶ ἡ Βασιλεία, καθὼς καὶ ἡ πίσις.

Εἶναι τρόπος γὰ διαβῆ ποτὲ ἀπὸ τὸν λογισμὸν τῶν Μωαμεθανῶν,
 ὅτι τὸ Βασιλείον αὐτῶν ἦτον κραταιότερον τότε, εἰς τὸν καιρὸν τῶν σαυ-
 ροφοριῶν, παρὰ τῶρα; ὅτι αἱ Χριστιανικαὶ δυνάμεις, εἶναι ἰχυρότεραι, ἢ
 συμφωνότεραι τῶρα, παρὰ τότε; ποτὲ· Λοιπὸν τὰ αἴτια, διὰ τὰ ὁποῖα
 κινδυνῶσθιν γὰ πάθθιν ὑπὸ μιᾶς ἢ μόνῃς τῆς τῶν Ρώσων δυνάμεως τῶρα,
 ἐκεῖνο ὅπῃ τότε δὲν ἔπαθθον ἀπὸ ὅλλῳ χεδὸν τινὶ Ἑυρώπιῳ ὁμῆ ἐνωμένῳ;
 Ἄιτια βεβαιώτατα καὶ τῶρα, δὲν εἶναι δυνατὸν γὰ προβάλλωσιν ἄλλα,
 εἰμὴ ἐκεῖνα ὅπου ἐπρόβαλλον πρὸ τεσσαράκοντα χρόνων καὶ ἐπέκεινα.

„Ἐὰν πότε καὶ πότε (λέγθσι) (2) κατὰ θέλησιν τῆ Ἰψίση, τὸ
 „Μωαμεθανικὸν κράτθμα πλάιη, ἢ καὶ ὀλοτελῶς τροπῆται, αἴτιαι τῆ
 „δυσυχῆματός εἶναι, ἢ τῶν νόμων παράβασις, ἢ τῆς δικαιοσύνης κατάρ-
 „γησις, ἢ τῶν ποιῶν καὶ τῶν ἀντιδόσεων ἀμέλησις, ὁ τῶν ἀναξίων εἰς
 „τὰ ἀξιώματα προδιδασμός, ἢ ἀβελία περὶ τὰς ἐπιχειρήσεις, ἢ παρα-
 „κὴ τῶν παραγγελμάτων τῶν σωετῶν Ἀνδρῶν, ἢ βραδύτης τῶν πολε-
 „μικῶν βελδμάτων, ἢ ἀπραξία περὶ τινὶ χρῆσιν τῶν ὄπλων, καὶ τῶν
 „ἄλλων ἐν ταῖς μάχαις ὀργάνων, ἢ θρασύτης καὶ ἀπειθείας τῶν στρατιω-
 „τῶν, καὶ, τὸ ἐτι χεῖρον, ἢ φιλαργυρία καὶ ἡ διαφθορά, καὶ ἡ ἀξιο-
 „κατάκριτος ἀγνοία καὶ ἀνεπιστημοσύνη τῶν Κανόνων καὶ τῶν Μεθόδων,
 „τὰς ὁποῖας κατὰ τὰς συμβολὰς, καὶ τῆς ἐξελιγμῆς τῶν στρατιωτικῶν
 „ταγμάτων, καὶ τὰς στρατοπεδώσεις κτ. οἱ ἐχθροίμας μεταχειρίζονται.“
 Ἄυτὰ καὶ τότε ἔλεγον, καὶ τῶρα λέγθσι. Πλὴν, μὲ ὅλα ταῦτα, ἢ
 γνώμη τῶν Ὀθωμανῶν πάντοτε μένει ἢ αὐτῇ· ὅτι τὸ Ὀθωμανικὸν Κρά-
 τος εἶναι ἀκατάλυτον. Ἄυτὸς καὶ αὐτῆς εἶναι ἕνας ἥλιος, ὅπῃ ἂν πά-
 χῃ κατὰ καιρῆς τινὰς προσωρινὰς ἐκλείψεις, ποτὲ ὅμως δὲν θέλει ὀλο-
 τελῶς σκοταδεῖ, ἀλλὰ μέλλει μάλισα εἰς τὸ ἐξῆς γὰ ἀναλάμψῃ ἀσυγ-
 κρίτως λαμπρότερος. „Ἐὰν ἀντεισενεχθῶσι (3) τῶν ἀνω εἰρημένων τὰ
 „ἐναντία· εἰάν ἐπιθυμήσωμεν τινὶ δόξαν, εἰάν ὑποπέσωμεν καὶ ἐπιβρίψω-
 „μεν τινὶ ἐλπίδα ἡμῶν, εἰς τινὶ δικαιοσύνῳ καὶ ἀγαθότητα καὶ δυνάμιν
 „τῆ αἰωνίθ Θεῆ, καὶ εἰς τινὶ θαυμασίῳ πρεσβείαν τῆ Μεγάλθ Προφήτθ

(2) Ὁ Ἰβραῖμ Ἐφένδ. Ἐνθ. ἀνωτ. Σελ. 151.

(3) Ἄυτ. αὐτ.

„Μωάμεθ, θέλει ακολουθήσεν εἰς ἡμᾶς ἀναμφιβόλως νίκαι καὶ τρόπαια
 „ λαμπρά καὶ ἐξαίσια.

Ἡ γνώμη αὕτη ἴσως τῶρα, ὅπῃ ἀπὸ τὰ Ῥωσικὰ ὄπλα πανταχῶς
 κατεδραύθησαν, εἶναι εἰς αὐτὴς ἐνωμένη μὲ κάποιον δισταγμὸν· διατὶ ὁ
 φόβος τῆ ἐπικειμένη κινδύῳ, κατασείει καὶ τὰς σερεωτέρας ψυχὰς, καὶ
 παραλύει καὶ τὰς βεβαιοτέρας ἐλπίδας. Ἄλλ' εἰὰν ἐπανέλθωσιν αὐτοὶ εἰς
 τὴν προτέραν κατάστασιν, ἡ ῥηθεῖσα γνώμη θέλει ἀπομείνει ἀδιστακτῶς ῥιζωμένη
 εἰς τὰς ψυχὰς τῶν, καὶ θέλει γεννᾶ εἰς αὐτὴς μίαν ἰχυρὰν καὶ ἀναμφίβο-
 λον πληροφορίαν, ὅτι τὸ Βασιλεῖον αὐτῶν, καθὼς δὲν φοβεῖται τὴν πα-
 ρὰ τῶν ἀλλοπίστων καταδρομῶν, ἔτι δὲν χρειάζεται τὴν παρ' ἐκείνων
 σωδρομῶν καὶ ὅτι, ὅσον ὀλίγον πρέπει ταύτῃ νὰ ἐμπισθῶνται, τόσον
 ὀλιγώτερον πρέπει ἐκείνῃ νὰ φοβῶνται. Καὶ μένει λοιπὸν ἐλπίς, ὅτι θέ-
 λει γνωρίσεν οἱ Τῆρκοι ποτὲ, εἰὰν τῶρα διασωθῶσι, τὴν ἑαυτῶν σωτη-
 ρίαν ἐκ μέρους τινῶν Χριστιανικῶν Δυνάμεων; μένει ἐλπίς νὰ ὁμολογήσεν
 ποτὲ, ἑαυτὴς χρεώσας εἰς ἐκείνας τὰς Βασιλείας, αἱ ὁποῖαι εἰς τὴν ἀκ-
 μὴν τῆ κινδύῳ, ἢ ἀδιάφοροι δὲν τὴς ἠλώχλησαν, ἢ προσφιλεῖς τε καὶ
 εὐνοοὶ καὶ τὴς ἐβοήθησαν; καὶ ἀπὸ τὰς ὁποῖας, ἀν αὐταὶ ἤθελον, ἐκρέ-
 ματο ὁ ὀλοτελής ἀπὸ τῆς Ἑυρώπης τῆ Μαωμεθισμῶ ἐξοστρακισμὸς; Ἀνέλ-
 πιστον.

Ἄλλ' οἱ Τῆρκοι αὐτοὶ τελευταῖον δὲν εἶναι ἄνθρωποι; δὲν βλέπτε-
 σιν ὀφθαλμοφανῶς, ὅτι ἡ μοῖρα αὐτῶν εἰς τὸ παρὸν, ἤρτηται ἀπὸ τὴν
 τῶν Χριστιανῶν Βασιλέων ἀπόφασιν; Ἀποκρίνομαι τὸ ἀνάπαλιν, ὅτι αὐτοὶ
 οἱ ἄνθρωποι εἶναι Τῆρκοι καὶ ὡς Τῆρκοι, εἰ μόνον εἶναι ἀδιστακτῶς πεπλη-
 ροφορημένοι, κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἰδίας πίστεως, ὅτι τὸ Βασιλεῖον αὐτῶν,
 μένον ἀκαθάρτερον ἕως τέλους, μέλλει τῶς νὰ φθάσῃ καὶ εἰς τὴν ἀκμὴν
 τῆς δόξης καὶ τῆς δυνάμεως, καὶ νὰ ὑποτάξῃ τὰ πάντα, ὡς εἶπομεν·
 ἀλλ' ὡς Τῆρκοι ἔτι πρεσβύσαι καὶ τὸ δόγμα μιᾶς ἀπαραλύτῃ εἰμαρμέ-
 νης τῶν συμβαινόντων σειρᾶς, ἣτις κρατεῖ δεδεμένους τὴς Χριστιανῆς Βασι-
 λεῖς, καὶ τὴς σφίγγει, καὶ τὴς ἀναγκάζει νὰ μένῃ εἰς τὰ ὀριάτων· ὅθεν
 ἐξ ἀνάγκης, καὶ ὅχι κατὰ θέλησιν, δὲν δυνάμνται ποσῶς νὰ βλάψωσι τὸ
 Ἔθνος τῆ Μωάμεθ ἕως ἐξολοθροῦμῶ· ἐπειδὴ εἰς τὸ ἐν οὐρανοῖς Βιβλίον, ὁ
 ἐξολοθροῦμὸς τῆ Ἐθνῆς τῆτῃ δὲν εἶναι γεγραμμένος. Ὡς Τῆρκοι τελευ-
 ταῖον, αὐτοὶ εἶναι ἐκ συστήματος ἐχθροὶ παντὸς τῆ Χριστιανισμῶ ἄσπονδοι·
 διατὶ αὐτὴ ἡ θρησκεία τὴν ὁποῖαν κρατῶσιν, αὐτὴ τὴς ἐξοπλίζει κατὰ
 τῶν Χριστιανῶν τὴν χεῖρα, καθὼς ἄκολον εἶναι πᾶς τις νὰ πληροφορηθῇ,
 ἀναγινώσκων τὸ τῆ Κορανίε Κεφάλαιον, τὸ περὶ τῆς Μάχης ἐπιγραφό-
 μενον. Αὐτοὶ τὸν κατὰ Χριστιανῶν πόλεμον, τὸν ὀνομάζουσι Ζιχαῖδ· „Πό-
 „ λεμον Ἅγιον· πόλεμον πάντοτε γινόμενον πρὸς δόξαν Θεῶ· πόλεμον ὑπὲρ
 „ τῆς

„ τῆς ἱερᾶς πίσεως· πόλεμον προσεταγμένον αὐτοῖς ὑπὸ τῆ νόμου κατὰ
 „ τῶν ἀπίστων. Τὰ ἄλλα Γένη, καὶ αἱ λοιπαὶ διωασεῖαι (λέγεται) (4), εἰς
 „ τὰς δυσλιώεις καὶ κινδυνώδεις αὐτῶν πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις, ἄλλο πρὸ
 „ ὀφθαλμῶν δὲν ἔχουσι, πᾶρεξ μόναι τὰ πρόσκαιρα κέρδη· οἷον τιῶ ἀπό-
 „ λαυσιν τινῶν ἀγαθῶν ἀσάτων καὶ ξεόντων, ἢ τιῶ κενοδοξίαν, καὶ ταιπει-
 „ νώσω τὰς τῶν πολεμίων διωάμεις, καὶ καὶ καταστήσῃ φοβεράν τιῶ
 „ ἰδίαν ἐπικράτειαν. Μόνον τὸ ἔθνος τὸ πεφωτισμένον διὰ τῆς ἀληθινῆς
 „ πίσεως, καὶ ᾠδηγούμενον ὑπὸ τῆς ἀγίας θρησκείας (τῆ Μωάμεθ.) χρε-
 „ ωσεῖ ἐκ προσάγατος, καὶ ἐξ ἐντολῆς τῆ Νόμου, καὶ ἐπιχειρίζεται ἐνίστέ
 „ ἐκστρατείας καὶ μάχας Ἁγίας. Μόναι οἱ Μωσλμᾶνοι ἀποφασίζου καὶ
 „ ὑποφέρου τὰς κόπεις, καὶ τὰς ταλαιπωρίας, καὶ τὰς κινδυνώεις ἐνός
 „ πολέμου, ὅχι δι ἄλλον σκοπὸν, ἀλλὰ μόνον διὰ τιῶ δόξαν τῆ Θεῶ. Μό-
 „ ναι αὐτοὶ, ἀχαρισουῦται μετὰ πάσης προθυμίας καὶ θυσιάζου τιῶ ζωῶ,
 „ καὶ καὶ χύου τὸ αἷμα, διὰ καὶ γένοου ἀξιοὶ τῆς ἀδαιμονίας τῆ ἐνός, καὶ
 „ τῆ ἄλλου κόσμου· καὶ διὰ καὶ προετοιμάσου τὰ ἐφοδίατων, διὰ τιῶ ἀπο-
 „ δημίαν τῆς αἰωνιότητος, κατὰ τιῶ ἱερὰν πράξιν τῶν καθηκόντων, τῶν
 „ προσεταγμένων ὑπὸ τῆ Νόμου. (*) Ὅς τις τὰυτα καλῶς ἐννοήσῃ, κα-

α 3

ταλαμ-

(4) Ἄυτ. Κεφ. Ἄ. Τμήμ. Δ. Σελ. 19. 20. Καὶ ἐν τῆ Ἄυτόθι Σημειώσαι.

(*) Ἦκουσα παρὰ Ἄνδρὸς πισθῶ, ὅτι εἰς τὸν παρόντα πόλεμον, Τῆρκος
 τις αἰχμάλωτος, ἄρισκετο ἡμέρωσ τε καὶ Φιλανθρώπως ὑπὸ τῆ
 ἐξουσίαν ἐνός Ῥώουσ ὀφφικιαλίε τηρέμενος. Παραφυλάξαι δὲ μιαν
 ὄραν, τιῶ ὁποῖαν ἔκρινεν ἀρμοδίαν πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆ Νόμου τῆ,
 ἤρπασεν ἐξαίφνης μιαν Τερκιλίω ῥομφαίαν ὅπῃ ἐκεῖ πρόχειρον εἶδε,
 καὶ μετὰ ἐνθουσιασμῶ ὀρμήσαι, ἔπεσεν ἐπάνω εἰς τὰς παρθευθέντας,
 διὰ καὶ τὰς κατακόψη, ἐξ ὧν μόλις ἔφθασε καὶ πληγώσῃ τινὰ·
 διατὶ προφθάσαντες τὸν ἐκράτησαν. Ἐρωτηθεῖσ οὖν, διατὶ τόσον
 θηριωδῶσ καὶ ἀπανθρώπως ἐκινήθη, εἰς καιρὸν ὅπῃ ἀπελάμβανε τό-
 σῶ Φιλανθρωπίαν καὶ ἡμερότητα; ἀπεκρίθη: διατὶ ἔτω μὲ ὑποχρε-
 ὶνει ὁ νόμος μου· καὶ φονεύσατέμε· ἐπρόθεσε) παρακαλῶ, διὰ καὶ
 ἀξιοθῶ εἰς τιῶ ἐκεῖ ζωῶ, καὶ λάβω τιῶ ἀντιμιδίαν ὅπῃ ὁ προφή-
 τῆς ὑπόχεται εἰς τὰς ἔτω θνήσκοντας. Οἱ Ῥώουσοι ὅμως δὲν ἠθέ-
 λησαν καὶ ἀνταποδώσω εἰς αὐτὸν τιῶ χάριν ὅπῃ ἐπροθυμήθη καὶ
 τὰς κάμη ὁ Βάρβαρος. Τὸν ἐξυλοκόπησαν μόνον ἐρβῶμένωσ ὡσ
 ἔπρεπεν· ἔπειτα τὸν ἀφῆσαν καὶ ζῆ, ὅσον ἡμπορέσῃ, διὰ καὶ ἀποκ-
 τήσῃ

ταλαμβάνει ἔυκολα, ὅτι οἱ Τῆρκοι πρῶτον πρέπει νὰ λησμονήσωσι τὴν τῆ Μωάμεθ πίσιν, ἔπειτα νὰ φαναιῶν εἰς ἓν, ὁποῖονδήποτε Χριστιανικὸν Ἔθνος, Φίλοι πιστοὶ καὶ ἀγνώμονες.

Στοχάσθη τῶρα τὸς αὐτὸς, ἂν θέλῃς, καὶ ὡς ἀνθρώπος. Ἄνθρωποι βεβαίωτατα εἶναι, ἀλλὰ βάρβαροι καὶ ἀπαίδεστοι, ἀλλὰ κακοήθεις καὶ ἀγνώμονες· ὡς βάρβαροι δὲν διακρίνῃσι καλῶς, ἕως πῶς ἐδιώκοντο νὰ φθάσῃν τὰ παρακολυθητά τῆ κινδύου, εἰς τὸν ὁποῖον τῶρα βρέθησαν ὡς ἀγνώμονες, δὲν θέλει φανῆν ποτὲ δὲ χάριτοι (καὶ ἂν τὰ διακρίνῃν) εἰς ἐκείνους ὅπῃ μ' ἓνα ἢ ἄλλον τρόπον τὸς διεφύλαξαν. Λί βεργεσία τὸς ἀπάνθρωπος πολλάκις περισσότερον τὸς ἐκδηριῶσι ἢ τὸς ἐξαγριῶσι. Καὶ οἱ ἀπάνθρωποι λοιπὸν Τῆρκοι, διὰ νὰ γνωρίσῃν τῶν Χριστιανῶν Βασιλέων τὴν παρεῖσαν βεργεσίαν ἢ χάριν, ὥστε νὰ δέσῃν ἐφεξῆς μετὰ τῶν ἀσφαλῆ τὴν πίσιν καὶ τὴν φιλίαν, ἀφ' ἧς λησμονήσῃν καὶ τὴν τῆ Μωάμεθ πίσιν, μένει ἀκόμη νὰ γένωσι καὶ ἀνθρωπικοὶ. Πλὴν, εἰάν οἱ Τῆρκοι γένωσι ἀνθρωπικοὶ, δὲν εἶναι τότε κατὰ τῶν Χριστιανικῶν Δυναστειῶν φοβερώτεροι; Ἐγὼ τὸς Τῆρκες, ἂν ἀφίαν τὴν τῆ Μωάμεθ ἀσέβειαν, κάλλιον τὸς ἤθελα ἀνθρωπικὸς, παρὰ ἀπάνθρωπος. Ἐφ' ὅσον ὅμως ἐπιμένῃσιν εἰς τὴν ἑαυτῶν ψευδοθρησκείαν, διὰ τὴν ὠφέλειαν καὶ τὴν ἀσφάλειαν τῶν ἐπιλοίπων τῆς Ἑυρώπης Βασιλειῶν, κάλλιον τὸς δέλω ἀπάνθρωπος, παρὰ ἀνθρωπικὸς. Ἐγὼ ἔτι κρίνω· ἄς κρίνῃ καὶ ἄλλος.

Ἄν οἱ Ὀθωμανοὶ διασωθέντες τῶρα ἐκ τῆ περιεσῶτος αὐτῆς κινδύου, μεταβάλλωσι εἰς τὸ ἐξῆς τρόπον καὶ ἦθος, ἀφήσῃν τὴν προτέραν ἀπάνθρωπίαν καὶ βαρβαρότητα, μιμηθῆν τῶν Ἑυρωπαϊῶν Ἐθνῶν τὴν ἀνομίαν καὶ τὸ πολίτευμα, ἀσκηθῶσι τὰς τέχνας καὶ τὰς μαθήσεις, ἐπιμεληθῶσι τὴν στρατηγίαν εἰς τὰ πολεμικὰ, καὶ τὴν γεωργίαν καὶ ἐμπορίαν ἐν καιρῷ τῆς εἰρήνης· ἢ μεταβολὴ αὕτη, πρὸς μὲν τὸς ὑπηκόους αὐτοῖς Χριστιανῆς, εἶναι πάντως ἐπωφελὴς καὶ συμφέρουσα, πρὸς δὲ τὸς Βασιλεῖς τῆς Ἑυρώπης, καὶ τὸς ἐκείνων λαῶς, ἴσως εἶναι ἀσύμφορος καὶ ἐπιζήμιος, τόσον ἐν καταστάσει εἰρήνης, ὅσον εἰς πολέμῳ σιμάντημα. Ἡ εἰρήνη θέλει σύρει ἀφθονώτερον εἰς τὴν Τερκίαν τὸ χρυσίον τῆς Ἑυρώπης· καὶ ὁ πόλεμος θέλει ἔλκει φοβερώτερον εἰς τὴν Ἑυρώπην τὸν σίδηρον τῆς Τερκίας. Μαὶ ἂν οἱ Ὀθωμανοὶ, διασώσαντες τὴν παρεῖσαν δυνάμιν, μείνωσι

τήσῃ κατ' ὀλίγον ὀλίγον, μὲ ἄλλον κοπιαστικώτερον τρόπον, τὸ μέλι ἢ τὸ γάλα, καὶ τὰς ἀδιακορυβτὸς νύμφας, ἄς ὁ Μωάμεθ ἠτοίμασέ τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν.

νωσι καὶ εἰς τὸ ἐξῆς, ὡς εἶναι, ἀπολίτῳτοι ἢ δυαπολίτῳτοι, ἄτακτοι ἢ ἀπαίδῳτοι, ἄτεχνοι καὶ ἀφρατήγητοι· εἰς ἓνα λόγον βάρβαροι καὶ θηριώδεις· οἱ μὲν Χριστιανοὶ οἱ ὑπ' αὐτῆς, δὲν ἔχουσι πλέον ἐλπίδα σωτηρίας, εἰδὲ πρέπει νὰ ἀναμένωσι εἰς τὰς θλίψεις των ἀνακαθίσμῳν. Τῆτο εἶναι ἀληθινόν. Ὁμῳς καὶ οἱ Χριστιανοὶ οἱ ἄλλοι, οἱ ὁποῖοι τῳρα ἀμελοῦσι τὴν δικαιοσύνην, καὶ τὴν ἡμπορεῖν νὰ τῆς ἰδοῦσι τέλειον τεταπεινωμένῳς, δὲν πρέπει βέβαια νὰ ἐλπίσωσι παρ' αὐτῳν, ἢ ἐπιμονίῳ εἰς τὰς σωθήκας, ἢ πίστιν εἰς τὰς ὑποχέσεις, ἢ εἰς τὴν φιλίαν βεβαιότητα. Θέλει τῆς ἔχουσι πάντοτε, ὅλοισ ἀπίσης, ἐχθρῆς ἀσπόνδῳς· καὶ ἂν κατὰ τ' ἄλλα ἐπιμένοντασ εἰς τὴν προτέραν ἀπαυθρωπίαν καὶ βαρβαρότητα, κατὰ τῆτο μόνον ἢ ἀσμένεια ἐξερεθισθεῖσα ἀπὸ τὴν παρεῖσαν συμφορῳν (καθῳς εἶναι πολλὰ πιθανόν) τῆς ἀλλάξης, καὶ τῆς ἀναγκῳσῳς νὰ ἐπιμεληθῆν ὡς καὶ ἄλλοτε τῳ στρατιωτικῳ, θέλει τῆς ἔχεν καὶ ἐχθρῆς φοβερῆς, καὶ ἐπικινδῳῳς.

Ἄς ἐνθυμηθῳμεν, ὅτι οἱ Μωαμεθανοὶ εἶναι ἐκεῖνοι οἱ φοβεροὶ ἐχθροὶ, ὁπῆ εἰς τὰς ἀρχῳς τῆς Η'. αἰῳνος (711.) ἔσησαν Θρόνον ἴδιον μέσα εἰς τὸ κέντρον τῆς Ἰσπανίας. Εἰς τὰ μέσα τῆς Θ. (847.) ἐπλησίασαν ἔως εἰς τὰ προπυργῳματα τῆς Ῥώμης· Καὶ εἰς τὰ τέλη τῆς αὐτῆς, (897.) ἔφερον ἄνω καὶ κάτω τὴν Καλαβρίαν. Ἐκεῖνοι οἱ ἐχθροὶ, ὁπῆ ἀφ' ἔ περιτὸ μέσον τῆς ΙΕ'. αἰῳνος, ἀπλωμένοι ἤδη ἀπὸ Γαδείρων ἔως Ἰνδῳν, ἔσβυσαν ἐξ ὀλοκλήρησ τὴν Ἀυτοκρατορίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, περιτὰ τέλη (1480), ὤρμησαν νὰ καθυποτάξῳν ἢ τὴν Ἰταλίαν, ἐκυρίθυσαν τὸ Ὀτταντον, ἔφερον τὴν Φρίλιω καὶ τὸν τρόμον εἰς ὄλιω τὴν Ευρώπιω. Ἄυτοὶ τέως, ὁπῆ εἰς τὰς ἀρχῳς τῆς αἰῳνος τῆς ΙΣ'. (1529.) ἔδερναν εἴκοσιν ὀλοκλήρησ ἡμέρας τὰ τεῖχη τῆς Βιέννας· εἰς τὰ τέλη τῆς αὐτῆς ἐλεηλάτησαν καὶ κατερήμωσαν τὸ Βασίλειον τῆς Ουγκρίας· καὶ εἰς τὰ τέλη τῆς ΙΖ'. (1683.) ἔφθασαν πάλιν νὰ ὄρεθῳσι πρὸ τῳν πυλώνων τῆς εἰρημένης Ἰμπερατορικῆς πόλεως Βιέννας· ἔσησαν τὴν μίωσειδῆ Σελιῳίω, ἐπάνω εἰς ἓνα τῳν ἐπισημοτέρων ἐν αὐτῆ Ἐκκλησιασικῳν πύργων, καὶ ὀλίγον ἔλειψε καὶ νὰ τὴν κατακυριθίσῳν. Ὁ Αἰῳν ὁ ΙΗ'. ὁ παρῳν καὶ ὃν ζῳμεν, δὲν ἐφῳνη τόσον δυστυχῆς εἰς τὰς αὐτῳν ἐπιχειρήσεις· ἀλλ' αἱ ἐπιχειρήσεις αὐτῳν ἐφῳνησαν αἱ αὐταὶ· διατὶ καὶ ἡ θρησκεία ἢ αὐτῆ, καὶ τὸ ἔθνος τὸ αὐτὸ, καὶ τὸ σύστημα, καὶ αἱ προαιρέσεις, καὶ τὰ τέλη.

Ἄκῆεται ἐνθεν κακῆθεν, δὲν ἠξῳρω, ἢ κατὰ χλῳίω, ἢ κατὰ σφωλερῳν κρίσιν λεγόμενον, ὅτι οἱ Τῆρκοὶ δὲν εἶναι πλέον τὸ ἔθνος τὸ φοβερόν. ἐκεῖνο καὶ ἀνυπόστατον, τὸ ὁποῖον ἄλλοτε μὲ ὄρμιω καὶ μὲ βίαν, ἐπαρῳαυρε καὶ κατηδάφισεν ὑπὸ τῆς πόδας τῆς ὀ, τι ἠθέλεν ἀπαντήσῳ· Ὀχι.

Τῳ

Τὸ Ἔθνος, εἶναι τὸ αὐτὸ ἐπιχειρηματικὸν, μεγαλόψυχον, ὀρμητικὸν, γενναῖον ὡς καὶ πρότερον. Ἐξέτασις τῆς Τέρκης αὐτῆς, αὐτοὶ καὶ τῶρα ἀκόμη ἔχουσι περὶ ἑαυτῶν, πάρα πολλὰ μεγάλῳ ὑπόληψιν. Ἡ ἀνδρεία. (λέγουσι) (5) καὶ ἡ Ρωμαλεότης, καὶ ἡ Δικνησία, καὶ ἡ Ἡρωικὴ μεγαλψυχία τῆς Ὀθωμανικῆς Ἔθνης, εἶναι εἰς τῆς Χριστιανῶν ἀγνώριςος. (Ἐκείνο ὅπερ ἀκολοθεῖ, εἶναι ἔτι ὑπερβολικώτερον.) Ἐάν τις (προσθέτῃσιν) ἀγωνιστῆς γενναῖος Ὀθωμανός, ὡς Τίγρις ἰχυρὰ καὶ ὀξυκίητος, παραστὰς ἐν μέσῳ προκαλέσῃ (ἐκ τῆς Χριστιανικῆς στρατεύματος) ἕνα τινὰ εἰς μονομαχίαν, ἔδοξεν τῶν ἀπίστων, ἔτε μεταξύ τῶν χιλίων, ἔτε μεταξύ τῶν ἑκατὸν χιλιάδων εἰς, ἤθελε τολμήσῃ νὰ ἀναλάβῃ τὸν κίνδυνον. Ἐκείνη εἶναι μία τολμηρὰ ἀλαζονεία, γέννημα μιᾶς τυφλῆς βαρβαρότητος· ὅμως ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι οἱ Τῆρκοι εἶναι ἀνδρικοί, καὶ διὰ τὸν πόλεμον ἐκ φύσεως, καλῶς παρεσκευασμένοι. Οἱ ἴδιοι αὐτῶν ἐχθροὶ καὶ ἄλλοτε καὶ τῶρα, τῆς ἐδοκίμασαν, καὶ τῆς μαρτυροῦσι τοιούτους· καὶ οἱ ἔπαινοι ἐνὸς ἐχθροῦ, εἶναι μία μαρτυρία ἀξιόπιστος ὑπὲρ τῆς ἐπαινεμένης. Συγγραφεὺς τις ἐπαγγέλματος Ἀρεϊκῆ, ὅς τις ἐξ αἰτίας τῆς ἐνεσῶτος πολέμου, ἠθέλησε νὰ μᾶς παραστήσῃ τὸν τρόπον, πῶς οἱ Τῆρκοι πολεμοῦν, καὶ πῶς πρέπει νὰ πολεμοῦνται· μᾶς βεβαιώνει, ὅτι αὐτοὶ πλεονεκτοῦσιν ἐκ μέρους τῶν ἔχοντες, ὑπὲρ τὰ ἄλλα Ἔθνη τὴν γενναϊότητα, τὴν προσωπικὴν ἐπιδεξιότητα, καὶ τὸ πλῆθος. (*) Ἠδύατο νὰ προσθέσῃ: καὶ τὸν τῆς θρησκείας ἐνθουσιασμόν, καὶ τὴν ὑπεροψίαν καὶ περιφρόνησιν τῶν ἄλλων γενῶν, καὶ τὸν θυχερῆ καὶ ἀφρονον πορισμὸν ἀπάντων τῶν ἀναγκαίων εἰς πόλεμον· καὶ ἐπὶ πᾶσι, τὸν διάθερον ζῆλον, καὶ τὴν ἐμπιστωσίαν, δι' ἃ εἶναι ἀδύνατον νὰ φανῇ ποτὲ ἕνας Τῆρκος, ἢ ἀμελής καὶ ἀδιάφορος περὶ τὴν δόξαν καὶ ὠφέλειαν καὶ αὐξήσιν τῆς Ὀθωμανικῆς Κράτους, ἢ ἐπίβουλος καὶ προδότης. Διὰ ταῦτα πάντα τὰ ἀπρηξιδμημένα πλεονεκτήματα, ἔπρεπε πάντοτε νὰ φοβάζωνται οἱ Ἑυρωπαϊοὶ τὸ γένος τῶν Τῆρκων ὡς φοβερόν· κατὰ δὲ τὰ ἔχιστα, καὶ νὰ τὸ μιμῶνται.

Διατὶ λοιπὸν τοιοῦτοι ὄντες οἱ Τῆρκοι, ἀπὸ καιρόντινα καὶ ἐδῶ, καὶ μάλιστα εἰς τῆς παρόντας τέττες πολεμικῆς ἀγῶνας, εἰς τῆς ὁποῖς αὐτοὶ
 θελη-

(5) Ἰβρα. Ἐφένδ. Κεφ. Γ'. Σελ. 127.

(*) Σημειώσ. περὶ τῆς τῶν Τῆρκων Στρατιωτικῆς, καὶ τῆς τρόπου καθ' ἣν πρέπει νὰ γίνεταί ὁ κατ' αὐτῶν πόλεμος, Ἐκδ. ἐν Λειψ. καὶ Δρέσδ. 1770. Σελ. 88.

Θεληματικῶς εἰσέβησαν, παντελῶς δὲν δοκιμῆσιν; Ἀφίνοντες τὰς ὑψηλοτέραις λόγαις τῆς προνοίας, εἰς τὰς ὁποίας δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἰχωρήσῃ ὁ ἄνθρωπος, ὅλοι συμφῶνως οἱ νενεχῆς κρίνουσιν, ὅτι ἡ διαφορὰ προέρχεται ἐκ τούτου. Οἱ Ὀθωμανοὶ ἐπαρθέντες διὰ τὰς προλαβέσασ νίκαις, ὑπερεφρόνησαν τὰ ἄλλα Βασιλείαι, ὡς ἀδενῆ καὶ ἀνίχυρα. Κατεδάρξθησαν ὑπὲρ τὸ θεῖον εἰς τὸ μέγεθος, καὶ εἰς τὴν ἑσπέρῃ τῆ ἰδίᾳ Κράτει, καὶ ἠμέλησαν τὴν προτέραν ἀσκήσιν καὶ προπαρασκευάσασ εἰς τὰ πολεμικά. Ἡ ἀσφάλεια εἰς τὴν ἐνόμισαν πῶς δρῖσκονται, καὶ ἡ τῶν ἄλλων ἀψήφισια, τὰς ἀπεκοίμησεν εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς ἀνέσεως καὶ τῆς τρυφῆς. Οἱ Ἑυρωπαϊοὶ ἐξ ἐναντίας ἐξυγοσάτησαν ἀκριβῶς τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτῆς Μοναρχίας τὸ βάρος, καθὼς καὶ τῶν ἄλλων ἐκάστης Ἐπικρατειῶν, ὅθεν ἐσπῆδασαν νὰ συστήσῃν, καὶ νὰ ἰχυροποιήσῃν τὰς ἰδίας δυνάμεις. Ἐπεμελήθησαν νὰ φέρῃν, ὅσον τὸ δυνατὸν, τὴν πολεμικὴν ἀσκήσιν καὶ ἐμπειρίαν εἰς τὴν ἀκμὴν καὶ ἐφρόντισαν νὰ δρῖσκονται διὰ παντὶς, τὰ εἰς τὴν μάχην, σωτισταγμένοι καὶ ἔτοιμοι. Ἡ πεποίθησις ἔκαμεν ἐκείνους νὰ ἔχῃν τὴν μάχαιραν ἀνακόνητον, καὶ εἰς τὴν θῆκην ὁ φόβος ἐκίνησθαι τέτοις νὰ κρατῆν εἰς χεῖρας αἰεὶ τὴν μάχαιραν γυμνὴν, καὶ ἠκονημένην. Πρῶτερον ἰσῶς ἐγένετο τὸ ἐναντίον ὅθεν οἱ Τῆρκοὶ ἐφαίνοντο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νικηταί, καὶ πάντοτε φοβεροί. Τώρα ἡ ἀντιπροφῆ τῆς τρόπου, πρέπον καὶ ἀκόλῃστον ἦτον νὰ προξενήσῃ ἀντίπροφον καὶ τὴν ἔκβασιν. Μαὶ ἂν ἡ ἀνάγκη καὶ ἡ σενοχωρία ἐξυπνίσῃ τελευταῖον τῆς Τέρκου, καὶ τῆς φέρῃ εἰς ἀδθησιν; ἂν μεταβάλλωσιν ἦθος, καὶ ἀναλαβόντες τὰ σωτήρη φρονήματα, μιμηθῶσι τῆς καὶ τὴν πολεμικὴν ὀταξίαν καὶ τέχνην τῶν ἐπιλοίπων Ἑυρωπαϊῶν γενῶν, βλέποντες ἀλλῶς εἰς προφανῆ κίνδυνον τὴν ἰδίαν ἀσφάλειαν; τότε τί εἶναι ἄλογον νὰ ἀκλεθῆσῃ; ὁ ὀρθὸς λόγος ἐπιδήλωσ τὸ προμῖνυει.

Ἄν οἱ Ὀθωμανοὶ δὲν ἐγνώριζον αὐτοὶ ἀφ' ἑαυτῶν, πόθεν προῆλθεν εἰς τὸ σῶμα τῆ Βασιλείστων ἡ παρῆσα ἀδενεία, δὲν ἦτον φόβος μήπως φροντίσῃν εἰς τὸ ἐξῆς νὰ μεταχειρισθῶν τὴν πρέπασαν θεραπείαν. Ἄλλ' αὐτοὶ καὶ τὰ αἷτια τῆς ἀδενείας τὰ γνωρίζουσι, καὶ τὰς τρόπου τῆς ἰάσεως τὰς ἠξῆρῃσι, καθὼς καὶ ἡμεῖς. Ἄς ἀκῆσωμεν τὰ ἀνωτέρω παρ' ἡμῶν εἰρημένα ἀπὸ τὸ ζῆματων. Ἰδῆ πῶς ὀμιλῶσιν: 6) „Οἱ Βασιλεῖς καὶ Πρίγκιπες τῶν Ἰσλάμων, καὶ ἐν γένει οἱ λαοὶ τῆς ἀληθῆς πίστεως, εἰς τὰς περασμένους καιρῆς νίκαις ἀνείλοντο ἐπισήμως κατὰ τῶν ἑχθρῶν

(6) Ἰβραῖμ Ἐφένδης Κεφ. Α. Τμήμ. Ε. Σελ. 37.

„ἐχθρῶν τῆς Ἀυτοκρατορίας καὶ τῆς πίσεως' ἐπειδὴ διὰ μιᾶς ἐξαιρέτη
 „ἀσκήσεως, ἐμεταχειρίζοντο τὰ ἄρματα καὶ τὸ ξίφος μὲ μίαν ἐπιδεξιό-
 „τητα ἀνωτέραν τῶν ἄλλων. . . . Εἰς τὸ παρὸν ὅμως (7) ἡ Ἡρωϊκὴ
 „τῶν Ἰσλάμων γενναϊότης αἰθρητῶς ἐχαυνάθη, καὶ ἀπότινος καιρῶ καὶ
 „ἐδῶ, ἡ ἰχὺς αὐτῆ καὶ διώαμις προδήλως ἐξέπεσεν ἀπὸ τοῦ μεγαλειότης. „
 Τῆτο τὸ προβάλλει ὁ Ὄθωμανὸς Συγγραφεὺς, ὡς ἐν μυσηριῶδες πρόβλη-
 „μα. „Καὶ διὰ τὴν λύσιν (λέγει) (8) τῆ μυσηριῶδες τέττε προβλήμα-
 „τος, πρέπει πρῶτον νὰ ἐρδυνήσωμεν ἐπιμελῶς τὴν νέαν πολεμικὴν τέχ-
 „νην τῶν ἐχθρῶν τῆς Ἀυτοκρατορίας καὶ τῆς πίσεως, καὶ νὰ τὴν γνω-
 „ρίσωμεν καλῶς, διὰ νὰ ἰδῶμεν πόσον ἀνίκανος εἶναι ἡ παλαιὰ μέθοδος, καὶ
 „ἔτω νὰ καταλάβωμεν ἅπαντες τὴν ῥίζαν τῆ ἐλαττώματος, καὶ τὴν πη-
 „γὴν τῆς ἀδιωαμίας εἰς τὰ τακτικάμας.

„Εἶναι συμφερώτατον (ἀκολουθεῖ) (9), νὰ ἐξακριβώσωμεν τὰς
 „ἀρχὰς καὶ τῆς Κανόνας, ἕς πρὸ ὀλίγου εἰς τὰ στρατῶματάτων εἰσιώεγκαν
 „οἱ Βασιλεῖς καὶ τὰ ἔθνη τῶν Ναζαριῶων καὶ τὰ νέα ἄρμα-
 „τα ὅπῃ ἔφερον εἰς τελειότητα, καὶ τὰ νέα μηχανήματα, καὶ τὴν ἐπι-
 „τηδείαν αὐτῶν μεταχείρησιν' τὰ ὅποια ὅλα ἐματαίωσαν τὰς παλαιὰς
 „παρατάξεις, καὶ ἔφερον τῆς ἐχθρῆς μας εἰς κατάσασιν, νὰ διώωνται
 „νὰ ἀντέχου, εἰς τὰς σφοδρότερας ὁρμαῖς τῶν ἡμετέρων Χετζέμ' „
 (οὕτως ὀνομάζεσι τὰς ὁρητικὰς καὶ ἀχαλίνες προσβολὰς, μὲ τὰς ὅποιας
 τυφλὰ πίπτοντες ἐπάνω εἰς τῶν ἐναντίων τὰς φάλαγγας, πολλαῖς τὰς
 διαρρηγνύουσι, καὶ τὰς διασκεδάουσι.)

„Ἡ πολλαπλάσιος δοκιμὴ ἔδειξεν ἐπιδήλως, ὅτι ἡ παλαιάμας πο-
 „λεμικὴ τάξις, ἔ μόνον εἶναι πάντῃ ἐλλειπής, ἀλλὰ καὶ ὀλεθρία νὰ τὴν
 „ἀκολουθῶμεν, καὶ ὑποκειμένη εἰς μεγάλα ἀτόπα „ (10). Εἶτα ἀναφέ-
 „ρει ἐφεξῆς διάφορα τῶν ἀτόπων αἰτία, παραβάλλων διεξοδικώτερον τῆς
 νέας ὀταξίας τὸ κέρδος, καὶ τὴν ζημίαν τὴν ἐκ τῆς παλαιᾶς ἐν ταῖς
 παρατάξεσιν ἀταξίας συμβαίνουσαν' καὶ τελῶταῖον ἐπὶ λέξεως συμπε-
 ραίνει (11) „ὡς σαφὲς καὶ ἀναμφίβολον ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι ἡ παλαιὰ
 „ΤΑΚΤΙ-

(7) Ἀυτ. Σελ. 40.

(8) Ἀυτ. Σελ. 41.

(9) Ἀυτ. Σελ. 42. 43.

(10) Ἀυτ. Σελ. 43, κξ.

(11) Ἀυτ. Σελ. 58.

„τακτική πρέπει να σύρη τὸν ὀλοτελῆ μιᾶς χώρας ἀφανισμόν, εἰς τὸν ὁποῖον ἡ βραδεία μεταμέλεια δὲν ἤμπορεῖ νὰ φέρῃ θεραπείαν, ἔτε διόρ-
 „θώσιν.“

Μέμφεται ἔπειτα (12) τὴν ἀψηφισίαν τῶν ὁμοφύλων τῶν Ἰβραή-
 μης, πῶς ἀφῆσαν μίαν χεῖρταν ἀπίστων καὶ ἐμεγαλιώθησαν, καὶ ἐπλη-
 θυνώθησαν, καὶ ἐπλάττωσαν τὰ ὄριάτων εἰς τὰ τετραπέρατα· καὶ ἀντὶ
 νενικημένων, κατέστησαν νικηφόροι καὶ θριαμβοῦται· Τὸς μέμφεται, διατὶ
 δὲν ἐξετάζουσι ποῖοι εἶναι οἱ ὅροι τῆς αὐτῶν τῶν Γκιαρῶν πολιτικῆς, διοική-
 σεως; ποῖα τὰ συστήματα; πῶς κυβερνοῦσιν ἐκεῖνοι τὰς πόλεις; πῶς διε-
 ξάγουσι τὸ ὑπῆκοόν; πῶς καταστάνουσιν ἀνθηραῖς τὰς χώρας αὐτῶν, καὶ
 τὰς ἐπαρχίας αὐτῶν πολυανθρώπους; ποῖα τὰ πολιτικὰ αὐτῶν νόμιμα;
 ποῖα τὰ δικαστικά; καὶ πρὸ πάντων ποῖα τὰ στρατιωτικά; δι' αὐτὸν (Θεὸς πα-
 ραχωρήσαντος) ὤφθησαν πολλάκις καὶ ἀκολοθίαν νικηταὶ τῶν στρατο-
 μάτων τῆς κραταιοτάτης οἰκίας τῶν Ὀθωμανῶν. . . . „Μὲ ἐλπίδα
 „(λέγει) τοιοῦτότρόπως νὰ ἀποκρέσωμεν δὲθενῶς τὰς ἀδικίας καὶ ὑβρεις
 „τῶν ἐχθρῶν μας, νὰ γήσωμεν τὸν δρόμον τῶν συμφορῶν μας, καὶ νὰ κόψω-
 „μεν ἀπὸ τῆς ῥίζης τὸ κακόν.

Ἐπιμένει εἰς τὴν προτροπὴν, καὶ παραινεῖ τὸς ὁμοπίστους αὐτοῦ
 (13) ἀπὸ τῆς νύκτὸς καὶ εἰς τὸ ἔξῃς, νὰ ἀφήσωσι τὴν ἐπονείδισον ἀναληθ-
 σίαν, τὴν πεισμονὴν, τὴν ἀηδίαν, τὴν πρόληψιν, δι' αὐτὸν ἕως τῶρα ἀπε-
 στραφῆσαν τὴν ἐξέτασιν καὶ εἶδησιν τῶν στρατηγικῶν πανεργασμάτων καὶ
 μεθοδῶν, καὶ νὰ ἐπιμεληθοῦν μετὰ σπουδῆς ἐπιπόνου νὰ ἀκριβολογή-
 σωσι, καὶ νὰ μάθωσι καὶ αὐτοὶ τὴν θαυμασιῶς αὐτῶν τέχνῃ τῆς νέας τακ-
 τικῆς, δι' ἧς ἀπὸ πολλῆ ἤδη οἱ ἄπιστοι, τὸ Βασίλειον τῶν πιστῶν, καὶ τὴν
 Πόρταν κατέθλιψαν.

Ἐπειδὴ δὲ, ἠξάρει ὅτι τὸ δόγμα τῆς προδιορισμῆς, ἤμπορεῖ νὰ ἐξα-
 διωατίσῃ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ὁπαδῶν τῆς Μωάμεθ, τὴν ἰχίω τῶν ἀνω-
 τέρω παραινέσεων, προλαμβάνει καὶ λύει καὶ ταύτῃ τὴν ἀνθυποφοράν.
 „Καὶ ἀγκαλὰ (λέγει) (14) ἡ ὀτυχῆς τῆς πολέμου ἔκβασις, καὶ ἡ νίκη
 „ἡττηται ἐκ τῆς θείας προνοίας . . . ὅμως ὁ παντοδύναμος Θεὸς κα-
 „θυσπέβαλε τὰ ἀποτελέσματα ὑπὸ τὰ αὐτῶν αἰτία· καὶ ἡ πρόνοια ἐνεργ-
 „εῖ

(12) Ἄυτ. 64.
 (13) Ἄυτ. Σελ. 67. 68.
 (14) Ἄυτ. αὐτ.

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
 ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

„γὰρ καὶ ἀκολυθίαν τῶν μέσων καὶ τῶν μέτρων, τὰ ὅποια οἱ ἄνθρωποι
 „εἰς τὰς αὐτῶν πράξεις μεταχειρίζονται. Ὅθεν ἀκόλυθον τῆς ἐν τοῖς
 „ἔσι τάξεως εἶναι, ὅτι τὸ μὲν κατὰ τέχνῳ, καὶ κατὰ κανόνας μιᾶς σε-
 „ρεᾶς καὶ ἀδιασπᾶσθ ἐνώσεως, συμφωνίας, ὑπαλληλίας διοικέμενον στρα-
 „τόμα, πάντοτε νὰ νικᾷ· τὸ δὲ ἀπαιδαγωγῆτον, καὶ ἀνεξάσκητον, καὶ
 ἀτεχνον, καὶ ἀτακτον, νὰ νικᾷται.

Τέλος πάντων βεβαιώνει τὴς Μωσουλμάνης ὁ Ἐφένδης (15), ὅτι
 ταῦτα πάντα δὲν τὰ λέγει μόνον ἀπὸ γνώμης ἰδίας, ἀλλ' εἰς αὐτὰ (λέγει)
 τὸν ἐπληροφόρησαν ἄνδρες ἔμπειροι εἰς τὰ πολεμικά, Ἑυρωπαϊοί, ἐξ ἰδίας
 εἰσότητος. Ἡμεῖς δὲ ἀπὸ τὸ εἶμα τῆ Ἰβραὶμ Ἐφένδη διὰ τῶν ἀπάν-
 των πληροφορέμεθα, ποίαν ὑπόληψιν ἔχουσιν οἱ Τῆρκοι περὶ τῆ ἰδίας Ἐθ-
 νης· ποίαν περὶ τῶν Χριστιανικῶν τῆς Ἑυρώπης γενῶν· ποίαν περὶ τῆς πα-
 λαιᾶς τακτικῆς, τὴν ὅποιαν αὐτοὶ μεταχειρίζονται, καὶ ποίαν περὶ τῆς
 νεωτέρας, τὴν ὅποιαν οἱ ἄλλοι πῶς γνωρίζουσι τὴς ἐλλείπει, καὶ πῶς
 εἶναι χεδὸν ἔτοιμοι νὰ θεραπεύσων τὴν ἐλλείψιν. Τὸ ὅποιον ἂν σωέβη,
 εἰφώνω τὴν τῶν Ἑυρωπαϊῶν σῴεσιν νὰ συλλογιθῆ τὰ ἐντεῦθεν παρακο-
 λυθήματα.

Ἡξῶρεν: πολλοὶ κρίσκονται εἰς τοιαύτῳ γνώμῳ, ὅτι δὲν εἶναι
 φόβος, μὴ συστήσω εἰς τὸ ἐξῆς οἱ Τῆρκοι τὸ στρατιωτικὸν αὐτῶν, κατὰ τὴν
 νῦν ἐπικρατέσαν παρὰ τοῖς Ἑυρωπαϊοῖς τάξιν καὶ ἀσκήσιν. Δὲν ἐπιτρέ-
 πει λέγεσιν) εἰς τὴς ἀκολύθους τῆ Μωάμεθ τὴν μίμησιν τῶν ἀλλοπί-
 των Ἐθνῶν, ἔτε ἡ θρησκεία, ἔτε ἡ βαρβαρική ἀλαζονεία καὶ ὁ τύφος.
 Ἄυτοὶ ὄντες ἐπίμονοι, καὶ σερεοὶ εἰς τὰ ἀρχαῖα αὐτῶν ἥθη, καὶ ἀμετα-
 κίνητοι, κρίσκονται μακρὰν ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς καινοτομίας καὶ τῆς νεω-
 τερισμῆ. Καὶ πρὸ πάντων αὐτοὶ, ὡς ἀνεπίδεκτοι βπειθείας καὶ ὑπακοῆς,
 δὲν εἶναι ἔυκολον, ὅτι θέλει καταστήσω ποτὲ εἰς τὰ στρατῶματάτων
 ἐκείνῳ τὴν ὁταξίαν, ἀπὸ τὴν ὅποιαν κρέματα ἡ περὶ τὴς πολεμικῆς
 ἐγῶνας δὲ κίμησις.

Ἄλλ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν μίμησιν, ἂν ἐξετάσωμεν καλῶς, ἡμεῖς θέλει
 εὑρομεν τὴς ἀκολύθους τῆ Μωάμεθ, ὅτι ἐφάνησαν πάντοτε πρόθυμοι εἰς
 τὸ νὰ παραδέχωνται καὶ τὰ τῶν ἄλλων Ἐθνῶν ἐφθρέματα, ὅσα ἐκρίναν
 πρὸς ἑαυτὴς πρέποντα καὶ συμφέροντα. Ἐυθὺς ἀπὸ τῆς πρώτης χρό-
 νης τῆς συστάσεως τῆ Βασιλείας αὐτῶν, ἔτι ὑπὸ τὴν τῶν Καλίφων διοί-
 κησιν

ἤσθησαν δρισκόμενοι, ὅταν ὑπὸ τὸ εἶδος τῆς κατ' αὐτὰς Θεοκρατίας ἦσαν θερμότεροι εἰς τὸν Μωαμεθισμόν, καὶ ἐπομένως δεισιδαιμονέστεροι, αὐτοὶ ἐφάνησαν μιμητικοί. Ὅταν ἠύξανον κατὰ τὴν ἰσάμιν, τόσον ἐπεμελουῦτο νὰ αὐξάνη, καὶ κατὰ τὴν περί τὰς ἐπισήμας καὶ τέχνας τελειότητα, ὅσας εὕρισκον παρὰ τοῖς ἀλλογενέσιν. Εἶναι γνωστὸν ἐκεῖνο ὅπῃ ἐσημείωσε, περὶ αὐτῶν εἰς τῆτο, ἕνας νεώτερος Συγγραφεὺς περιώνυμος. (*)

„Ααρὰν Ραχίλδ, σύγχρονος Καρόλου τῆ Μάγνη, ὁ ἐπιφανέστερος τῶν προκατόχων αὐτῆ Καλίφων· (ὅς τις ἐδωθήθη καὶ ἔκαμε νὰ τὸν ἀλαβῆται, καὶ νὰ τὸν περιβλέψῃ, ἀπὸ Ἰσπανίας ἕως Ἰνδίας) ἀνεψύχασεν ὅλας τὰς ἐπισήμας· ἐφιλοπόνησε τὰς τέχνας, καὶ τὰς πρὸς ἡδονὴν, καὶ τὰς πρὸς ὠφέλειαν· εἰλκυσε πρὸς ἑαυτὸν ἄνδρας σοφῆς καὶ πεπαιδευμένους· καὶ ἀντὶ τῆς πρώτης βαρβαρότητος, ἀντεισήγαγεν εἰς τὰς ἀρυχωροτάτας αὐτῆ Ἐπαρχίας καὶ χώρας, τὴν τῆ πολιτοῦματος κοσμιότητα. Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, οἱ Ἄραβες ἔφερον εἰς τὴν Ἐυρώπῃ τὰς Ἀριθμητικὰς χαρακτῆρας, τὰς ὁποῖαις ἤδη πρότερον αὐτοὶ εἶχον παραλάβῃ παρὰ τῶν Ἰνδῶν. Ἡμεῖς εἰς τὴν Ἀλμανίαν καὶ εἰς τὴν Γαλίαν, δὲν ἐλάβομεν ἄλλοθεν εἰδησίγματα μετρίαν τῆ τῶν Ἀσέρων δρόμη, εἰμὲ ἐξ αὐτῶν τῶν Ἀράβων. Μόνον τὸ ὄνομα τῆ Ἀλμανάκη εἶναι εἰσέτι καὶ νῦν ἀρκετὸν εἰς μαρτύριον. Τελυταῖον κατὰ τὸν Β'. ἀπὸ τῆ Μωάμεθ αἰῶνα, χρεῖαν εἶχον τῆς Δύσεως οἱ Χριστιανοὶ νὰ γίνωνται μαθηταὶ τῶν Μωαμεθιστῶν.

Ὅτι δὲ οἱ Μωαμεθιστῶν δὲν ἀπηξίωσαν ἀνέκαθεν νὰ μανθάνη, καὶ νὰ μιμῶνται τὰς τῶν ἀλλοθῶν Ἐπισήμας καὶ τέχνας, καὶ τῶν ἰδίως τὰς πολεμικὰς, φαίνεται καὶ ἀπὸ τῆ μεγάλλῃ Φροντίδι, τὴν ὅποιαν εἶχον οἱ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἀυτοκράτορες, νὰ κρύπτου, ὅσον ἠδύωσαντο, εἰς αὐτὰς τὴν κατασκόπην ἐκείνην τῆ ὑγρῆ πυρός, τὸ ὅποιον διὰ Σιθωνίων προχεόμενον, καὶ ὑπ' αὐτὴν τὴν τῶν ὑδάτων ἐπίχυσιν ἀσβεστον διατηρούμενον, κατὶωάλισκε τὰς ὑπεναντίους. Ἰέμης (ἔγραφε Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος πρὸς Ῥωμανὸν τὸν υἱὸν αὐτῆ καὶ διάδοχον.) (**)

„Πρόσεχε καλῶς, εἰάν τολμήσῃ ποτὲ, καὶ παρὰ Σὲ ζητήσῃ αὐτὸ τὸ ὑγρὸν

β 3

(*) Ὀνολταῖρος. Ἐν τοῖς Χρονικ. τῆ Ἰμπερίας· Ἐκδ. ἐν Βασιλ. Τόμ. Α. Σελ. 5. 6.

(**) Ἐν ταῖς Κωνσ. Ἀρχαιολογ. Μέρ. Β'. Κεφ. ΙΓ. παρὰ Βανδερ. Ἐκδ. Παρισ. 1711. Τόμ. Α. Σελ. 64. 65.

„ύγρὸν πῦρ, καθὼς καὶ παρ' ἡμῶν πολλάκις τὸ ἐζήτησαν, πρόσεχε νὰ
 „τὴς ἀποπέμψης ἀπράκτους. Καὶ ἅμα, ὑπαγορεύει εἰς αὐτὸν, ἂν τύχη
 καὶ τὸ ζητήσω, τί πρέπει νὰ ἀποκριθῆ. „Ὅτι δηλαδή, αὐτὸ εἶναι ἕνα
 „πῦρ Θεόδοτον καὶ Ἀγγελολίδακτον, τὸ ὁποῖον ὅς τις εἰς τὴς ἀλλοεθνεῖς
 „καὶ ἑτεροθρήσκους τολμήσῃ καὶ τὸ παραδώσῃ, ἐκπίπτει ὄθις τῆ Χρι-
 „σιανισμῶ, καὶ ἔνοχος τῆ αἰωνίᾳ ἀναθέματος, ἔλκει κατ' ἑαυτῆ τὰς
 „Φρικτοτάτας ποινὰς, καὶ παρὰ Θεῶ, καὶ παρὰ ἀνθρώπων. „Τοιοτρό-
 πως ἐμεταχειρίζοντο οἱ Χριστιανοὶ τὴν δεισιδαιμονίαν διὰ νὰ φυλάξεν τὴν
 πολεμικὴν τέχνην ἀπόρρητον πρὸς τὴς Μωαμεθανούς· ἐπειδὴ ἤξευραν, ὅτι
 οἱ Μωαμεθανοὶ, δὲν ἦσαν βέβαια τόσοι δεισιδαίμονες, ὥστε νὰ ἔχεν δυσκο-
 λίαν καὶ μιμηθῶν, τὰς τῶν Χριστιανῶν πολεμικὰς ἐμπειρίας καὶ τέχνας.

Ἄλλὰ πότε ἔλεψεν ἀπὸ αὐτῆς, αὐτὸ τὸ πνεῦμα τῆ ζήλῃ, καὶ
 τῆς μιμήσεως; Δὲν ἐμιμήθησαν ὄθις οἱ Ὀθωμανοὶ, ὅλας σχεδὸν τῆς ἐν
 Κωνσταντινουπόλει Ἀυτοκρατορίας τὰς πολιτικὰς τάξεις, τὴς βαθμῆς τῶν
 ἀξιωματῶν, τῶν διαφόρων ὀφφικίων ἢ ταγματῶν τὰς ὑπεργίας, ἢ τὰ
 παράσημα; εἰς τρόπον ὅτι, ὁ Συγγραφεὺς τῶν Πανδεκτῶν τῆς Τερκικῆς
 Ἱστορίας (*) μᾶς τὴς παρασαίνει, ὡσάν νὰ ἦσαν τῶν Ῥωμαίων οἱ Πίθηκες;
 Δὲν ἐμιμήθησαν αὐτοὶ ὀγλίγωρα τῶν Ἑυρωπαϊῶν τὴς θαλασσιῶς σόλῃς,
 μεταφέροντες ἢ αὐτὰ τῶν Ναυτικῶν ὀργάνων ἢ ἐργασιῶν τὰ ξενικὰ ὀνό-
 ματα εἰς τὴν Τερκικὴν γλῶσσάντων; Καὶ ἐκεῖνοι ὅπῃ μὴ ἔχοντες πρότε-
 ρον (1360.) πῶς νὰ διαπεράσεν τὸ σενὸν τῆ Ἑλλησπόντου, ἠναγκάσθησαν
 νὰ ναυλώσεν κατὰ κεφαλὴν δύο Γενερώσια πλοῖα, δὲν ἐσκέπασαν ἔπειτα μὲ
 τὰ ἀρμενάτων τὰς Θαλάσσας, ὑποτάξαντες μὲ αὐτὰ τὴν Ἑυριπον (1470.),
 τὴν Ῥόδον (1522.), τὴν Κύπρον (1570.), τὴν Κρήτην (1669.), ἢ παρ' ὀλίγον ἢ
 τὴν Μάλταν (1565.), ἢ τὴς Κορφῆς (1537. 1716.); Δὲν ἐσυμμορφώθησαν
 αὐτοὶ ἐξ ἀρχῆς μὲ τὰ ἄλλα γένη τῆς Ἑυρώπης ἐξίσῃ, εἰς τε τὰ ὄπλα,
 καὶ εἰς διάφορα ἄλλα πολεμικὰ τεχνιτῶματα; Δὲν ἐπίασαν τὸ Τεφέκιον
 ἀντὶ τῆ τόξῃ· τὸ ὁποῖον τόξον, καὶ ἦτον παρ' αὐταῖς πάλαι, καὶ τιμᾶ-
 ται μέχρι τῆς σήμερον, ὡς ὄπλον ἅγιον καὶ ἱερόν· (ἴσως διατὶ τὸ ἐμε-
 ταχειρίζετο αὐτὸς ὁ Μωάμεθ.) „Ἄλλατὶ Σενέτ. Ἄλλατὶ μεμπαρέκ. Ἄλ-
 „λατὶ χαρέμ; καὶ ἀντὶ τῶν Κριῶν καὶ τῶν Καταπέλτων, δὲν ἐμεταχει-
 ρίσθησαν καὶ αὐτοὶ, ὡς οἱ Ἑυρωπαῖοι (χωρὶς ν' ἀφήσεν νὰ περάσῃ πολὺς
 καιρὸς) τὰς Βομβάρδας, καὶ τὰ Καρόνια; Μάλιστα, δὲν ἔχυσαν αὐτοὶ κατ'
 ἀρχαίς

(*) Ἰωάνν: ὁ Λεσγκλάβιος, ἐν τῇ Ἱστορ. τῆς Βυζαντ. μετὰ τὴν Ἱστορ.
 Χαλκοκονδ. Ἐκδόσ. Παρισ. Σελ. 407.

ἀρχαίς, τὰ μεγαλύτερα καὶ φοβερώτερα Κανόνια ἀπὸ ὅσα ἐφάνησαν εἰς τὴν Ἑυρώπῳ; Καὶ τὸ θαυμασιώτερον, μέσα καὶ εἰς αὐτὰς αὐτῶν τὰς παρεμβολαίς, πρῶτον εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς ἐν τῇ Ἀλβανίᾳ Κρούιας, ἔπειτα εἰς τὴν ἀλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τελευταῖον εἰς τὴν τῆς Κρήτης ἐκπολιόρησιν; Καὶ δὲν ἐπαραιτήρησαν, τέλος πάντων, νὰ βάλω πάντοτε καὶ αὐτὰ εἰς ἔργον τὰς ἀμεθόδους πολιορκίας, τὰ χαρὰκώματα, τὰς προχωσεις, τὰς ὑπονόμες, τὰ ἄλλα, ὅσα ἀπλῶς εἰς τὰς πολεμικὰς εἶδον, ἢ ἐκρίναν πρὸς νίκην ὄντα σωτελεσματὰ καὶ ἐπίφορα;

Ἡ ὑποδοχὴ καὶ ἡ περιποίησις, καθ' ἣν οἱ Τῦρκοι ἐναγκαλίζονται ἀσμένως, τὰς ἀπὸ τῶν Ἑυρωπαϊῶν Ἐθνῶν, κατὰ καιρὸν πρὸς αὐτὰς καταφύγοντας, ὅσοι μάλιστα εἶναι ἄνδρες εἰς τὰ πολεμικὰ ἔμπειροι καὶ ἐπιδέξιοι; καὶ τὰς ἀκέραιον εἰς πολλὰ, καὶ τὰς μεταχειρίζονται δεικνύοντες εἶναι καὶ αὐτὴ μία ἀπόδειξις, ὅτι ἢτε ἡ θρησκεία, ἢτε ἡ ἀλαζονεία καὶ ὁ τύφος, δὲν ἀπαγορεύουν εἰς τὰς Τῦρκας τὴν μίμησιν τῶν ἀλλοτρίων πολεμικῶν τεχνῶν καὶ ἐπιτηδέσεων. Ὁ Πέρσης Οὐζὺμ Κασάνης, ζητεῖ καὶ λαμβάνει (1471.) παρὰ τῶν Ἑνετῶν, ἑκατὸν Βομβαρδαριστὰς, καὶ τεχνίτας χωρὶς τὰς τῶν τοιαύτων ὀργάνων τῆς τῆ ἀνθρωπίνης γένους ἐξολοθρεύσεως. Ὁ Σελτᾶν Σελίμης, εἰς τὴν κατὰ τῶν Ἀιγυπτίων ἐκστρατείαν (1517.) ἔχει τῶν πυροβολικῶν Μηχανημάτων Ἐπιστάτην, Ἰάκωβον τὸν ἀπὸ Ῥηγίης, πυροτέχνικον ἀρίστον, καὶ πλῆθος ἄλλων ὁμοίων. Σελεϊμάνης ὁ Β' εἰς τὴν τῆ Βελγρὰδις πολιορκίαν (1521.) διδάσκειται παρὰ τεχνιτῶν Χριστιανῶν, τὴν χρῆσιν καὶ τὴν δυνάμιν τῶν ὑπογείων ὑπονόμεων. Ὁ αὐτὸς πολιορκῶν τὴν Βιένναν (1529.), ἔχει παρ' ἑαυτῷ Στρατηγὸν Λοδοβίκου τὸν Γρίτιν. Εἰς τὸν κατὰ Φερδινάνδου (1538.), Ἰωάννην τὸν Κατιάνερον ὑποκάτω τῆς Στεργονίας (1545.), τὸν γέροντα Καλαβρὸν Κρότωνα. Καὶ πρὶν ἐπιχειρηθῆ τῆς Μάλτας τὴν ἀλωσιν (1565.) πέμπει ἐκεῖ ἕνα Ἑυρωπαϊὸν Μηχανικὸν ἐπιτήδεον, ὅς τις ὑπὸ χήματι ἀλιέως περιερχόμενος, μὲ τὸν κάλαμον τῆς ὀρμικῆς εἰς τὸ χέρι, καταμετρεῖ τῶν ταφρομάτων τὰ ὕψωματα. Ὁ Σελτᾶν Μερᾶτης ὁ Δ' πολιορκῶν τὸ Βαγδάδ (1638.), ἔχει ἕνα Παταβῖνον, καὶ ἕνα Κρητικὸν μηχανικὸς τῆς πολιορκήσεως. Ὁ Σελτᾶν Μαχμέδ ὁ Ε' ἔπρὸ πολλῶν, ἐδέχετο μὲ τὰς ἀγνώλας ἀντικτὰς προσελθόντα τὸν Βοννεβάλλι. Καὶ ὁ Σελτᾶν Μίτσαφᾶς ὁ Δ', τῶρα τὸ ὕψερρον, ἔχει διδάσκατον τῶν πυροβολικῶν, καὶ ὀχυρωτικῶν τῶν Δαρδανείων φενῶν, τὸν ποιηλομήχανον Ἰότιν.

Ἀληθινὰ τὸν ἀποστάτην Βοννεβάλλι, ὅταν ἐπεχειρήθη τότε νὰ ἐξασκήσῃ εἰς τὰ τῶν Ἑυρωπαϊῶν τακτικὰ μίαν Ὀθωμανικὴν Φάλαγγα, ὁ Σελτᾶν

Σελτᾶν Μαχμὸς τὸν ἐπρόσβαξε νὰ πάυση (*), πλὴν ὄχι διατί, ἢ δὲν διαρεσῆθη εἰς τὴν νέαν ἀσκήσιν, ἢ δὲν ἐκαταδέχθη τὴν μίμησιν. Ἄν ἦτον τῆτο, ἐξ ἀρχῆς δὲν ἠθέλεν ἐπιτρέψῃ βέβαια τὴν δοκιμὴν. Ἄλλ' ἐπειδὴ εἶδεν, ὅτι τὸ ἀηδες καὶ ἀλλόκοτον, καὶ ἅμα καὶ κοπιαστικὸν τῆ ἔργον, ἐτάρατ' ἐκ πρώτης τῆ στρατιωτικῆς τὰς ψυχὰς. ὄθεν ἀναβάλλων τὴν μεθάρμοσιν εἰς ἄλλας περιστάσεις μᾶλλον δίκαιας, ἐσυλλογίσθη συμφερότερον νὰ ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τοῦ ἐπίφθονον καὶ ἐπικίνδυνον ἐπιχείρημα, ἕνα ξένον Ἀρχιστρατήγον, διὰ νὰ τὸν ἔχη ὑπεργόν χρησίμον καὶ ἐπωφελῆ καὶ εἰς ἄλλοις κατορθώματα. Καὶ εἶναι εἰς ὅλους γνωστὸν, ὅτι ὁ Σελτᾶν ἐκεῖνος τὸν Βοννεβάλλιν τὸν ἤκασεν εἰς πολλὰ, καὶ διαφόρους στρατηγικὰς συμβουλὰς τε καὶ ὑποθέσεις παρ' ἐκείνου ἐδέχθη· καὶ δι' αὐτῆ ἔφερεν εἰς πολλὰ τελειότεραν κατὰσασιν τῶν πυροτηλεβόλων τὴν μεταχείρησιν μηχανημάτων, καὶ μάλιστα τῶν Βομβαρδῶν· τὰς ὁποίας ἐξ ἐκείνου οἱ Τῆρκοι, διὰ τῆς χρήσεως τῶν εἰς τῆτο σωτηλέντων Μαθηματικῶν ὀργάνων, μετρεῖντες ἀκριβῶς τὴν ἀπαιτημένῃ γωνίαν, καὶ διορίζοντες τὴν ζητημένῃ καμπύλῃ, δι-δυβολώτερα πολὺ παρὰ πρῶτον, καὶ ἐπιτυχικώτερα ῥίπτουσιν. Ἡ διόπτρα, καὶ τὸ τεταρτημόριον, καὶ ἡ σάθμη εἰς τὰς χεῖρας ἑνὸς Καθραφορος, ἀρκετὰ εἶναι νὰ μᾶς πληροφορήσῃ, ὅτι οἱ κατάφρονηταὶ τῶν Ἑυρωπαϊῶν, δὲν κατάφρονῶσι καὶ τὰς πολεμικὰς ἐκείνας τέχνας, τὰς ὁποίας ἢ λοιπὴ Ἑυρώπη μεταχειρίζεται.

Ναὶ· οἱ Τῆρκοι τῆς Ἑυρωπαϊκῆς εἰς μὲν τῆς τρόπος τῆς διαγωγῆς, καὶ εἰς τὰ ἦθη, τῆς καταφρονῶσιν· ἀλλὰ διὰ τὰς ἐπισήμας καὶ τέχνας τῆς θαυμαζῶσι· καὶ ἀπὸ τὸν θαυμασμόν, δὲν χρειάζεται παρὰ ἕνα πῆδημα, νὰ φθάσῃ τινὰς εἰς τὴν μίμησιν. Ὁ Ἰβραὶμ Ἐφένδης ἐπεχειρίσθη καὶ εἰσήγαγεν ἐν Κωνσταντινουπόλει τὴν Τυπογραφίαν, καὶ τὴν τῆ χαρτίς κατασκεδύει· καὶ ἂν δὲν δευδύσιν ἀκόμι τὰ ἐκείνη Ἐργαστήρια, δὲν εἶναι, διατί αὐταὶ αἱ τέχναι ἀπηγορεύθησαν, ὡς πολλοὶ ψεύδως ὑπέλαβον, ἀλλὰ διατί μετὰ τὸν θάνατον τῆ Ἰβραὶμ, δὲν ἄρεθῃ εἰδὲς νὰ ἀκολουθήσῃ μίαν πραγματείαν ὅπῃ χρειάζεται βαρῆα ἔξοδα, καὶ κατ' ἀρχαίς ἐπαγγέλλεται κέρδη ἑλαφρά. Ὁ αὐτὸς ἐξέδωκε διὰ τῆς Τυπογραφίας αὐτῆ, καὶ διάφορα Βιβλία περὶ διαφόρων ὑποθέσεων· καὶ ἰδίως μεταξὺ τῶν ἄλλων, καὶ ἐν Ἀστρονομικόν, ὅπῃ περιλαμβάνει τῆ Πτολεμαίῃς, τῆ Κοπερνίκου, καὶ τῆ Τύχωνος τὰ συστήματα, καὶ ἔτι τὸ Τακτικόν, (τὸ ὁποῖον ἀνωτέρω συχνὰ ἀνεφέ-

(*) Ὅρα τὰς ἀνω εἰρημέναις Σημειώσ. περὶ τῆς τῶν Τῆρκ. Στρατιωτ. Σελ. 83.

ἀνεφέρομεν) ἐν ᾧ παρασαίνων τῆς νέας τῶν Ἑυρωπαϊῶν Στρατιωτικῆς τινὸς θαυμασιῶν μεθόδων, ἀγωνίζεται μὲ διαφόρους τρόπους καὶ λόγους νὰ καταπέσει τὰς ὁμοθρήσκους τὰς νὰ τινὸς μιμηθῶσιν. Ὁμοίως ὁ ἔτι πρὸ πολλῶν Βεζίρ Ἀζέμ Ραγύπης, ἐπεθύμησε νὰ ἰδῆ Τερκιτὶ μεταγλωττισμένον τὸ τῆς Κύρ Ουολταίρη Σύγγραμμα, ἐν ᾧ ἐκτίθενται τὰ σοιχεῖα τῆς φιλοσοφίας τῆς Νούτωνος. Ἐγὼ αὐτὸ τὸ ἤξω ἀπὸ σώματος ἀξιοπρεπεστάτη Ἄνδρος, ὅς τις ἐχρημάτισε ποτὲ καὶ τῆς Ὀθωμανικῆς Ἀουλῆς ὑπεργός. Καὶ προσέτι ἤξω καὶ τῆτο, ὅτι καὶ ὁ νῦν Βασιλεὺς Σουλτᾶν Μεσαφᾶς, ἐζήτησε τινὸς μετάφρασιν ἑνὸς Βιβλίου, διδάσκοντος τῆς τέχνης τῆς Ναυτικῆς τινὸς ἀκριβείαν. Ἦδη πρότερον καὶ εἰς τὰς κοινὰς εἰδήσεις ἐγράφη, ὅτι ὁ αὐτὸς Σουλτᾶνος ἐπέροσαξε νὰ μεταφραθῆ ἀπὸ τῆς Γαλλικῆς διαλέκτου εἰς τινὸς Τερκιτικῶν, καὶ ὁ τῆς Μαερμοντελίου Βελισάριος, καὶ διάφορα ἰατρικὰ πονήματα ἐκ τῶν τῆς περιφήμου Βοεραβίου καὶ ἔτι (ὡς μαρτυρεῖ ὁ τῆς Τρόπης τῆς Στρατιωτικῆς τῶν Τέρκων Σύγγραφος) (*) καὶ ἕνα Σύγγραμμα διαλαμβάνον περὶ Ἀρχιτεκτονικῆς πολιτικῆς καὶ πολεμικῆς. Καὶ ταῦτα πάντα, τὶ ἄλλο ἀποδείχνουσι, παρὰ πῶς οἱ Τέρκοι ἔτε τόσον ἀνόητοι εἶναι ἐκ δεισιδαιμονίας, ἔτε τόσον τετυφωμένοι ἐξ ἀλαζονείας, καθὼς πολλοὶ τὰς σοχάζονται, ὡς ἢ νὰ μὴ τολμῶν δι' ἐκείνῳ, ἢ νὰ μὴ καταδέχωνται διὰ ταύτῳ, νὰ μιμηθῶσιν, ὅσα ἔτε εἰς ἄλλας ὑποθέσεις, ἔτε καὶ εἰς τινὸς ὑπόθεσιν τῆς πολεμικῆς τέχνης, κρίσκονται παρὰ τοῖς Ἑυρωπαϊοῖς ἀξιόλογα καὶ ἀφέλιμα;

Μὰ ὁ Ὀυλεμᾶς, τρεῖς τῶν παρὰ τοῖς Τέρκοις Νομοδιδασκάλων τὸ τάγμα, ἀντέση (λέγουσιν) (†) εἰς τὸν τῆς ἀνωτέρω ῥηθέντος Ἀρχιτεκτονικῆς Βιβλίου μεταγλωττισμὸν, ὡς εἰς ἐπιχείρημα ἀθέμιτον, καὶ κατ' αὐτῆς αὐτῶν τῆς θρησκείας ἀντιφερόμενον. Εἶναι δυνατὸν; ὁ Ὀυλεμᾶς ἔπρεπε λοιπὸν νὰ νομοθετήσῃ, ὅτι νὰ κρημνιθῶσιν ἐκ θεμελίων τὰ μεγαλοπρεπέστερα τῆς Κωνσταντινουπόλεως Μετζίτια, καὶ τὰ ὀχυρώτερα Κάστρα τῆς τῶν Ὀθωμανῶν Βασιλείας. Ἐκεῖνα μὲν, διατὶ οἰκοδομήθησαν πρὸς μίμησιν (ὅσον ἦτον δυνατὸν) τῆς Μεγάλου τῆς Σοφίας Ναῦ, κατὰ τινὸς Ἀρχιτεκτονίαν τῶν ἀλλοπίστων τινὸς πολιτικῶν ταῦτα δὲ, κατὰ τινὸς πολεμικῶν. Καὶ ἂν ἐκράτει τῆς Ὀυλεμᾶ ὁ θεσμὸς ἔτος, ἔπρεπε νὰ καταστήσω πάλιν οἱ Ὀθωμανοὶ, νὰ μεταχειρίζωνται ἐν καιρῶ πολέμου τὸ τόξον καὶ τινὸς Φαρέτραν, ὡς οἱ αὐτῶν πρόγονοι καὶ νὰ περιέχωνται ἐν καιρῶ εἰρήνης σκλιῖται, καὶ ἀμαξόβιοι. Πλὴν καὶ τῆς Ὀυλεμᾶ τὸ εἰρημένον καταγέλασον ψήφισμα ἂν συγχωρήσωμεν, ὅτι ἀληθῶς ἐγενεῖ, ἔδει

(*) Σελ. 83.

(†) Ὁ Ἄυτ. Συγγρ. Ἐνθ. ἀνωτ.

ἄδεις λόγος ἀναγκάζει νὰ σοχαδῶμεν, ὅτι τὰ τῆ Ὀυλεμᾶ ψηφίσματα εἶναι ἀμετάθετα. Μία Ἀντινομία εἰς καιρὸν ἐπειγέσης ἀνάγκης, ευκολὰ θέλει καθαιρέσει αὐτὸν τὸν νόμον τὸν παράλογον· Ὁ αὐτὸς Ὀυλεμᾶς ὅταν ἴδῃ τὴν ξενοχωρίαν, θέλει ἀντινομοδετήσῃ, ὅτι τὸ νὰ μιμηθῶσι οἱ τῆ Μωάμεθ ἀκόλουθοι τὰ τῶν Ἑυρωπαϊῶν Τακτικά, ἔ μόνον ἔξεσιν, ἀλλὰ καὶ συμφέρεσι· οὐ μόνον συμφέρεσι, ἀλλ' εἶναι ἀναγκαιότατον, καὶ πάντῃ πάντως ἀπαραίτητον.

Ἐὰς μᾶς δοθῆ ἄδεια, εἰς ἀπόδειξιν τῆ λεγομένης νὰ προδῶμεν ἐδῶ τῆτο τὸ γελοῖον (*). Ὅταν καὶ ἀρχαῖς εἰσηνέχθη παρὰ τοῖς Τέρκοις ἢ χεῖσι τῆ Καφέ, ἐπειρῆ ἐν τοῖς Καφοπωλείοις ἐγένετο λαῖ ὀχλώδεις σωμαθροῖσις, καὶ ἐκ τῆτε ὑπωπλῶοντο ἐν Κωνσταντινουπόλει προχειρότεροι καὶ οἱ σασιασμοὶ, ὁ τότε Μωφτῆς ἐξέδωκε Φετῶν, ὅτι κατὰ τὸν τῆ Προφήτη νόμον ἢ Καφοποσία εἶναι ἀπηγορευμένη. Ἀφ' ἧ ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη ἀρχίστην ἐξ ἐναντίου νὰ διεγείρη τῶ ὄντι τὸν λαὸν εἰς τὴν ξάσιν, ἄλλος Μωφτῆς διάδοχος τῆ πρώτῃ (ὅς τις ἦτον εἰς τὸν Καφέν πολλὰ ἐκδοτος.) ἐξέδωκε Φετῶν ἐναντίον, ὅτι κατὰ τὸν προφητικὸν νόμον ἢ Καφοποσία εἶναι συγκεχωρημένη καὶ ὀλογημένη· Οἱ δύο Μωφτῆδες ἐθεμελίωσαν τὰ αὐτῶν διατάγματα ἐπάνω εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν τῆ Κορανίαν ἐντολίῳ. „Οὐκ ἔξεσι τοῖς Μωσουλμάνοις ἵνα ἐδίωσιν ἄνδρακας. Ἀυτῆ ἦτον τῆ Συλλογισμῆ καὶ τῶν δύο Νομοδιδασκάλων ἢ πρότασις ἢ μείζων. Ἀλλ' ἡ μετάληψις τῆ πρώτῃ ἦτον: „Ἀλλὰ μὴ ὁ κεκαυτηριασμένος Καφὲς ἄνδραξ ἔστιν.“ Ἡ μετάληψις τῆ δευτέρας, ἐναντία. „Ἀλλὰ μὴ ὁ κεκαυτηριασμένος Καφὲς ἄνδραξ ἔκ ἐστιν.“ Ὅθεν ἐσυμπέραινεν ἀκολούθως ὁ πρώτος Μωφτῆς „Ἄρα ἔκ ἐξεσιν.“ Ἐσυμπέραινε καὶ ὁ Μωφτῆς ὁ δευτέρος, ὅχι ἀνακολέθως „Ἄρα ἔχι ἔκ ἐξεσι τοῖς Μωσουλμάνοις ἢ τῆ Καφέ χεῖσι.“ Τίς δὲν τὸ ἠξούρει; Τῆ Ὀυλεμᾶ τὸ σῶμα, καὶ ἡ κεφαλή αὐτῆ, ὅς τις εἶναι ὁ Μωφτῆς, δὲν ἔχουσι δυσκολίαν νὰ δερμιθῶσιν τὰ τῆ Μωάμεθ παραγγέλματα κατὰ τῆς ὄρεσ τῆ συμφέροντος· Καὶ ἐπομένως, καὶ ἡ μεταχείρησις τῆς τῶν Ἑυρωπαϊῶν νεωτέρας πολεμικῆς Τακτικῆς, ἂν ἦτον καὶ ἓνα κεφάλαιον, ἀπὸ τὸν τῆ Μωάμεθ νόμον ἀπηγορευμένον, (τὸ ὁποῖον βεβαιότατα δὲν εἶναι) ἔυκολον ἦτον νὰ νομιθῆ ἓνα κεφάλαιον, πληρέστατα συγκεχωρημένον, ἀφ' ἧ ἠθελε φανῆ, ὅτι ἐξ αὐτῆ ἤρτηται τῆ Βασιλεία τῶν Ὀθωμανῶν ἢ ἀσφάλεια, καὶ τῆ γένεσ ὄλεθ ἢ σωτηρία. Ἡ σωτηρία τῆ λαῖ, δὲν ἦτον μόνον παρὰ τοῖς πάλαι Ῥωμαίοις Ο ὙΠΕΡΤΑΤΟΣ ΝΟΜΟΣ. Ἀυτὸς ὁ νόμος εἶχει παρὰ

πάσι

(*) Ὅρα ἐν τῶ Λεξικ. τῆ Ἀγγλῆ Ἐφραὶμ τῆ Χάμβρες· ἐν Λέξει Καφέ.

πασι τοῖς ἔθνεσι μεγάλιω ἰχίω. Ὁ νόμος αὐτὸς ἐπιβάλλει ποινὴν, τὴν αὐτὴν παράβασιν.

Εἶναι λοιπὸν οἱ Τῆρκοι μιμητικοὶ ὡς εἶδομεν, καὶ δὲν εἶναι τόσοι ἐχθροὶ τῆς καινοτομίας καὶ τῆ νεωτερισμῶ, καθὼς πολλοὶ τῆς ὑπολαμβάνουσι. Μάλιστα αὐτοὶ, ἔ μόνον ἐκαινοτόμησαν πολλάκις μιμῆμενοι τὰς τῶν ἄλλων πολιτικὰς τε καὶ πολεμικὰς τέχνας, ἀλλ' ἔτι ἐφάνησαν καὶ ἀφ' ἑαυτῶν ὄρεται, καὶ ἐνίοτε ἀνεδείχθησαν καὶ εἰς αὐτὰς τῆς Ἑυρωπαϊκῆς πολεμικῆς ἐμπειρίας Καθηγηταὶ καὶ Διδάσκαλοι. Πρῶτοι οἱ Τῆρκοι εἰς τὴν Ἀπυλλίαν ἐπέπλησαν γῆς τὰ τευχόκαστρα, καὶ ἤγειραν τῆς ἐν περιοικοδομημένοις χώμασι διπροσώπης προμαχώνας (Les bastions.). Αὐτοὶ πρῶτοι ἔβαλον εἰς ἔργον τὰς παραλλήλους καλεσμένας Γραμμάς, ὁδηγηθέντες ὑπότινος Ἰταλῶ εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Κανδίας· καὶ ἐξ αὐτῶν μετ' αὐτῆς ἔπειτα ἔμαθον, καὶ ἐμεταχειρίθησαν τὰς τέχνας αὐτὰς, καὶ τὰ λοιπὰ γένη τῆς Ἑυρώπης. Τὰ ταφροδύματα καὶ τὰ χαρακώματα περὶ τὰς παρεμβολὰς, ἦσαν εἰς τῆς πολέμου παλαιωτάτη ἀσφαλισμῶ μέθοδος, τὴν ὁποίαν οἱ Τῆρκοι κατ' ἀρχὰς ἀμελῶσαν, προβάλλοντες γενναίως, καθὼς οἱ Σπαρτιάται, τὸ ἴδιον σῆθος ὡσὰν προπύργιον· ἀλλὰ τέλος πάντων ἐφρόντισαν αὐτοὶ νὰ προασφαλίζωνται καὶ μὲ τοιῆτες φραγμῆς, καὶ ὁ Μαρκέσης δὲ Φουκκιέρες (de Fenquières) θέλει ὅτι αὐτὴν τὴν τέχνην παρὰ τῶν Τῆρκων, καὶ ἡμεῖς παρελάβομεν. Ὁ Ἰβραὶμ Ἐφένδης λέγει (16) ὅτι οἱ Τῆρκοι τὴν παρέλαβον ἀπὸ τῆς λαῆς τῆ Χαταΐ. Ἐκεῖνο ὅμως εἶναι ἔξω πάσης ἀμφιβολίας, ὅτι οἱ Τῆρκοι ἀρχήσαν νὰ περιταφροδύωνται ἐπιδεικνύοντα, ὀλίγα ἔτη πρότερον, πρὸ τῆς ἐν Καρλοβίτζη εἰρήνης. Ὁ Βεζιρ Μεεμέτ Ραγύπης ἐδοκίμασε νὰ χωνύσῃ εἶδος τι Κανονίων νεωτερικῆς ἐφύρεσεως, καθὼς πολλοὶ ἠξόφρασαν· ἐγὼ ὅμως νὰ εἰπῶ δὲν ἠξόφρω μὲ ποῖαν ἐκβασιν. Τῆτο μόνον ἠξόφρω, ὅτι ὠδινεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀξιεπαίνως ὁ Ραγύπης, παρόμοιόντι μὲ ἐκεῖνο ὅπῃ ἐν Πετρουπόλει θουμαζῶς ἐγέννησ ὁ περίφημος Σοβαλόβιος. Τελουταῖον καὶ εἰς τὸν ἐτι ἀκμάζοντα πόλεμον (*) δὲν ἔλειψαν οἱ Τῆρκοι νὰ σύρωσιν εἰς τὸ στρατόματων πολὴν ἀριθμὸν ἐκ τῶν Κανονοφόρων Καμήλων. Τῆτο εἶναι ἕνα Ἀσιατικὸν ἐπινοήμα, τὸ ὁποῖον εἰς τὰς ψαμμώδεις μάλιστα χώρας ἔχει τὴν χρῆσιν τῆ δι οὗ, ἐπιστάλλοντες ἐπάνω εἰς τὰς Καμήλους τινὰ Τοπάκια, διάτινων σφριγγίων κατὰ πάντα διερισμὸν, ἐνθεν κακέθεν δρόλως περιτρεφόμενα, κατασαίνων τοιουτοτρόπως κινήτῃς καὶ ὑπεριτρεφῆς τὰς τῶν μικρῶν Κανονίων

(16) Ἐνθ. ἄνωτ. Κεφ. Γ. Σελ. 131. Ὅρα καὶ τὴν ἐκεῖ Σημείωσιν.

(*) Ἐν ταῖς Σημειώ. τῆς τῶν Τῆρκ. Στρατιωτ. Σελ. 50.

γονίων (τῆ Κάμπη λεγομένων) πυροβολοσασίας. Ἡ ἐπίνοια, τὸ ὀλιγώτερον, δὲν εἶναι ἀφυσεῖρα ἐκείνης, καθ' ἣν ὁ Πρίγκιψ Ῥεπνῖνος, ἔκαμεν εἰς τὴν Βαρσαβίαν νὰ κατασκευάσῃσι δι' ἐπίσκεψιν τὰ Φρυσιακὰ Καββάλια. Οὐδὲν ψαδίζερον ἀπὸ τὸ νὰ λέγῃ τινὰς, ὅτι εἰς τὰ πολεμικὰ δὲν ὑποφέρουσιν οἱ Τῆρκοὶ νεωτερισμὸς καὶ καινοτομία, ἀλλὰ θέλῃσι νὰ εἶναι ἀρχαῖκοὶ καὶ ἀμεταρρύθμιστοι. Ὁ ἴδιος Κανὼν τῶν πολεμικῶν Διαταγῶν ὅπου εἰς αὐτὸς διετύπωσεν ὁ μέγας αὐτῶν Σηλεϊμάνης, ἀποδείχνει ἐμπράκτως, ὅτι εἰς τὰς στρατιωτικὰς ἐπιχειρήσεις αὐτὸ τὸ γένος δὲν ἔχει δυσκολίαν νὰ ἀφήσῃ τὸν τύπον τὸν παλαιόν, καὶ νὰ ἀκολουθήσῃ τύπον ἄλλον νεώτερον. Φθάνει μόνον νὰ βασιλεύσῃ παρ' αὐτοῖς καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἕνας Σηλεϊμάνης, εὐκολὸν εἶναι νὰ προβάλλῃ εἰς τὰ στρατόπεδάτων οἱ Τῆρκοὶ ὡδηγημένοι ἀπὸ ἄλλο Κανόνιον.

Ἄς μὴ ἀποκοιμήσῃ τὴν Ἑυρώπιω ὄλιω τὸ κοινῶς λεγόμενον, ὅτι αὐτὸ τὸ γένος, ὡς δυσπειθὲς φύσει καὶ ἀνυπότακτον, εἶναι πάντῃ μεταρρυθμίσεως καὶ διορθώσεως ἀνεπίδεκτον. Βάρβαροι εἶναι οἱ Τῆρκοὶ, ἀπαίδεδοι, δυσάγωγοι, ἀτακτοὶ, ὅσον Σέλεις. Ἀλλὰ πρὸ τινῶν ἑκατοντάδων χρόνων, δὲν ἦσαν τοιαῦτα τὰ περισσότερα Γένη τῆς Ἑυρώπης; τὰ Γένη τὰ ὅποια τῶρα θαυμάζομεν διὰ τὰς μαθήσεις καὶ τέχνας; διὰ τὴν κοσμιότητα καὶ ὀταξίαν; διὰ τὴν πολεμικὴν ἐμπειρίαν καὶ δεξιότητα;

Ἄραγε τοιῦτοι, καὶ εἰς τὴν πολιτικὴν ἀγωγὴν, καὶ εἰς τὴν πολεμικὴν παράταξιν, οἱοὶ τῶρα φαίνονται, ἦσαν οἱ Ῥῶσοι, πρὸ τῆς Μεγάλου ΠΕΤΡΟΥ; Ὁχι. Ἐνας μεγαλόνης καὶ μεγαλεπήβολος ἦρως εἰς αὐτὸς ἀνεφάνη, καὶ ἰδὲ μεθρημόθη ἐντὸς ὀλίγου, τὸ μέγα καὶ πολυάριθμον ἔθνος, καὶ κατεσάθη ἕνα ἀπὸ τὰ ἔθνη τῆς Ἑυρώπης τὰ σεβαστότερα ἀναμφιβόλως καὶ φοβερώτερα. Ἐκεῖνοι οἱ Ῥῶσοι ὅπου ἔζων πρότερον εἰς μεγάλῃ ἀκοσμίαν καὶ ἀνωμαλίαν· ἐκεῖνοι οἱ Ῥῶσοι, περὶ τῶν ὁποίων ἤμπορεῖ τινὰς μὲ ἀλήθειαν νὰ εἰπῇ, ὅχι μόνον ὅτι μόλις ἦσαν εἰς τὰ ἐπίλοιπα ἔθνη τῆς Ἑυρώπης γνωστοί, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἐδὲ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἐγνώριζον ὅσον πρέπει τὴν δυνάμιν, καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς ἔθνους τῶν αὐτῶν εἶναι οἱ ἴδιοι ἐκεῖνοι Ῥῶσοι, οἱ ὅποιοι, ἀπὸ μὲν τῆς Βασιλείας τῆς Μεγάλου ΠΕΤΡΟΥ καὶ ἐδῶ μετερρυθμίθησαν εἰς δυναμίαν ἀκριβῆ καὶ ὀπολιτισίαν, ἔκτισαν ἰχυρὰ Φεῖρια, ἐσύστησαν Ἀκαδημίας καὶ τεχνουργίας, εἰσήγαγον καὶ προήγαγον ἐπιστήμας καὶ τέχνας, ἐπεμελήθησαν τὴν γεωργίαν καὶ ἐμπορίαν, ἐξήσκησαν καὶ ἐξηκρίβωσαν ἄχρι θάυματος τὰ πολεμικὰ, ἐγέμισαν τὰς κάμπη ἀπὸ τακτικὰ στρατεύματα, καὶ ἀπὸ σόλης Ναυτικῆς τὰς θαλάσσης, ἀπλωσαν εἰς ἀπεράντες χώρας τὴν ἑαυτῶν ἐπικράτειαν ἀπὸ Ἀνατολῶν, καὶ Δυσμῶν, καὶ Βορρῆα, καὶ Θαλάσσης· ἐταπεινώσαν τὰς γει-

τιῶν

τνιώσας Διωάμεις, καὶ ἐξέστησαν τὰς πορρωτέρω. Εἰς δὲ τὰς παρεύσας ἡμέρας τῆς Μεγάλης ΔΙΚΑΤΕΡΙΝΗΣ τῆς Β', φέροντες τὰ εἰρημέ-
 να πάντα εἰς ἐτι μείζονα καὶ τελειοτέραν κατάστασιν, ἔφθασαν νὰ σή-
 σουν τὰ παρὰ τὰς τρόπαια ἐπέκεινα τῆ Ἰσραβ τῆ ποταμῶ, καὶ τὰ θαλασ-
 σιωὰ ἐπέκεινα τῆ Αἰγαίης πελάγους. Καὶ ἀπὸ δύο Βασιλείας Ὀθωμανι-
 κάς, τὴν μίαν ἤδη ὑπέταξαν, τὴν ἄλλω ἤλθον ἐγγύς νὰ τὴν ὑποτάξουν.
 Τοιοῦτρόπως εἰς ὀλίγον καιρῶ διάστημα, ἓνα γένος ὅπῃ ἐκ ῥαθυμίας, καὶ
 ἀφροντισίας, κακῶς διοικώμενον, ἐκρίνετο ὑπὸ τῶν πολλῶν, ὡς βάρβαρον,
 καὶ χεδὸν θνητῶδες, ἔλαβεν ἐντὸς ὀλίγου μίαν θαυμασιῶν μεταμόρφωσιν,
 καὶ μετεσοικειώθη εἰς τὴν πλέον ἐντελῆ Ὀπαιδούσιαν καὶ τάξιν, καὶ
 ἐπάτησεν εἰς τὴν πλέον ὑψηλὴν ὑπεροχὴν τῆς δόξης καὶ τῆς διωάμεως.
 Οἱ Σκύθαι ἐπῆσαν τὰ πρῶτῆα τῶν Ἑλλήνων, καὶ τῶν Ῥωμάνων. Καὶ διατὶ
 λοιπὸν ἐκεῖνο ὅπῃ βλέπομεν ὀφθαλμοφανῶς συμβᾶν εἰς τὴς Ῥώσους, δὲν
 ἔχομεν νὰ ὑποπλιθῶμεν, ὅτι πιθανώτατα ἠμπορεῖ νὰ σιωέβη καὶ εἰς τὴς
 Ὀθωμανῆς; Εἰς τὴς Ὀθωμανῆς λέγω, οἱ ὅποιοι αὐτῶν τὴν ἰδίαν μετα-
 βολὴν τῆ Ῥωσικῆς Κράτους, τὴν ἐσημείωσαν πολλὰ καλὰ καὶ αὐτοὶ πρὸ
 ἡμῶν (*) καὶ τὴν ἐπρόβαλλον ἤδη ἐμφρόνως καὶ μεταξύτων, ὡς ἀξιολύ-
 μητον καὶ ἀξιοπαρακολέθητον παράδειγμα τῆς ἰδίας ἐαυτῶν διορθώσεως;

Μὰ οἱ Ῥῶσοι ἐσενοχωρήθησαν ἀπὸ τὴν ἀνάγκην. Καὶ δὲν εἶναι
 ἀνάγκη ἐκεῖνη ὅπῃ καὶ τῶρα τὴς Τέρκους σενοχωρεῖ; Μὰ οἱ Ῥῶσοι ἔτυ-
 χε νὰ ἔχουν γείτονας τὴς Σβεκῆς, καὶ ἄλλας λαῖς ἀνδρείους καὶ πολε-
 μικῆς. Καὶ ἐκεῖνοι ὅπῃ γειτονόουν ἢ περικυκλώνουν πανταχόθεν τὴς Τέρ-
 κους, εἶναι ἴσως ἀνανδρῶν, καὶ ἀπόλεμοι; Μὰ οἱ Ῥῶσοι βτύχησαν καὶ
 ἔλαβον Βασιλέα ἓνα ΠΕΤΡΟΝ, ἢ ἄλλος μετ' ἐκεῖνον, διαδόχους ἀξίους τῆς
 τῆ ΠΕΤΡΟΥ Μεγαλειότητος. Καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιτύχουν καὶ οἱ
 Τέρκοι ἓνα Σηλτάνον, ὡς τὸν Μωάμεθ τὸν Β', ἢ ὡς Σελίμην τὸν Α',
 ἢ ὡς Σηλεϊμάνην τὸν Β'; Μὰ οἱ Ῥῶσοι ἐφωτίθησαν ἢ ἐδιδάχθησαν ἀπὸ
 τὴς ξένης. Καὶ λείπουν καὶ εἰς τὴς Τέρκους ξένοι, Γάλλοι, Γερμανοὶ,
 Ἰταλοὶ, ἀπὸ κάθε ἄλλο Ἑυρωπαϊὸν ἔθνος, διὰ νὰ παραδώσιν εἰς αὐτῆς
 τὰς τέχνας ὅπου χρειάζονται; Δὲν σιωτρέχουν εἰς τὴς Τέρκους ἀπαντα-
 χόθεν, μὲ ἀίχος μέγα τῆ Χριστιανισμῶ, ἄνδρες ἐπαγγελόμενοι Χριστιανοὶ,
 προθυμότατοι νὰ διδάξουν τὴς ἀσεβεῖς, τὰς ἐπιτηδείας μεθόδους, καὶ νὰ
 βάλουν εἰς χεῖρας τῶν τὰ πρόσφορα μέσα, δι' ὧν θέλει διωθῶν οἱ ἀπι-
 σοὶ δκολώτερα νὰ ἐξαλείψουν τὴν Χριστιανικὴν πίσιν, καὶ νὰ σβύσουν τῆ
 Χριστῶ

(*) Ὅρα παρὰ τῶ Ἐφένδ. ἐν Κεφ. Γ'. Σελίδ. 216.

Χρῆσθ τὸ ὄνομα; Μαὶ τελειοταῖον οἱ Τῆρκοι τὲς τοιέτους Διδασκάλους δὲν θέλει ποτὲ τὲς ὑπακῆσθν. Διατὶ τάχα; διατὶ εἶναι ἀπειθεῖς καὶ δυσάγωγοι; Καὶ τὶ ἄλλο ἐσοχασζόμεθα ἕως τῶρα, παρὰ ὅτι οἱ ἀπειθεῖς ἠμποροῦν νὰ φανοῦν ὄπειθεῖς, καὶ οἱ ἀτακτοὶ νὰ διαταχθῶσιν; Ἡ ἀνάγκη προσξενῆ τὴν ξενοχωρίαν ἢ ξενοχωρία ἀνακαλεῖ τὴν ὄπειθειαν· καὶ ἡ ὄπειθεια γεννᾷ τὴν ἀταξίαν.

Πλὴν, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, δὲν εἶναι τόσοι δυσπειθεῖς καὶ ἀνυπότακτοὶ οἱ Τῆρκοι, ὅσον ἡμεῖς τὲς ὑπολαμβάνομεν. Εἰς τὸ Σεράγιον τῶν Σελτάνων, καὶ εἰς τὰ ἄλλα τῶν Μεγισάνων Παλάτια, τόση βασιλικὴ εὐπείθεια ἢ τόση ἀταξία, τόση συστολή καὶ τόση προσοχῆς ἢ δεικνυμένης ἀκρίβεια, ὅση δύσκολον ἴσως εἶναι νὰ παρατηρήσῃ τις, καὶ νὰ ἔυρη εἰς ἄλλας Ἀυλὰς. Εἰς τὰς αὐτῶν Πόλεις τὰς πολυανθρωποτέρας, εἰς τὰ Σχολεῖα ἐν οἷς γυμνάζονται, εἰς τὰ Τεμένη ἐν οἷς προσβῆχονται, εἰς τὰ Ἐργασήρια ἐν οἷς ἐργάζονται, εἰς τὰς Ἀγοράς ἐν αἷς πραγματεύονται, εἰς τὰς προόδους ἐν αἷς ἐκτάσσονται, βλέπεται πάντοτε ἡ προσήκουσα τιμὴ καὶ τὸ σέβας παρὰ τῶν νέων πρὸς τὲς γεραιτέρας, καὶ παρὰ τῶν ταπεινοτέρων πρὸς τὲς ὑπερέχοντας. Δὲν εἶναι ἔυλογον νὰ ἀποφασίσωμεν, ὅτι τῆς ὑπαλλήλου ὑποταγῆς ἢ τάξης, κατεκρίθη νὰ εἶναι μακρὰν ἐξωρισμένη, μόνον ἀπὸ τὰς τῶν Ὀθωμανῶν παρεμβολὰς, καὶ ἀπὸ τὰ στρατεύματα. Ἀλλὰ τάξις τις καὶ ἐκεῖ πάντως ἠξίωρομεν ὅτι διασώζεται· καὶ μία μετάβασις ἀπὸ τῆς οἰαομένης τάξεως εἰς τὴν ἀκριβῆ ἀταξίαν, ὅχι μόνον δὲν εἶναι ἀδιώατος, ἀλλὰ καὶ πολλὰ πρόχειρος· καὶ, ἀντύχη καὶ ἀνάγκη ἐπέγυσα, γίνεται καὶ ἀναγκαῖα καὶ ἀπαραίτητος.

Ἐμπράκτως βλέπομεν κατὰ τὲς ὑσέρους τέτους καιρῶς, ὅτι σπανιότεροι γίνονται οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει σασιασμοὶ. Μετὰ τὴν καθάρεισιν Ἀχμέτ τῆ Γ'. (1730.) ποσάκις ὁ λαὸς ἐδοκίμασε νὰ καταβιβάσῃ ὡς σῆρον καὶ ἄγονον Μαχμέδ τὸν Ε'. καὶ δὲν ἐδιωχῆθῃ; Ποσάκις ἤθελε καταβιβάσῃ τὸν νῦν Μεσαφᾶν, ὡς περὶ τὸν πόλεμον δυσυχῆ καὶ ἀδόκιμον, εἰὰν ἤθελε διωχῆθῃ; Ἐκεῖνα τὰ κύματα τῶν ἐπαναστάσεων, ὅπῃ ἐξαγριέμενα πρότερον ἐκορυφουῦτο, καὶ συχνὰ ἀνέβαινον ἕως τὰ ὕψη τῆς Θρόνης τῆς Ὀθωμανικῆς, καὶ ἐκαταπόντιζον τὸν ἐπικαθήμενον, βλέπομεν τῶρα, ὅτι ἡ δὲν ἐγείρονται τόσοι φοβερά, ἢ καὶ ἂν ἐξεγερθῶσι ποτὲ, καὶ πλησιάσωσι, σωτρίβονται ἄθῦς εἰς αὐτὰ τῆς Θρόνης τὰ ὑποπόδια, καὶ ἔυκολα διαδέχεται ἡ νικημία τὴν τρικυμίαν, καὶ ἡ γαλιῶν τὴν ζάλιν. Ἀυτὴ βέβαια ἦταν μία ἀταξία, ἣτις φαίνεται πῶς ἀρχισε νὰ μεταβαίνει εἰς κάποιαν τάξιν. Καὶ τίς λοιπὸν θέλει καταπειθεῖ ὅτι αὐτὸ τὸ ἔθνος, ὅπῃ

καί

καὶ ὀλίγον ὀλίγον εἰς τὴν πολιτικὴν διοίκησιν ἐπιδέχεται τοιαύτας, καὶ παρομοίως ἄλλας (τὰς ὁποίας παρατρέχω) μεταβολὰς, καὶ μεθαρμόσεις ἐπὶ τὸ κρεῖττον, εἰς μόνον τὴν πολεμικὴν παρασκευὴν καὶ παρατάξιν, θέλει μένει ἕως τέλους σκληροτράχηλον, δυσπειθές, καὶ οἰασθῆναι ὅτι τάξεως ἀνεπίδεκτον;

Πᾶς ἑκείνος οἱ Παισαάδες ὅπῃ ὄψυς, ὡς ἰδοῦν εἰς χεῖρας ἑνὸς Καπιτῆ ἀπεσταλμένον ἐν ἀπλῆν Φερμάνι, τὸ ὁποῖον δικαίως ἀδίκως τὴν καταδικάζει εἰς θάνατον, τὸ δέχονται ὡς ψήφισμα θεόδοτον, καὶ διωάμενοι πολλὰκις ἢ νὰ ἀντισταθοῦν, ἢ νὰ φύγῃ, δίδου ἑτοιμοὶ ἢ τὸν λαμὸν εἰς τὸν βρόχον, ἢ τὴν κεφαλὴν εἰς τὸ σπαθί· αὐτοὶ λέγω οἱ Παισαάδες, ἂν προσαχθῶσι σφοδρῶς νὰ ἀλλάξου τρόπον, καὶ νὰ διατυπώσω εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῖς στρατιῶτας, καὶ ἄλλω νεωτέραν, τὴν πρώτην καὶ παλαιὰν στρατιωτικὴν τάξιν καὶ μέθοδον, εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ θελήσω νὰ ὑπακούσῃ; Ἐκείνοι οἱ Γενιτζάρου, ὅπῃ τόσον ὑποκλινῶς ὑποπίπτουσιν εἰς τὸν ἴδιον Τζερεβατζήν, καὶ διὰ τὸ παραμικρὸν σφάλμα, δέχονται τὴν τεσσαράκοντα ραβδισμόν χωρὶς νὰ γογγύσῃ, ἂν προσαχθῶσιν ἕτως, ἢ ἐκείνως νὰ ἐπιτελοῦν, κατὰ διατεταγμένον τινὰ ὀρθομίαν τὰ στρατιωτικὰ κινήματα, καὶ νὰ μεταχειρίζονται τὰυτά, ἢ ἐκείνα τὰ ἄρματα· ἀφ' ἧς μάλιστ' ἀπληροφρονηθῶν, ὅτι μὲ τοιαύτας τρόπους περιποιῶνται τὴν σωτηρίαν, καὶ ἀποκτῆν τὴν κατὰ τῆ ἔχθρῆ νίκην, εἶναι τρόπος νὰ μένῃ ἀμετάθετοι ἕως τέλους, εἰς μίαν ἄλογον πεισμονίαν καὶ ἀνυποταξίαν; Ἐκείνοι ὅλῃ ὑποτάσσονται διὰ νὰ θανατωθῶν, καὶ νὰ ραβδιωθῶν, δὲν θέλει ὑποταχθῶν ποτὲ διὰ νὰ ραβδίσῃ καὶ νὰ θανατώσω τὴν ἔχθρῆς των; Ὁ Καντιμίρης μᾶς ἐβεβαίωσεν, ὅτι ἑὶς Φετῶς τῆ Μερτῆ, Φακίς ἐξ Αἰφῆς, καὶ ἐπάνω εἰς τὴν πλέον σφοδρῶν τῆ αἵματος ἀνάξισιν, κατέπαυσεν ὄψυς τῆ στρατιωτικῆς τὴν μανιώδη παραφορῶν, καὶ ἐσησε ἐν ἀκαρεῖ τῶν Γενιτζαρικῶν λεγεῶνων τὰ πλέον ἀχαλίνωτα καὶ ἐνθουσιώδη ὄρμηματα.

Δὲν εἶναι ἀδύνατος, ὄχι, ἢ περὶ τὰ τακτικὰ τῶν Τέρκων διορθώσεις, ὡς ἠμπορῆ κατ' εἰς νὰ τὸ συμπεράνη ἀπὸ τὰ ἤδη ρηθέντα. Ἐγὼ δὲ προθίτω, ὅτι ἕτε δύσκολη εἶναι, ἕτε ἴσως πολλὰ μακρὰν, ἂν αὐτὸ τὸ γέος ὑπεκφύγη τῶρα, μὲ ὀλίγη ζιμίαν, τὸ βάρος τῆ Ἑωσικῆ Ἀρεως. Τῆτο διωάμεθα νὰ τὸ πληρὸν φερθῶμεν ἀπὸ αὐτῆς τὴν Τέρκῆς, καὶ ἀπὸ τὰ κρῦφα αὐτῶν διαβόλια, τὰ ὁποία μᾶς ἀνοιξεν ὁ αὐτὸς ἐκεῖνος Ἐφένδης, ὃν ἀνυτέρω συχνὰ ἀνεφέρωμεν, καὶ τὸν ὁποῖον πάλιν συμφέρε νὰ τὸν ἀκίσωμεν.

Εἰς τὰς ἀμαθίας λογοτριβὰς, τὰς ὁποίας οἱ παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς Ἀξιοματικοὶ καὶ πολιτικοὶ συγκροτῶσι, συμβεβημένοι, ἂν, καὶ πῶς, τὸ Ὀθωμανικὸν στρατόμαχον, κατὰ τὴν νεωτέραν τῆς πολέμου μέθοδον πρέπει νὰ συσταθῇ, βρῖσκονται (λέγει) (17) καὶ τινὲς ὅπῃ δὲν πισθῶσιν „ὅτι ἡ Πόρτα θέλει ἀποφασισθῆναι ποτὲ νὰ φέρῃ εἰς ἔργον τὴν τοιαύτην μεταρρύθμισιν, κρῖνοντες ὡς προληπτικοὶ τὸ πρᾶγμα ἀκατόρθωτον.

„Ἄλλοι ὑπολαμβάνουσιν, ὅτι ἔφθανε νὰ διασώζεται ἡ τῶν παλαιῶν Ὀθωμανῶν Τακτικὴ εἰς τὴν ἀκρίβειάν της, ἀποκατασταθεῖσα εἰς τὴν προτέραν της ἀκμὴν καὶ ὅλαι (λέγουσιν ἰ αἱ δυνάμεις τῶν Χριστιανικῶν στρατομάτων, δὲν ἤθελαν διωρθοῦν νὰ ἀντισταθῶσιν ἐν καιρῷ πολέμου, ἐμπροσθεν εἰς τὰς Μουσουλμάνους, τὰς ὁποίας ὁδηγῶσιν οἱ νόμοι τῆς πολιτείας, καὶ τῆς θρησκείας.

„Ἄλλοι ὅμως, ἐκ τῆς ἐναντίας, θαυμάζουσι, πῶς ἕως τῶρα ἡ Ὀθωμανικὴ Ἀυλὴ, δὲν ἀπεφάσισε νὰ συστήσῃ ἐν σώμα στρατῶν, κατὰ τὴν νεωτέρας Τακτικῆς τέχνην, διὰ νὰ ματαιώσῃ ὅλας τὰς τῶν ἀπίστων δυνάμεις.

„Οἱ σωετώτεροι καὶ ἐμπειρότεροι ἀποφαίνονται, ὅτι τὸ Ὀθωμανικὸν Κράτος, περιέχον ἀπειρα πλήθη, καὶ ἔχον θαυμάσια ὅλα τὰ ἀναγκαῖα μέσα, ἀκολώτατα, εἰς τὸ διάστημα ἐνὸς χρόνου, ἠμπορεῖ νὰ συστήσῃ ἐν στρατόμαχον ὀγδοήκοντα χιλιάδων Ἄνδρων, γεγυμνασμένων καὶ ἐξησκημένων ὁμοίως, καὶ ἴσως καὶ καλλιώτερον ἀπὸ τὰ στρατόματα τῶν Δυνάμεων τῶν Χριστιανικῶν. Καὶ εἰς τῆτο ἔφθανε νὰ ἐξετάσῃ τὰς Διατάξεις τῶν προτέρων Σουλτάνων, καὶ νὰ τὰς κάμῃ νὰ ἀναζήσῃ, καὶ νὰ τὰς φέρῃ εἰς τελειότητα, μὲ τὸ νὰ τὰς προσαρμόσῃ εἰς τὰς νῦν καιρὸς, καὶ εἰς τὰς παρῆσας περιστάσεις.

„Παρεκτὸς τούτου (λέγουσι), διὰ νὰ γυμνάσῃ καὶ νὰ ἐξασκήσῃ διάφορα τάγματα καὶ Φάλαγγας ἐκ τῶν ἀναριθμητῶν Ὀθωμανικῶν στρατομάτων, νῦν, καὶ εἰς τὸ ἐξῆς, κατὰ τὰς Κανόνας καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἀκριβῆς καὶ ἐντέχνης πολεμικῆς μεθόδου τῶν Χριστιανῶν, διαμοιράζοντες τὰ τοιαῦτα τάγματα εἰς χιλιερχίας, καὶ ἑκατονταρχίας, κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν τῶν ὀφφικιαλίων, καὶ τῶν ἀπλῶν στρατιωτῶν, τὴν παρὰ τοῖς ἀπίστοις, ἐνοπλίζοντες αὐτὰς μὲ τρυφὴν ὅλα ἴσα, ἐνδύοντες τὰς μὲ φορέματα ὅλα προσόμοια κ.τ. (διὰ ὅλα αὐτὰ) δὲν ἐχρειάζοντο περισσότερον ἀπὸ τρεῖς, ἢ τέσσαρας μῆνας.

„Ἄλλοι

„Άλλοι λέγουν ότι διὰ τῆς τῶν Σελτάνων μεγαλοδωρίας, ἂν τι
 „ναὶς Βεζίρης ἄξιος ὄρισκετο νὰ ἐπιμεληθῆ, ἤθελε σύρη πλῆθος τακτι-
 „κῶν καὶ ἐξησκημένων στρατιωμάτων, ἐντὸς ὀλίγου, εἰς δέλοισιν τῶν Ὀθω-
 „μανῶν. „ (Αὐτὴ ἡ γνώμη φαίνεται ἀρεσὴ καὶ εἰς τὸν Ἐφένδιον· γνώμη
 „ἣτις δὲν ἤθελεν εἶναι ἐμελλε νὰ εἶναι εἰς τὴν Τερκικὴν Βασιλείαν ἕως τέλους
 „συμφέρουσα. Προδίδεται ὅμως ὁ Ἐφένδιος ὅτι:) „ἂν ἐν καιρῷ πολέμου,
 „ἐφύσαστις διὰ κατασκόπων εἰς τὰ ὦτα τῶν στρατιωμάτων τῶν Χριστιαν-
 „ικῶν, ὅτι ἴσοι θελήσωσι νὰ ἀπαρῶσι τῆ Σελτάνε τὴν δέλοισιν, θέ-
 „λει τύχην ὀμινοῦσιν ὑποδοχῆς, καὶ στρατιῶται καὶ στρατηγῶντες διπλῆ
 „μισθῶν μετὰ δὲ τὸν πόλεμον, καὶ οἰκίσεως παρ' αὐτοῖς, καὶ κυβερνήσε-
 „ως ἰκαρῆς, καὶ ἀνέσεως, καὶ ἀνενοχλησίας εἰς τὴν θρησκείαν αὐτῶν·
 „τοις τὸν τρόπον (λέγει) πολλοὶ καὶ τῶν στρατιωτῶν καὶ τῶν ὀφφικιαλίων,
 „ἢ καὶ οἱ περισσότεροι, θέλει προσδράμωσι, (νὰ παραταχθῶσι ὑποκάτω
 „εἰς τὰ τῶν Μουσουλμάνων παράσημα.) Καὶ ἡ σκώδωρία αὐτὴ (παρα-
 „σιωπάται), δὲν ἤθελεν εἶναι αἰσχράτε καὶ ἐπινειδίζουσα· μάλιστα ἤθελε νο-
 „μισθῆ ἕνα εἶδος πολεμικῆς στρατηγίας. „

Διὰ τὴν ἐμπυχῶσιν περισσότερον ὁ Ἰβραήμης τῆς ὁμοθυμίας τῆς τῆς
 ἐνθυμίζου πῶς ἦσαν πρότερον ἀδύνατοι εἰς τὰ Ναυτικά, καὶ πῶς δυνάτως ἐδυ-
 ναμώθησαν, καὶ ἅπαντας (ὡς λέγει) ὑπερέβησαν. „ Πρῶτον (λέγει) (18)
 „οἱ κακοὶ ἄπιστοι μόνοι εἶχον Ναυτικά, καὶ ἔτω κατεκυρίθον τῆ Μεσο-
 „γείε πελάγους τῆς λιμένας· πλὴν (δόξα τῷ Θεῷ) ἀποκαταστήσαντες
 „ἡμεῖς τῆς Ναυτικῆς δόξης ἐντὸς ὀλίγου, ἐκάμαμεν τὴν θαλασσίαν ἡμῶν
 „δυνάμιν (τὴν ὅποιαν ὁ Θεὸς νὰ διαφυλάτῃ ἀπὸ παντὸς ἐναντίου συμ-
 „πλώματος!) ὑπερέβησαν τῶν ἄλλων, καὶ τὴν ἐφέραμεν εἰς βαθμὸν το-
 „σαύτης τελειότητος, ὅπῃ εἰς ὅλον τῆς θαλάσσης τὸ ἔυρος, νὰ ὄρεθῃ
 „Ναυτικὸν ἄλλο ὅμοιον μὲ τὸ ἐδικόνμας, εἶναι ἀδύνατον. (ἔπειτα σιωπάται)
 „(19) πῶς ὡσαύτως πρέπει τινὰς νὰ ἐλπίσῃ, ὅτι καθὼς σιωπάται τὸ
 „Ναυτικὸν παρ' ἡμῖν κατὰ Κανόνας, καὶ μετὰ ἀκριβῆς τάξεως· ἔτι καὶ ἡ
 „αὐτὴ ἐπιμέλεια, θέλει εἰσφέρει τὴν ἀταξίαν καὶ ἀσκήσιν καὶ εἰς τὰ
 „χερσαῖα στρατιωτικά, μὲ τὸ νὰ παρατηρήσωμεν προσεχῶς καὶ ἐπιμε-
 „λῶς τὴν νέαν αὐτὴν τῆ πολέμου τέχνῃ καὶ μέθοδον, ἐν ἣ ἡ μόνη ζηρῖζε-
 „ται ἡ σωτηρία τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν, τῶν δολερῶν καὶ πανέργων. „

δ

Ἐπί

(8) Αὐτ. Σελ. 213.

(19) Αὐτ. Σελ. 214.

Ἐπὶ τέτοις προβάλλει ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν) καὶ τὸ παράδειγμα τῶν Ῥώσων, (ο δείχνοντας ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ Γένος κατεσάθη ἑνωτὸν, ἀφ' ἧς ὑπὸ τῆς Μεγάλῃς ΠΕΤΡΟΥ ὁδηγηθὲν, ἠπάσθη τὴν νεωτέραν πολεμικὴν Μέθοδον καὶ τῶς ἐπιλογίσει· ὅτι „ἡ τάξις εἶναι ἡ ψυχὴ τῶν „πραγμάτων, καὶ ἐπομένως καὶ τῶν Βασιλείων· ὅτι τῶν στρατομάτων „ἡ σύστασις εἶναι τὸ κυριώτερον καὶ κεφαλαιώδες μέρος τῆς τῆς Κρά- „της διοικήσεως· ὅτι ἡ θαυμασιὸς τέχνη τῆς Τακτικῆς εἶναι καθ' ἑαυ- „τὴν μία ἐφόρησις ἐξαιρέτος, καὶ ἀξία μιμήσεως παρὰ πᾶσιν· ὅτι οἱ „ἄνδρες τῆς πλέμης πάντες, πεζοὶ, Καβαλάριοι, Τιμαριῶται, Ζαΐμιδες, „ἐτοίμως πρέπει νὰ ἐναγκαλιθῶν αὐτῶν τὴν διάταξιν· ὅτι καὶ οἱ τῶν „Ἐπαρχιῶν Ἡγεμόνες, καὶ οἱ τῶν Κάσρων Φρέναρχοι τῶν ἐν τοῖς ὄρεσις, „καὶ οἱ Βεζίριδες, Ἐμίριδες, Βεγλέβειδες, θέλει σπευδάσσω ὁμοψύχως καὶ „ἐκ συμφώνως, νὰ εἰσαγάγωσι εἰς τὰς στρατιώτας αὐτῶν τὴν τοιαύτην „μελέτην. „

Τὸ δὲ ἀκόλουθον εἶναι νόσιμον, ὅτι παραγγέλλει ὁ Ἐφένδης τὸ πρᾶγμα εἰς ἀπαντας κοινῶς τῆς Μουσουλμάνως, νὰ τὰ ἐπιμεληθῶσι ὡς ἔργον δουλείας, καὶ νὰ τὸ συστήσωσι πρὸς ὄφελος ψυχικὸν εἰς τὰς αὐ- τῶν Διαθήκας μὲ ζεχωριστὰ ληγάτα. „Ἴσως (λέγει) καὶ τινὲς ὑποπιη- „τικοὶ καὶ ἐλεήμονες, ἐν ταῖς αὐτῶν διαθήκαις, ἐξ ἐκείνων οἵτινες ἐπιθυ- „μῶντες νὰ συστήσωσι κανένα δημωφελεῖς βεργέτημα, ἀφιερῶντων τὴν πε- „ρισσίαν αὐτῶν, καὶ ἀφίνωσι ληγάτα διὰ ἔργα ὁσεβῆ καὶ θεάρετα, „(ἴσως τινὲς τοιῶτοι) παρακινήσωσι νὰ διατάξωσι ἐνδιαθέτως, νὰ τρέφωσι „ταὶ καὶ νὰ λαμβάνωσι μισθὸν, τινὰ ῤεγυμεία, καὶ Κομπανίαις, πρὸς „προθυμοποίησιν, καὶ σύστασιν τῆς (περὶ ἧς ὁ λόγος) τεχνικῆς καὶ οὐτάκτης „πολεμικῆς Συσήματος. „

Ἐπὶ πᾶσιν ὁ Ἐφένδης δὲν ἀπολείπει νὰ καθυποβάλλῃ εἰς τὰς ὁμοθετήσκει αὐτῆς, καὶ τινὰς γενικωτέρας κανόνας στρατιωτικῆς παρα- τάξεως. (†).

Α'. Διορίζει τῆς στρατῆς τὰς διαιρέσεις εἰς τάγματα διάφορα, καὶ τῆτων ἔτι τὰς ὑποδιαιρέσεις εἰς σίφη ἐλάσσονα.

Β'. Παραγγέλλει τὰς τῶν ταγμάτων ἑκάστη ἐνδυμασίας νὰ εἶναι σύμμορφαι, πρὸς χαρακτηρισμὸν καὶ διαγνώρισμα· ὅπως προθέτει, ὅτι τῆ- το τὸ ἔθος ἐκράτει παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς πάλαι καὶ πρότερον.

Γ'. Θέ-

(20) Ἄυτ. Σελ. 216.

(†) Ἄυτ. ἐν Σελ. 158 κξ.

Γ. Θέλει ὁμοίαν καὶ τὴν ἐξόπλισιν τῶν στρατιωτῶν· τῆς αὐτῆς τοῦ εἶδους τῶν ἀρμάτων τὰ ὅποια μέλλου νὰ μεταχειρίζονται, νὰ εἶναι τὰ αὐτὰ· τόσον ἐπὶ τῆ πεζικῆ στρατῆ, ὅσον καὶ ἐπὶ τῆ ἰππικῆ. Ἐφ' οἷς ὅτι, καὶ αἱ μεταχειρήσεις νὰ εἶναι ὁμοίτροποι, καὶ ὁμόχρονοι.

Δ. Διορίζει τὴν ἀναλογίαν τῶν Στρατηγόντων πρὸς τὴν στρατηγυμένους· καὶ λέγει ὅτι ὁ ἀριθμὸς ἐκείνων, πρέπει νὰ εἶναι πρὸς τὸ πλῆθος τῶν τῆτων, ὡς τὸ τεταρτημόριον ἢ γινώσκω εἰς μίαν ἑκατονταρχίαν, πρέπει νὰ ἀριθμοῦνται ἕξ ἑκοσι πέντε, μικροὶ, μεγάλοι, ὀφφικιάλιοι, ἐπιδοριζόμενος καὶ τὰ σιτηρέσια, ἢτοι τὴν μισθὸν, τῆτων καὶ κείνων, τὴν ὅποιον πρέπει νὰ λαμβάνωσιν.

Ε. Ὁροθετεῖ ὅτι ἡ παρατάξις τῆ στρατῆ νὰ γίνεταί κατα δύο γραμμάς· τὴν μὲν πρώτην, τὴν δὲ δευτέραν. Διασημεῖοι δὲ καὶ τῶν γραμμῶν τῆτων, πόσον πρέπει νὰ εἶναι καὶ τὸ πρὸς ἀλλήλας διάστημα, καὶ τὸ ἑκατέρωθεν βάθος· καὶ ὅτι ἡ ἔνωσις τῶν ἐν αὐταῖς παρατασσόμενων πρέπει νὰ εἶναι ἀπαράλυτος καὶ ἀδιάρρηκτος· καὶ νὰ μὴ τολμᾷ τις νὰς περπετθόμενος νὰ προσηδᾷ ἀπὸ τῆς τάξεως.

Σ. Κελεύει ὅτι ἐπὶ τῆς συμβολῆς, καθὼς τινὲς μαχόμενοι πίπτουσιν, ὁ θῦς ἢ τάξις νὰ ἀναπληρῆται, μὲ τὸ νὰ ἐπικαταλαμβάνου ἐτόμως ἄλλοι στρατιῶται τὸν τύπον ὅπῃ εἶχον οἱ πίπτοντες.

Ζ. Κανονίζει ὅτι πάντοτε νὰ ὁρίζεταί ἐν μέρει εἰς τὸν στρατὸν μία Φάλαγξ ἀποκειμένη εἰς προμήθειαν, (un corps de r  serve) διὰ νὰ προσφάνη ταχέως ὅπῃ ἡ χρεῖα τὸ καλέσῃ, καὶ νὰ δίδῃ ευκαιρίαν τὴν σωδρομίαν καὶ βοήθειαν.

Η. Τελούτατον κρίνει ἀναγκαῖον καὶ τῆτον, εἰς τὰ στρατιωτικά, τὸν ὅρον· ὅτι καὶ ἂν πλάσῃ τὸ στρατόμα εἰς τὴν τῆ πολέμου συγκρότησιν, καὶ νικηθῆ, δὲν εἶναι ὀλέγον καὶ δίκαιον, διὰ τῆτον καὶ μόνον, νὰ κατακρίεταί ὁ Ἀρχιστρατήγος ὡς πλάσσης, καὶ ὑποδούλου. Καὶ ταῦτα μὲν ἐκείνος.

Τὸ δὲν βλέπει ἐκ τῆτων ἀπάντων, ὅτι ἡ τῶν Ὀθωμανικῶν στρατομάτων διορθωσις περὶ τὰ τακτικά, εἶναι ἐγγύς, καὶ, διὰ νὰ εἰπῶ ἔτι, ἐπὶ θύραις; τίς ἀπὸ ταῦτα τὰ προανακρέσματα, δὲν περιμένει τελευταῖον νὰ ἀκῆσῃ καὶ τὸ μελώδημα τέλειον; Ὡς οὖν, ἀπὸ καιρὸν τινὰ καὶ ἐδῶ, ὡς οὖν τὸ Ὀθωμανικὸν γένος, τὴν τῆς πολεμικῆς τέχνης νεωτέραν ἐμπειρίαν καὶ μέθοδον· καὶ ὁ λόγος τὸ θέλει, ὅτι μετὰ τὰς ὀλίγας, μέλλει νὰ ἀκλεθῆσῃ ἡ γέννησις. Ὡς Δωιάμεις καὶ Ἐξασίαι Χριστιανικαί! Ὡς Βασιλεῖς, καὶ λοιποὶ Πρίγκιπες τῆς Ἑυρώπης μὴ ἀπατάθε. Ἡ μεταμείωσις τῆς Τακτικῆς εἰς τὰ στρατόματα τῶν Ὀθωμανῶν, μακρὰν ἀπὸ τὸ νὰ εἶναι ἀδιώατος, δὲν εἶναι ἔτε τόσον δύσκολη· καὶ ἂν ἦτον τῶν

ρα καρὸς νὰ δρῖσκεν πίσιν αἱ προξήσεις, ἠδῶατο νὰ διακινδύωσῃ τινὰς μίαν περφητείαν, ἢ νὰ προειπῆ, ὅτι αὐτὴ ἢ μεταμόρφωσις, δὲν εἶναι ἔτε τόν μακρὰν. Ὅχι· δὲν ἀπέχει τόν μακρὰν τὸ Γιαταγάνι, ἀπὸ τὸ Μπαγιονέτ.

Ἀλλ' εἶναι τεσσάρων χρόνοι καὶ ἐπέκεινα (ἴσως τις ἀποκριθῆ) ἀφ' ἧ τινὲ μεταμόρφωσιν αὐτῶ οἱ Τῆρκοι ἐμελέτων καὶ διεβλόδοντο· ἢ ὅμως δὲν ἐδωθήσαν νὰ φέρῃν ἕως τῆ νῦν εἰς ἔργον τὸ βέλομα. Ἀυτὰ λοιπὸν εἶναι ὠδίνες ἀνεμιαῖαι. Ὅχι· ἀς εἰπῶμεν μάλλον, ὅτι εἶναι ὠδίνες αὐτὰ ἐλεφαντῖνοι· καὶ ὅς τις καλῶς συλλογιθῆ, δρῖσκει πῶς ἠκολέθησεν ἢ τοιαύτη ἀναβολὴ καὶ ὑπέρθεσις τῆ βελόματος. Ἴδὲ ἐγὼ, πῶς περὶ αὐτῆς συλλογίζομαι. Οἱ Τῆρκοι, καὶ ἀρχὰς τῆ τρέχοντος αἰῶνος (1715), ἐπιχειροῦντες, ὅχι ὀτυχῶς, τὸν κατὰ τῶν Ἀσριακῶν πόλεμον, κατεδράυθησαν περὶ τὸν ποταμὸν Σάβαν, καὶ περὶ τὸ Πετροβαραδῖνον· ἔχασαν τὸ Τεμισβάριον· ἔχασαν τὸ Βελγρὰδιον· καὶ τῆς Σερβίας, καὶ τῆς Βλαχίας μέρος. Ἀπὸ τὰ ἀλλεπάλληλα αὐτὰ δυσυχήματα παιδοῦθέντες, μετὰ τινὲ ἐν Πασαροβῖνῃ εἰρῶνῃ (1718), τινὲ ὁποῖαν ἔκαμαν μετὰ αἰχμῶν καὶ ἀτιμίας, ἀρχήσαν νὰ ἀνοίγῃν τὰ ὄμματα· καὶ δοκιμάσαντες τινὲ διώαμιν τῆς νεωτέρας Τακτικῆς εἰς τὰ τῶν πολεμίων στρατόματα, δὲν ἦτον τρόπος νὰ μὴ ἐκατάλαβαν, ὅτι καὶ εἰς αὐτὸς ἢ Τακτικὴ αὐτὴ ἤθελε γένη ὠφέλιμος, ἂν ποτὲ ἔφθαναν νὰ τινὲ μιμηθῶσιν. Ἀλλ' αἱ ἐπὶ τῆ Μιρβείζη Περσικαὶ ταραχαὶ, καὶ αἱ τῆ Τάμας ἀκολέθως, καὶ αἱ τῆ Κελιχάν ἐπεῖλα, ἀλληλοδιαδόχως προσεσῆσαι (1722—1736.) δὲν ἄφησαν εἰς τὸς Τῆρκοις τινὲ βικαιρίαν, νὰ ἐπιμεληθῶσιν τινὲ τῆς ξενικῆς τῶν ὄπλων μεταχειρήσεως μίμησιν, ὅταν ἔχοντες ἀνάγκην νὰ πολεμοῦν, δὲν εἶχον βικαιρίαν εἰς τὰ πολεμικὰ νὰ ἀσκήνται. Τὰ περὶ τῆς διορθώσεως τῶν Τακτικῶν διαβέβλια, τὰ ὁποῖα μᾶς ἐκδέτεσι Ἰβραΐμης, φαίνεται νὰ ἐγένοντο περὶ τὸ ἔτος πρὸ 1730, ὅτε καὶ αὐτὸς ἐξέδωκε τὸ ἴδιον Σύγγραμμα· πλὴν, ἐχρειάζετο καιρὸς εἰρῶνῆς διὰ νὰ τεθῶσιν αἱ βελαὶ εἰς πρᾶξιν, καὶ ὁ καιρὸς αὐτὸς δὲν ἐπαρᾶσαιντο. Τὸν τῆς Περσίας πόλεμον διεδέχετο (1737) πόλεμος ἄλλος, ὁ τῶν Ἀσριακῶν, ἢ τῶν Ῥώσων· ἀλλ' εἰς τῆτον τὸν πόλεμον ἐλάμβανον οἱ Τῆρκοι ἐκβάσεις τινὰς ὀτυχεῖς παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα. Ἀπὸ τὸ ἐν μέρος, ἂν ἐνικήθησαν ἀπὸ τῆς Ῥώσους, τῆς ἠνάγκασαν ὅμως ἐν ταῖς σιωθήκαις, νὰ τῆς ἐπιστρέψῃν τὰς χώρας ὅπου ἐκεῖνοι νικῶντες κατεκυρίβισαν. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τῆς Ἀσριακῆς, ἢ τῆς ἐκτύπησαν, καὶ τῆς ἔξωσαν ἀπὸ τὸ Νῆσι, τὸ ὅπιον ἐκεῖνοι εἶχον πλακῶσει τὸν πρῶτον ὄθυσ τῆ πολέμου χρόνον· ἐφεξῆς δὲ (1735.), ἐπαναλαβόντες τινὲ Σερβίαν, καὶ τινὲ Βλαχίαν, καὶ τελευταῖον (1739.) καὶ τὸ Βελγρὰδιον, τροπαιοφόροι τινὲ εἰρῶνῃ ἐσφράγισαν. Ἀυτὸς τότε ἦτον ὁ καιρὸς (ἂν εἶχον σῶεσιν) μετὰ τινὲ ὀτυχῆ εἰρῶνῃ, νὰ ἐπιμεληθῶσιν εἰς

τὰ

τὰ στρατώματα τῶν οἱ Τῦρκοι τὴν διόρθωσιν τῶν Τακτικῶν, φέροντες εἰς πρᾶξιν ἐκείνας τὰς βελάς, τὰς ὁποίας πρότερον ἐπωφελεῖς ἔκριναν καὶ ἀναγκαῖαι· ὅμως ἐπαρθέντες αὐτοὶ ἀπὸ τούτων τὰς ὑπέρας νίκαις, ἐληθμόησαν ἐκείνας τὰς πρᾶτας τροπὰς. Ἐσοχάθησαν ὅτι ἰδὲ: τὸ σπαθί τῆ Μωάμθ νικᾷ, καὶ χωρὶς τῆ τῶν Ἑυρωπαϊῶν τακτικῶν μέθοδον. Τὸ ΧΟΥΤΖΟΥΜ τῶν Μουσουλμάνων, ἀξίζει πλέον παρὰ τὸ ἌΛΤΟ τῶν Γκιαβρῶν. Καὶ τοιοτρόπως πάλιν εἰς τὰς ἀγκάλας ἐνὸς ἀλογίστου θράσους ἀπεκοιμήθησαν. Ἀλλὰ τῶρα εἰς τὸν παρόντα πόλεμον, ὅπῃ ἀπὸ τὰ γενναῖα ἄρματα τῶν Ῥώσων ἐπαθον τόσα, καὶ περισσότερα ἔτι παρὰ ἐκεῖνα ὅπῃ ἄλλοτε ἐδοκίμασαν ἀπὸ τὰ ἐνδοξα ὄπλα τῶν Ἀσριακῶν· τῶρα ὅπῃ εἶδον ἑαυτὸς περιεζωσμένους ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη, καὶ σενοχωρημένους ἕως εἰς αὐτὴν τῆ Βασιλείᾳ αὐτῶν τὴν Μητρόπολιν διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης· ἂν σφαλίσθην αὐτοὶ μὲ μετρίαις σιωθήκαις τὸν δυσυχῆ τῆτον πόλεμον, θέλει μείνῃν ἄραγε καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἀποκεκοιμημένοι, καθὼς ἕως εἰς τὰς ἡμέρας τούτας ὀρέθησαν; καὶ δὲν εἶναι τὸ πλέον πιθανόν, ὅτι θέλει ἀποτινάξῃν τέλος πάντων ἐκεῖνον τὸν βαθυὸν κάρου ὅπῃ τὸς ἐκράτει, καὶ θέλει ἐπιμεληθῆν τὴν ἀσκήσιν τῶν στρατιωτικῶν τεχνῶν καὶ μεθόδων, τὰς ὁποίας εἶδον ὀφθαλμοφανῶς, καὶ ἐπληροφορήθησαν, ὅτι, ἐφ' ὅσον αὐτοὶ τὰς ἀμελῆν, ἀνάγκη εἶναι πάντοτε οἱ ἐχθροῖτων νὰ φαίνωνται εἰς τὰς μάχαις ἐπικρατέστεροι;

Ναὶ βεβαίωτατα, τὸ πλέον πιθανόν εἶναι τῆτο. Ἐκείνη ἡ σωῆσις ὅπῃ ἦλθεν εἰς τὸς Τῦρκους τότε τὸ πρῶτον, ὅταν κατέτροπώθησαν ἀπὸ τὰ ἄρματα ΚΑΡΟΛΟΥ τῆ 5'., θέλει ἔλθῃ εἰς αὐτὸς καὶ τῶρα τὸ ὑπερον, ἀφ' ἧ σωετρίβησαν ἀπὸ τὰς διωάμεις ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗΣ τῆς Β'. Ἐκείνῳ τὴν βελλῶ ὅπῃ τότε ἔλαβον, ὅταν ἐδοκίμασαν τὸ σπαθίον τῆ Ἐυγενίς, θέλει τὴν λάβῃν καὶ τῶρα ὅπῃ ἐδοκίμασαν τὴν ῥομφαίαν τῆ Γαλιτζίνε, καὶ τῆ Ῥωμανζῶφ, καὶ τῶν ἄλλων. Ἀλλὰ τότε, δὲν ἐπεμελήθησαν ἄλλως μετὰ τὴν εἰρῶν νὰ τὴν βάλῃν εἰς ἔργον, καὶ οἱ μὲν ἔπολυ ἀκολοθήσαντες ἔπειτα τῆς Περσίας (ὡς εἴρηται) πόλεμοι τὴν ἐμπόδισαν, καὶ τὴν ἐματαίωσαν· τῶρα ὅμως εἶναι τῆ πιθανῆ πιθανώτερον, ὅτι θέλει ἐπιμεληθῶν ἐκεῖνο ὅπῃ τότε ἠμέλησαν· διατὶ; διατὶ τότε φαίνεται νὰ ἐπεθύμῃν τὴν Ἑυρωπαϊῶν Τακτικῶν τινὲς μόνον τῶν ἐν Ὀθωμανοῖς Ἀξιωματικῶν, οἱ νενεχέστεροι, καὶ πολιτικώτεροι· τῶρα ὅμως ἔδειξαν ὅτι τὴν ἐπιθυμῶσι καὶ αὐτὰ τὰ πλήθη. Ἀπόδειξις ἐκείνη εἶναι, ἡ τῆ Ἰβραῖμ Ἐφένδη δημόσιος μαρτυρία· Ἀπόδειξις δὲ τῆτος πρόσφατος, ἡ ἀπόκρισις τὴν ὁποίαν ἔδωκαν ἐγγράφως εἰς τὴν Πόρταν οἱ Τῦρκοι διαφόρων Ἐπαρχιῶν. Ἐπειδὴ ψυχροὶ οἱ λαοὶ, καὶ ὀκνηροὶ ἐφαίνοντο καὶ ἀπρόθυμοι εἰς τὸ νὰ καταγραφῶν εἰς τὸς στρατιωτικὰς νέας Καταλόγους, ὁ Μεφτῆς ἔγραψε πανταχῆ δη-

μόσια γράμματα επιπληκτικά καὶ ἐπιλιμητικά, καὶ αὐδικάζων αὐτὸς ὡς ἀπίστες πρὸς τὸν Μωάμεθ, καὶ ὡς ἀνυποτάκτους πρὸς τὸν Βασιλέα· καὶ ἐπικρίτως ἐπίσης παραβάτας καὶ τῶν Βασιλικῶν ἐπιταγμάτων, καὶ τῶν Σεπσιμάτων τῶν Προφητικῶν. Τὶ ἀπεκρίθησαν τὰ πλήθη; „Δότε (εἶπαν) δότε καὶ εἰς ἡμᾶς τιμὴν πυροβολίαν, καὶ τὰς λοιπὰς πολεμικὰς μεθόδους καὶ τέχνας τῶν Γκιαζάρων, καὶ ἔτοιμοι εἴμεθα οἱ πάντες ἐρχόμεθα.“

Υποδέττων ἐκ τῶν ἀνωτέρω πάντων μέχρι τῆς νῦν εἰρημένων, ὅτι ἔστι μόνον διωκτὸν, ἀλλὰ καὶ ευκολόν, καὶ πιθανότατον, καὶ μονοεχὶ βέβαιον εἶναι, νὰ προβάλωσιν εἰς τὸν κόσμον τὰ Μουσουλμανικὰ στρατεύματα, Περσικὰ ἐξησκημένα καὶ παρατεταγμένα, καὶ εἰς τὸν λόγον μου πρὸς τὴν πολιτικὴν ἐκείνην ὅπως κρίνεσιν, ὅτι συμφέρει νὰ σώζεται εἰς τὴν κατάστασίν της τὴν προτέραν ἢ Μοναρχία τῶν Τούρκων, διὰ νὰ διατηρηθῆται ἢ Ἀντιρρόπια (ὡς λέγουσι) τῆς Ἑυρώπης ἀκίνητος. Πρὸς αὐτὴν καὶ εἰς τὴν Ἀντιρρόπισιν τὸν λόγον, καὶ τὴν ἐρωτῶ. Διατὶ ἕως εἰς τὰ τέλη τῆς ἀνωτέρω αἰῶνος οἱ Τούρκοι, ἢ εἰς πάσας τὰς αὐτῶν ἐκστρατείας, ἢ εἰς τὰς περιουσιώτερας, ὀδοκίμουντες ἦσαν ἀπὸ δὲ ἐξήκοντα χερδὸν χρόνων διάστημα καὶ ἐδῶ, ἢ ὀλίγον εἰς τὰς μάχαις κατερδώνουσι, ἢ ἐδὲν; εἰς δὲ τὰς ἐχάτας ταύτας συμβολὰς καὶ συγκρέσεις μετὰ τῶν Ῥωσικῶν στρατευμάτων, καὶ πάντα πάντως ἀδύκιμοι καὶ ἀδυνεῖς ἐξηλέγχθησαν; Πρέπει νὰ ἀποκριθῶσιν, ὅτι, ἐνίκων πρῶτον, διὰ τὸ ὅτι τῆς πολέμου τρόπος καὶ παρὰ τοῖς Ἑυρωπαϊοῖς, καὶ παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς, ἦτον χερδὸν παραπλήσιος· ἐνικήθησαν δὲ, καὶ νικῶνται μετὰ ἐκείνο, διὰ τὸ ὅτι τῆς πολέμου παρήλλαξε, καὶ οἱ Ἑυρωπαῖοι τῶρα μεταχειρίζονται ἕνα εἶδος Τακτικῆς διάφορον, τὸ ὅποιον οἱ Ὀθωμανοὶ νὰ μεταχειρισθῶσιν ἕως τῆς νῦν δὲν ἐφρόντισαν. Ἐὰν οὖν εἰς τὸ ἐξῆς, μιμηθῶσι καὶ ἔτοι ἐκείνης, τί εἶναι ευλογον νὰ ἀκολουθήσῃ; οἱ πολιτικοὶ ἀναγκάζονται νὰ ὁμολογήσῃν, ὅτι ἢ Ἀντιρρόπια πρέπει νὰ διασαλευθῆ· ὅτι θέλει πύσει πάλιν σφοδρότερος, ὡς καὶ ἄλλοτε, αὐτὸς ὁ κακὸς Βεργῆς· καὶ ὅτι πολλὰ μέρη τῆς Ἑυρώπης θέλει ὀρεθῆν πάλιν εἰς μεγάλῃ ταραχῇ, καὶ θέλει ὑποπέσῃν εἰς μιᾶς ἀγρίας τρικυμίας καὶ ζάλῃς τὰ ὄρητικὰ καὶ βίαια κύματα.

Οἱ Πάρθοι, ἕως τὰ τέλη τῆς Β' αἰῶνος, ἔπαυον τὸν πόλεμον ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, δὲν τὸν ἐπρεκάλον. Ἀπὸ τῆς διακοσιοστῆς ἔτης μετὰ Χριστὸν, ἄρχησαν αὐτοὶ, ὅχι πλέον νὰ διαφενδῶνται, ἀλλὰ καὶ νὰ προκαλοῦν τὴν Ῥωμαίων εἰς μάχην καὶ διώκειν εἰς τὸ ἐξῆς οἱ Βάρβαροι, ὅχι ὡς πρότερον διωκόμενοι, ἠνάγκαζον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, καὶ ἐτίεπον εἰς φυγῇ, ἐκείνης τῆς ὁποίας πρότερον ἐφύεθοντο καὶ ἐφύεθον. Πόθεν ἢ μεταβολή; Ὁ Πάρθος, καὶ ἐξ αὐτῆς ὁ Πέρσης, ἐμιμήθη τῆς Ῥωμαίων τὰ ἄρματα, καὶ τὰς τέχνας τὰς στρατιωτικὰς. Ἀφ' ἧς Σεπίμιος Σεβῆρης κα-

τάτρο-

τατροπώσας (194.) Περσικόν Νίγηρον εἰς τὴν Ἀνατολίαν, κατέσφαζεν ὡμῶς ἢ τυραννικῶς, ὅσους εἶχον πιάσῃ ὑπὲρ τῆς Νίγηρος τὰ ἄρματα, φύγοντες ἔτι εἰς τὰ ἐνδοτέρα τῆς Ἀσίας, ἐδίδαξαν τὰς ἐχθρὰς τῶν Ῥωμαίων τὰς Ῥωμαϊκὰς πολεμικὰς ἐμπειρίας. Ἐυθύς τὸ ζῦγι ελαβε τὴν ἐναντίαν ὁπλίαν. Καὶ ἐξ ἐκείνων λοιπὸν ἀνεφάνησαν οἱ Ἀρξαζάραι ἢ οἱ Σαπῶραι, οἱ Ουαραράναι ἢ οἱ Περύσαι, οἱ Καρβάδαι ἢ οἱ Χοσρόαι, ὅπῃ ἐβαλαν τὴν Ῥωμαϊκὴν Αυτοκρατορίαν πολλὰκις ὑπὸ δασμὸν, ἢ τὴν ἐκαμαν νὰ πλησιάσῃ εἰς τὸν ὄλεθρον. Ὁ σοχασμὸς εἶναι ἐνὸς Ἄνδρος πολλὰ περιφῆμῃ διὰ τὰ πολιτικὰ αὐτῶν συγγράμματα. *) Οἱ Τῆρκοι δὲν ἐφάνησαν, κατὰ τὰς Πάρθους, πρῶτον διακόμενοι, ἐπειτα διώκται. Ἄυτοὶ πάντοτε χεδὸν ἐκίνησαν πρῶτοι τὰ ὄπλα· καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ ἐν καιρῷ εἰρήνης, ἢ ἐκ χειρῶν, τὰ ἐκίνησαν παντελῶς ἀκηρύκτως. Ὁ περίφημος Ἀρχιζατῆγος, ὅς τις τὰς ἐξῶσε πρῶτον ἀπὸ τῆς Τρανσυλβανίαν (1661, ἐπειτα τὰς ἐκατατρόπωσεν εἰς τὴν Ουγκρίαν, ἐν τῇ μάχῃ τῆς Σάν-Γοδεάρδου (S. Gothart, 1664.) μᾶς βεβαιώνει, ὅτι ἕως τότε δὲν ἦτον ἐνθύμησις, νὰ ἐκινήθῃ παρὰ τῶν Τῆρκων, κατὰ τῶν Χριστιανῶν πόλεμος ποτὲ προκεκηρυγμένος (**). Τὸ μετὰ ταῦτα, καὶ ἐκηρύχθη καὶ αὐτῶν παρὰ τῶν ἄλλων ὁ πόλεμος, καθὼς ὁ πρῶτος (1737), ἢ ἐκηρύχθη παρὰ αὐτῶν κατὰ τῶν ἄλλων, καθὼς ὁ παρῶν (1768.), εἰς τὸν ὅπιον, τρίτον ἤδη ἔτος, γυμνάζονται ὄχι ὀτυχῶς· πλὴν εἶναι πολλὰ πιθανόν, ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς οἱ Τῆρκοι θέλει πολεμήσῃ πάντοτε μὲν ὀτυχίαν, ἀφ' ἧς, καθὼς οἱ Πάρθοι τότε καὶ οἱ Πέρσαι τὰ τῶν Ῥωμαίων, μεταχειρισθῶσι ἢ ἔτι τῶρα τὰ τῶν Ἐυρωπαϊῶν στρατιωτικὰ ἔξασκῆματα. Σωζομένης μίαις καὶ τῆς αὐτῆς πολεμικῆς ἐμπειρίας καὶ τέχνης, ἔπειτα χωρὶς ἄλλο, νὰ φανῆ τὸ ἔθνος τῆς Μωάμεθ εἰς τὰ γένη τὰ Χριστιανικὰ, φοβερὸν ὁμοίως καὶ εἰς τὸ ἐξῆς, ἀφ' ἧς λείψῃ ἢ διαφορὰ τῆς πολεμικῆς τρόπου, καθὼς πρὶν ἢ διαφορὰ εἰχωρήτη, πάντοτε φοβερὸν ἐφάνη καὶ ἀνυπόστατον. Οἱ ὅροι τῶν πραγμάτων μᾶς καταπέψασιν ἔτι νὰ κρίνωμεν. „Τὶ τὸ γεγονός; αὐτὸ „τὸ γενησόμενον· καὶ τὶ τὸ πεποιημένον; αὐτὸ τὸ ποιηθησόμενον.

„Πάντες (λέγει ὁ Ἐφέυλης) (21) ὁμολογῶσιν οἱ συνετοὶ καὶ νοήμονες, ὅτι ὄντες ἐν γένει οἱ ὑπήκοοι τῆς τῶν Ὀθωμανῶν Κράτους, φύσει „ἀδιά-

(*) Μονίσκ. ἐν τῷ περὶ Μεγαλειότη· καὶ Καταπλώσ. τῆς Ῥωμαϊκ. Αυτοκρ. Κεφ. I, 1.

(**) Ὅρα ἐν ταῖς Σημ. τῆς τῶν Τῆρκ. Στρατιωτ. Σελ. 84.

(21) Ἄυτ. Ἐνθ. ἀνωτ.

„Διδάσθαι πρὸς ὑποδοχὴν τῆς ἐν ἅπασιν ὀταξίας, καὶ ὑπερβαίνοντες
 „κατὰ τῆτο τὰς ἄλλας λαῖς, διὰ τὴν ἰδιάζουσαν αὐτοῖς ἐπιδεξιότητα,
 „εἴαν ἐν μέρει λάβωσι τὸν κόπον, καὶ γυμναζόμενοι διδασκῶσι κατὰ τὴν
 „νέαν Μέθοδον τῆς στρατιωτικῆς τέχνης, καὶ ἔχωσι καλὰς ὁδηγὰς καὶ δι-
 „κητὰς εἰς τὴν περὶ τῶν τοιούτων γυμνασιῶν· οἱ ἔχθροὶ τῆ ἀνθηρῆ
 „τέτε Κράτες, ἰδόντες ἐντεῦθεν ἁπάσας τὰς ἐαυτῶν ἐλπίδας μεματαιω-
 „μένας, καὶ αἰσθανόμενοι ὅτι ἐκλείπουσιν αὐτοῖς αἱ δυνάμεις, θέλει ἀπο-
 „φασίσαν νὰ φέρῃν θεληματικῶς, τὰ κλειδιά τῶν Πόλεων καὶ τῶν Κά-
 „στρων αὐτῶν, καὶ νὰ τὰ ἀποθέσῃ εἰς τὸ κατώφλιον τῆς Πόρτας τῆς
 „Αὐτοκρατορικῆς.” Ω! τῆτο εἶναι πολὺ . . . μαὶ ὁ Ἰβρα-
 „ῖμης λαλεῖ ὡς Τέρκος, ὅπῃ νομίζει τὰς ἄλλας Κώνοντας, ἐαυτὸν δὲ Ἐλέ-
 „φαντα φαίνεται. Ἄυτὸς ὅμως μᾶς βεβαιώνει (*), ὅτι πολλάκις σιωπι-
 „λήσας Φιλικῶς μετὰ τινων Γκιαῶν (ἰδὲ ἢ Τερικὴ Φιλία!) δηλαδὴ ἀπί-
 „στων Ἄνδρων (λέγει) εἰς τὰ στρατιωτικὰ πρακτικῶν καὶ ἐμπείρων, ἔφθα-
 „σε νὰ ἐκβάλῃ ἀπὸ τῆ ἐκείνων σόματος μίαν τοιαύτην ὁμολογίαν· „ὅτι αὐ-
 „τὸ φοβερὸν σράτωμα τῶν Ὄθωμανῶν, μάθη καὶ μιμηθῆ τὴν νεωτέραν
 „παράταξιν, καὶ διασώζῃ τὰς Γεωμετρικὰς κανόνας, καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς
 „Ἀναλογίας, διατασσόμενον ὀτάκτως εἰς τὰς παρεμβολὰς, καθὼς ὀ-
 „τάκτως διατάσσεται εἰς τὰς προσβολὰς αὐτῆ· τότε ἢ γενναιότης καὶ Φυ-
 „σικὴ μεγαλοψυχία τῶν Ὄθωμανικῶν στρατῶματων, ἐνδυναμώθεισα διὰ
 „τῆς μελέτης καὶ τάξεως, θέλει εἶναι ἀκαταμάχητος· εἰς τρέπον ὅτι,
 „ὄχι εἶνα σράτωμα ἐνὸς τινος τῶν ἀπίστων Βασιλέων, ἀλλὰ πᾶσαι ὀμῆ
 „λώμεναι ἐπὶ τὸ αὐτὸ αἱ δυνάμεις τῶν ἑτεροδόξων, δὲν ἤθελαν διωθῆν
 „νὰ ὑπομείνῃν τὴν προσβολὴν τῆ Ὄθωμανικῆ στρατῶματος· καὶ ἢ τροπὴ
 „καὶ ἦτλα πάντοτε ἤθελαν ἀκολουθῆ ἐκ μέρης τῶν ἀπίστων.” Οὐχ! . . . καὶ
 „τῆτο πολλὰ παχὺ καὶ χονδρὸν, ὡς καὶ τὸ ἀνωτέρω! Ἄλλ' ἐνδέχεται, ἢ
 „οἱ Ἐυρωπαϊοὶ ἐκεῖνοι, ἐν Κωνσταντινῆ πόλει τότε ὀρεθέντες, ἐκολάκθον ὡς
 „Φίλον τὸν δῆθη Ἐφένδιω· ἢ ὁ Ἐφένδης γράφων πρὸς τὰς ὀμοθρήσκας,
 „συμφέρον ἔκρινε νὰ ὑπερφασκώσῃ τῶν Ἐυρωπαϊῶν Γκιαῶν Φίλων αὐτῆ τὰ
 „λόγια. Πλὴν ἂς ἀκῆσωμεν πῶς λαλεῖ, καὶ τὴ γράφει, ἄλλος ἕνας Ἐυ-
 „ρωπαϊὸς, ἐμπειρος τῆς Στρατηγικῆς διδάσκαλος, καὶ κολακείας καθαρός
 „καὶ ἀνύποπτος (22).

„ Μεγά-

(*) Ἐν Κεφ. Γ'. Σελ. 124. 125.

(22) Ὁ Συγγραφεὺς τῶν Σημειώσ. τῆς κατὰ τὰς Τέρκ. Στρατιῶν.
Σελ. 88.

„Μεγάλη Ατυχία τῆς Χριστιανowości, ὅπῃ οἱ Τῆρκοι μένεν τυφλοὶ
 „καὶ ὅπῃ, ἀγκαλιὰ τὸ ἐλάττωμα τῶν ἰδίων ὄπλων, ἢ τῆς ἑαυτῶν Τακ-
 „τικῆς, τινὲς ἐξ αὐτῶν τὰ γνωρίζουσι, δὲν ἔχεν ὅμως τιὸ διώαμιν καὶ
 „ἐξουσίαν νὰ τὸ δεραποθεύῃ.“ Ἄν τῆτο ἔλεπεν, (Il y a long temps,
 que les Turbans seroient à la mode en Allemagne.) „ἀπὸ πολλῆ τὰ φακί-
 „λια, ἠθέλαν εἶναι ἐν χεῖσει καινοπρεπεσέρε καλωπισμῆ εἰς τιὸ Ἄλ-
 „λαμανίαν.“ ὅγαν, ἕως τῶρα οἱ Ἄλλαμανοὶ ἠθέλαν περιπατεῖν Καθεκοφό-
 ρει. Τοιαῦτα μᾶς πληροφορεῖ καὶ ἔτος. Ἄλλ' ἐγὼ, ὅς τις (θεῖα χάριτι)
 δὲν εἶμαι ἔτε Τῆρκοσ, ἔτε φίλος τῶν Τῆρκων· ἀγκαλιὰ ἔτε καὶ τῆς στρα-
 τηγίας διδάσκαλος· μὴ διώαμενος νὰ καταπεθῶ ποτὲ, ὅτι, ὅσον καὶ ἂν
 ἐξασκηθῆ, θέλει φθάσει νὰ φανῆ τὸ Τερκικὸν στρατόμα, μὲ ὅλα ἰμῆ τὰ
 τῶν Ἑυρωπαϊῶν στρατόμαλα ἰσώπαλον, δὲν φέρω ἔτε τὰ κλειδιά
 τῶν Χριστιανικῶν Πύλεων καὶ Κάστρων εἰς τὸ κατώφλιον τῆς Ὀθωμανικῆς
 Πόρτας, ἔτε τὰ φακίλια τῶν Μουσουλμάνων εἰς τὰ κεφάλια τῶν καλοί-
 κων τῆς Ἄλλαμανίας. Ἐκεῖνο μόνον φοβῶμαι, τὸ ὁποῖον τὸ ὑπολαμβάνω
 πολλὰ πιθανόν· ὅτι οἱ Τῆρκοι ἀφ' ἑ ἀπσεύσεν τιὸ παρῆσαν ζάλλω ἀπὸ
 τιὸ ἰδίαν κεφαλῶ, θέλει ζαλίσειν πολλὰς κεφαλὰς τῶν Χριστιανῶν. Καὶ
 πῆ θέλει μένει· ἂν αὐτὸ τὸ ἔθνος, καθὼς γνωρίζει, ἔττι καὶ μεταχει-
 ριθῆ τιὸ δόρθωσιν ὅπῃ χρειάζεται·) πῆ θέλει μένει εἰς τὸ ἐξῆς, ἢ τῆς
 Ἑυρώπης θρυλλεμένη Ἀντιρρόπια;

Ἡ ἀδωαμία τῆ Ὀθωμανικῆς Κράτης, εἰς τιὸ ὁποῖαν ἕως τῶρα
 δρέθη, δὲν προέρχεται μόνον ἀπὸ τιὸ ἀνασκησίαν καὶ ἀπειρίαν τῶν στρα-
 τωλικῶν, ἀλλὰ προσέτι ἢ ἀπὸ τιὸ δυσμένειαν τῶν ὑπηκόων. Ἄν ἐκεῖνη
 εἶναι μία ἔνδεια τόνε, ἔτος εἶναι ἕνας πλεονασμὸς κακοχυμίας. Ἄυτὸ τὸ
 Βασίλειον τρέφει τὰς Γραικὰς μέσα εἰς τὰ σπλάγχνα. Πλήθη πολυά-
 ριθμα, τὰ ὁποῖα τόσον καιρὸν ἀπανθράπως κατατυραννόμενα, ἐπειδὴ
 βλέπω τιὸ καλαδιωασείαν καὶ τιὸ θλίψιν προχωρῆσαν εἰς αὐξησην, δὲν
 εἶναι ὀδυατὸν νὰ μὴ ἐμπικραίνωνται κατὰ τῶν τυράννων αὐτῶν, καὶ εἰς
 πάντῃ καιρὸν ταραχῆς καὶ ἀνωμαλίας, νὰ μὴ εἶναι πρόθυμοι εἰς ἄμωσαν
 τῆς ἐλευθερίας, ἂν λάβωσι ὀκολίαν νὰ κινηθωῦ, ἢ ἔτω νὰ προξενήσωσι
 εἰς αὐτὰς συμπλώματα ὀδυησῶ καὶ ὀλέθρια. Εἶναι καὶ τῆτο, καθὼς ἐ-
 κεῖνο τῆς ἀνασκησίας, ἕνα πάθος τῆς Ὀθωμανικῆς Ἀυτοκρατορίας μέγα
 καὶ ἐπικίνδυνον. Μέγα ἀναμφιβόλως, ἀλλ' ἐδὲ τῆτο, ὡς ἐδὲ τὸ ἄλλο,
 ἀθεράπευτον. Κατάσφαξαι τὰς ἀθλίους Γραικὰς, ὅσας διώασαι· ἕκαμες
 κένωσιν ἕνὸς ἀρκετῆ μέρεσ τῆς ῥηθείσης κακοχυμίας. Βίασαι μὲ διαφόρεσ
 βασανισμὰς τὰς ἄλλας νὰ τερκίσωσι, ἐμετάβαλεσ τὰς ἐπιλοίπεσ νοσώδεις
 χυμὰς, εἰς χυμὰς ὑγιενὰς, προσφυεῖσ καὶ ὀκειεῖσ· κατέστησας τὸ σῶμα
 εἰς τιὸ πρῶτῃ ὑγίαν, καὶ ἔτι εἰς περισσοτέρην δρωσίαν καὶ διώαμιν·

Εἶναι αὐτὰ ἴσως εἰς τὰς Τέρκας ἀδιώαια, διατὶ δὲν ἔχωμ τὰς τρέπας; ἢ ἀνεπιχείρητα, διατὶ δὲν ἔχωμ τιμὴν προαίρεσιν νὰ τὰ φέρην εἰς ἔργον; Ἄλλ' ἰδὲ αὐτοὶ καὶ ἀπὸ τῶρα ἀκόμ, θρῖσκόμενοι εἰς τὰς δυσκολίας ἐνὸς δυσυχεσάτῃ πολέμῃ, ἀρχήσαν ἤδη νὰ τὰ πρᾶτῶσιν· ἰδὲ οἱ Γραικοὶ ἀρχήσαν ὑπὸ τὸ σῶμα τῆς Ὀθωμανικῆς μαχαίρας νὰ πίπῶσιν ἀναιτίως, ὡς πρόβατα ἀδῶα σφαγῆς· Ἀυτὴ εἶναι μία θυσία, τιμὴ ὁποῖαν ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑυρώπης, ὀλοκαυτώνει εἰς τιμὴν Κάαβα τῆς Ἀραβίας. Μὰ ὡς τὸσον πάλιν ἔρωτᾷ: ἀφ' ἑ τᾶυτα γένωμ, μένει πλέον εἰς τὰ μέτρατῃς ἢ θρυλλεμένη τῆς Ἑυρώπης Ἀντιρρόπια;

Τὸ γένος ὅμωσ τῶν Γραικῶν ὅπῃ προζενεῖ εἰς τὸ τῆς Ὀθωμανικῆς Ἀυτοκρατορίας σῶμα τιμὴν εἰρημένιμω κακοχυμίαν, εἶναι δυνατὸν καὶ κατ' ἄλλον τρόπον νὰ μεταποιηθῇ εἰς τιμὴν τῆς αὐτῆς Μοναρχίας ἀνάρρῶσιν καὶ δυναμῶσιν. Οἱ Τέρκοι, ἢ χωρὶς νὰ φέρην εἰς ἔργον κατ' αὐτῆς τῆς Γένεσ τιμὴν θρηωδίαν καὶ ἀγριότητα, ἀν μεταχειρισθῶν πρὸς αὐτὸ εἰς τὸ ἐξῆς μερίαν τιμὴν ἐπιείκειαν καὶ ἡμερότητα, βεβαίότατα τὸ ἐκέρθησαν. Τρία πράγματα ἐκίνησαν ἕως τῶρα τὰς Γραικὰς νὰ κλίνην ἐκ μέρεσ τῶν Χριστιανῶν Βασιλέων, κατ' ἑ φεραν ὅπῃ ἔτοι ἔλαβον πολέμους κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν. Ἡ θλίψις τῆς βαρείας καὶ ἀνυποφορήτῃς Τυραννίδος. Ἡ ἐλπίς τῆς εἰς τιμὴν ἐλευθερίαν τῆς γένεσ ἀποκαταστάσεωσ. Ὁ ζῆλος ὁ ὑπὲρ τῆς εἰς Χριστὸν πίσεωσ. Μὰ οἱ Γραικοὶ, ἀν καὶ πρότερον εἶχον ἀφορμὴν νὰ ὑποπίδῶνται, εἰς τὸν παρόντα ὅμωσ πόλεμον τελεώτατα πληροφορῶνται, ὅτι καὶ ὁ ζῆλος ἔτος εἶναι εἰς αὐτὰς περιττός, καὶ ἡ ἐλπίς ἐκείνη ματαία. Οἱ Γραικοὶ βλέπουν, ὅτι ὅλα τὰ ἄλλα Χριστιανικὰ ἔθνη, δὲν ἔχουν αὐτὸν τὸν ζῆλον ὑπὲρ τῆς τῆς Χρὴ πίσεωσ, κατὰ τῆς ψευδοθρησκείας τῆς Μωάμεθ· δὲν λέγω διὰ νὰ σαυροφορήσεν ὡς πρότερον (τῆτο ἔδει τὸ ζῆτῆ.) ἀλλὰ καὶν διὰ νὰ ἀφῆσεν νὰ προχαρευῶ τὰ ἀρμαία μιᾶς Δυναμῆωσ Χριστιανικῆς κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν, εἰς ἕνα πόλεμον, τὸν ὁποῖον ἔτοι μόνον τὸν ἠθέλησαν. Οἱ Γραικοὶ βλέπουν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐλπίσεν εἰς τὸ ἐξῆς νὰ ἰδῶν τιμὴν ἐκ πολλῆς μάλιστα ἀναιροπολεμῆνιμω ἐλευθερίαν. Ἐπειδὴ τῶρα, ὅπῃ ὑπὲρ ἀλλοῖε ποτὲ ἔφεζεν εἰς αὐτὰς μία τοιαύτη ἐλπίς, αἰ τῆς Ἑυρώπης Δυναμῆωσ, ἀντὶ νὰ προθυμηθῶν, νὰ ἀπλάσσω εἰς αὐτὰς χέρι βοηθείας, διὰ νὰ τὰς ἀποιαταστήσῃ, καὶν ἐν μέρει, ἐλευθερῆσ, ἐφάνησαν τρόπον τινὰ ζηλότυποι εἰς τιμὴν ἐλευθερίαν αὐτῶν· καὶ ἐκεῖνο τὸ ὑψηλὸν χέρι ὅπῃ ὑπὲρ αὐτῶν μακρόθεν ἀπλώθη διὰ νὰ τὰς ἐλευθερώσῃ, δὲν ἔλειψαν νὰ τὸ ἐμπροθίσεν. Τί λοιπὸν μένει; Λοιπὸν, ἀν τὸ βάρος τῆς Ὀθωμανικῆς Τυραννίδος εἰς τὰς Γραικὰς μετὰ τᾶυτα ἐπὶ ποσὸν ἀνακρῶσθῃ· ἀν οἱ Γραικοὶ τὰς πρώην ἀγριὰς τυραννῆσ, τὰς ἰδουῖν εἰς τὸ ἐξῆς ἡμερωτέρησ Δεσπότησ· οἱ Γραικοὶ τότε, (ἀν ἔχεν γνώσιν) πρέπει νὰ ἀ-

χαρι-

χαρισηθῶ εἰς τὴν ἰδίαν κατάστασιν, καὶ νὰ ὑπαικῆεν εἰς τὰς Τέρκας πτωχῶς, καὶ νὰ τὰς δελεῶεν ἀγνωμόνως. Οἱ Γραικοὶ πρέπει νὰ πιάνεν εἰς τὸ ἐξῆς τὰ ἄρματα ὑπὲρ τῶν Τέρκων, ὄχι κατὰ τῶν Τέρκων. Τέ-
τε ὑπέθετον, δὲν λέγω ὅτι τῶν Γραικῶν τὸ πλῆθος εἶναι πρὸς τὸ πλῆθος τῶν ἐν Ἑυρώπῃ Τέρκων καθὼς πολλοὶ λογαριάζουσι (*) δεκαπλάσιον ἢ ἑξῶ διπλάσιον ἢ ἑξῶ ἴσον Ἀμφισβητοῦσιν, ὅτι μὲν τὴν τῶν Γραικῶν προ-
δήκω, δίδωσται νὰ φανῆ εἰς τὸ ἐξῆς διπλασίον τελάχισον ἢ ἐν Ἑυρώπῃ τῶν Ὀθωμανῶν δυνάμεις; Ὡστε καὶ τρίτον ἐτι ἐπερωτῶ: πῶς πλέον ἤθελε μείνῃ τὸ τῆς Ἑυρώπης ἀντιρροπον;

Ἄλλ' ἐγὼ σρέφω τῶρα ὑπὸ ἓν καὶ ἄλλο μέρος τὸν λογισμόν, δὲν φθάνω νὰ καταλάβω, εἰς τί ἄρα σώζεται τῆς προβαλλομένης ταύτης Ἀντιρροπίας τὸ εἶναι, καὶ ἡ ὑπόστασις. Ἐγὼ ὁμολογῶ, ὅτι δὲν ἔχω τὸ ὄξυ ἐκεῖνο τῶν πολιτικῶν ὄμμα, μὲ τὸ ὁποῖον τὴν βλέπῃσι μὰ ἐγὼ σο-
χάζομαι. Ὁ μεγαλόδοξος οἶκος τῆς Ἀσρίας ὑπερεῖται ὀλοκλήρως χω-
ρας καὶ Ἐπαρχίας, καὶ ἡ Ἀντιρροπία τῆς Ἑυρώπης σώζεται. Ἀποχω-
ρίζεται ἀπὸ τὴν Μοναρχίαν τῆς Ἰσπανίας, καὶ ἐν μέρος σωίζεται, ἐντε-
θεν μὲν, μία χωριστὴ Βασιλεία, ἡ τῆς Πορτογαλλίας· ἐκεῖθεν δὲ, μία ἰχυ-
ρὰ Ἐπικράτεια ἡ τῆς Ὁλλανδίας, καὶ ἡ Ἀντιρροπία μένει· Ἐκπίπτει ἡ
τῶν Ἑνετῶν Ἀριστοκρατία ἀπὸ τῶν νήσων, καὶ θαλασσίως ἄλλως τόπως,
τὰς ὁποῖας ἐξουσίαζε, καὶ ἡ Ἀντιρροπία δὲν καταλύεται. Τὸ πολυδυνά-
μον σέμμα τῶν Βορβόνων ἀπλώνεται εἰς ἀρυχωρότατα Βασιλεία καὶ Δυ-
νατείας, καὶ ἡ Ἀντιρροπία δὲν καθαιρεῖται. Κατακυριβεῖ τῶρα τὸ ἔχα-
τον ἡ Ἀγγλία, ὅλην τὴν ὑπὸ τὰς Γάλλους πρῶτω τελευσαν Ἀρκτῶαν Ἀμε-
ρικῶν, καὶ ἀναμφιβόλως θαλασσοκρατεῖ, καὶ εἰς τὸν παλαιὸν (ὡς λέγου-
σι) καὶ εἰς τὸν νέον κόσμον· καὶ ἡ Ἀντιρροπία δὲν σαλεύει. Καὶ μόνον ἀν-
τὶ τὴν βάρβαρον καὶ Τυραννικὴν τῶν Ὀθωμανῶν Δυνάμει, ἀναγκαθῆ τῶρα νὰ
ἀφῆσθαι ἐλευθερίας, ἐκεῖθεν τὰς Ταταρίας καὶ τὰς Δακίας, ἐδῶθεν τὴν Πε-
λοπόννησον, ἢ τινὰ γωνίαν ἄλλω παρὰ μικρὰν τῆς Ἑλλάδος, διὰ νὰ εἶναι
εἰς ἄνεσιν καὶ κάταφυγὴν τῶν κατατυραννεμένων Ἑλλήνων, ἡ Ἀντιρροπία
τῆς Ἑυρώπης ὄξυς περιτρέπεται! Καὶ ἡ τυχῆσα ζημία τῶν ἐχθρῶν τῶν
Χριστιανῶν, γίνεται τῶν Χριστιανικῶν Κόσμου ἀτύχημα!

Ἡ Ἀντιρροπία (λέγει ἓνας περιβόητος Συγγραφεὺς (**)) εἶναι ἓνα
„ἐφῶρεμα τὸ ὁποῖον ἐπενοήθη, ἀπὸ τὸν ΙΕ'. αἰῶνα καὶ ἐδῶ,“ (πιθανώ-
τατος

(*) Σημ. τῆς Τέρκ. Στρατ. Σελ. 43.

(**) Ὀουολταίρ. Νέ. Μισγάγ. Φιλοσ. Ἰσορ. Κεφ. Μέρ. Γ'. περὶ ὠφελ.
τῆς Ἰσορ. Σελ. 188.

τάβια ἐννοεῖ τῷ ΙΕ΄ αἰῶνος τὰ τέλη· διατὶ μέσα εἰς αὐτὸν τὸν αἰῶνα ἡ Ἀυτοκρατορία τῶν Ὀθωμανῶν σιωεσάθη.) „Υφίσταται δὲ ἡ Ἀντιρροπία, (ἀκολουθεῖ ὁ αὐτὸς Συγγραφεύς.) „εἰς τῆτο: ὅτι ἀπασαὶ αἱ Δυνάμεις συνάπτονται, κατὰ μιᾶς τινὸς ὑπερβριθεύερας Δυνάμεως. „Μὰ εἰς τὸς δύο ἐφεξῆς αἰῶνας, τὸν ΙΣ΄ καὶ ΙΖ΄. πῶ ἦγον αὐτὴ ἡ Ἀντιρροπία, καὶ ἡ διὰ ταύτην σιωάφεια τῶν ἄλλων Δυνάμεων, διὰ τὰ ἐμποδίσαν τὴν ὑπερβριθεύεραν Δυνάμιν τῶν Ὀθωμανῶν, ἀλλὰ τὴν ἀφῆσαν καὶ ἐγένετο ἀπασῶν ὑπερβριθεύερα; „Αὐτὸ τὸ σύστημα (προδίδει ὁ Συγγραφεύς) ἦτον ἀγνοούμενον εἰς τὸς παλαιὸς, καὶ διὰ τῆτο ὁ λαὸς τῆς Ῥώμης, ἔχων τὸ στρατιωτικὸν ὑπὲρ τὰ λοιπὰ πάντα ἔθνη γεγυμνασμένον, τὰ καθυπέταξεν ἄλλα μετ' ἄλλα, ἀπὸ τὸν Τίβεριν ποταμὸν, ἕως εἰς τὸν Ἐυφράτιον. „Δὲν εἶναι τῷ παρόντος σκοπῶ νὰ ἐξετάσω, ἀν ἡ ἔνωσις πολλῶν ἀδριετέρων Δυνασιῶν, κατὰ τινος φοβερωτέρας καὶ κραταιοτέρας Βασιλείας, ἦτον εἰς τὸς παλαιὸς πράγμα ἀγνοούμενον, καὶ μόνον ἐφύρεθη τῶρα ὑπερον ἀπὸ τὸς ὀφθεῖς Ἐυρωπαϊκῆς, ὡς σύστημα νέον, εἰς τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ ἔρον ὅπῃ ἐυρέθη καὶ ὁ νέος (ὡς λέγουσι) κόσμος, ἡ Ἀμερική. Ἀλλὰ τῆτο ἐρωτῶ νὰ μάθω: Ἄν, πρὸ τῆς ὀφθεύσεως τῷ Θουμασῶ συστήματος τῆς Ἀντιρροπίας, ὁ λαὸς τῆς Ῥώμης ἀπλωσε τὴν ἐξουσίαν τὴν ἀπὸ τὸν Τίβεριν ἕως εἰς τὸν Ἐυφράτιον, διατὶ μετὰ τὴν ἐυρεσιν, ὁ λαὸς τῆς Μόσκας, ἢ τῷ Τερικιστῶν, ἀπλωσε τὰ ἄρματατὴ ἀπὸ τὸν Ἐυφράτιον ἕως εἰς τὸν Τίβεριν; Καὶ ἐρωτῶ ἐπεὶ καὶ τῆτο τὸ ἄλλο: τί κωλύει; καθὼς πρὸ τῆς Ἀντιρροπίας οἱ κάτοικοι τῶν Βρειοτέρων μερῶν, καταβάντες σιωτέρησαν καὶ ὀλίγον ὀλίγον τῷ Ῥωμύλι τὸ γένος, ὅθεν σιωεσάθησαν πολλὰ δυναστεῖαι, τί κωλύει λέγω, πάλιν ἄλλοι τῶρα τῆς Ἀρκίως γῆς καὶ αὐτοὶ οἰκῆτορες, νὰ σιωτρίψω τῷ Μωάμεθ τὸ ἔθνος, καὶ νὰ γένων αἰτία τῆς συστάσεως τινῶν ἐλεύθερων Πολιτειῶν, ἐξ οὗ καὶ τῆτο τὸ μέγα ὄφελος θέλει ἀκολουθήσει, ὅτι ταπεινωθεῖσα ὀπωσοῦ ἡ Τερικὴ Ἀυτοκρατορία, καὶ ἐξαθενήσασα, δὲν θέλει εἶναι πλέον τόσο φοβερὰ εἰς τὰ Χριστιανικὰ Γένη, καὶ ἀνυποφόρητος;

Εἰς τῆτο τὸ δεύτερον ὁ πολιτικὸς ἀποκρίνεται, ὅτι ἡ ταπεινωσις, καὶ ὁ ἐξαθενισμὸς τῷ Ὀθωμανικῷ Κράτει, μεγαλιῶει καὶ ἰχυροποιεῖ τὴν Ῥωσικὴν Ἀυτοκρατορίαν, ἣτις καὶ καθ' ἑαυτὴν ἤδη μεγάλητε καὶ ἰχυρὰ ἔσα, προξενεῖ εἰς τὰς ἄλλας Δυνάμεις ὄχι ὀλίγη τὴν ὑποψίαν.

Ἀκούω. Ἀλλὰ πρῶτον, ἡ Ῥωσία ὅσον μεγάλη καὶ ἰχυρὰ ὄφθη, ποτὲ δὲν θέλει γένει εἰς τὴν Ἐυρώπην τόσο φοβερὰ, ὅσον φοβερὰ καὶ ἄλλοτε ἐφάνη, καὶ εἰς τὸ ἐξῆς δύναται πάλιν νὰ φανῇ τῶν Τερικῶν ἢ Δυνάμεις ὅτινες ἐξ αὐτῶν, ὡς εἶπομεν, τῶν ἀρχῶν τῆς ἰδίας θρησκείας, ἔχουσι στρατὸν καὶ ἀπαραίτητον ἐπιτολίαν, νὰ ἐξαλείψω, ἀν δυναθῶσι, τὰ ἔθνη τὰ

Χρ.

Χριστιανικά· καὶ κατὰ τὴν ἰδέαν ταύτην, τρέφει σύμφωνον καὶ τὴν ἐλπίδα, ὅτι αὐτοὶ τέως θύλα καθυποτάξου μὲ τὰ ὄπλα τῆς τὰ λοιπὰ μέρη τῆς κόσμου, τὰ ἅποια ἕως τῆς νῦν καὶ καθυποτάξου δὲν ἔφθασαν. Τὸ σύστημα τῆς Ῥωσίας βεβαιότατα δὲν εἶναι τοῖστον.

Δεύτερον, ἡ Ῥωσία κυριεῖται τόπων καὶ χώρας ἀπεράντης. Ἡ Ῥωσία εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν οὐρυχωροτάτων αὐτῆς ἐπαρχιῶν, αἱ ὅποιαι καρποφοροῦσιν ὅλα τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα καὶ χρήσιμα, ἠμπορεῖ νὰ θρέψῃ θαυσιλῶς τρεῖς τοσαῦτα πλήθη, παρὰ ὅσα ἕως τῆς νῦν ἔχει ὑπήκοα. Ἡ Ῥωσία δὲν χρειάζεται οἰκήσεις, χρειάζεται οἰκήτορας· καὶ τῆτο εἰδείξεν ὅτι καὶ αὐτὴ τὸ γινώσκει, διὰ τῆς ἐπιμελείας τῶν ἐσχάτων ἀποικισμῶν, τῆς ὁποίας μὲ ὑπερβαλλέσας δαπάνας, εἰς πρὸ πολλῶν νὰ συστήσῃ ἐφρόντισεν.

Τρίτον, καὶ αὐτὴ ἡ φυσικὴ κατάθεσις τῆς Ῥωσικῆς Αυτοκρατορίας, καθὼς εἰς τὸ παρὸν οὐρίσκειται, φαίνεται ὅτι δὲν εἶναι δεκτικὴ ἀσφαλῶς περισσοτέρως ἐκτάσεως. Ἡ Ῥωσία τῶρα, κατὰ τὸ πλεῖστον ἐαυτῆς μέρος, εἰλαβεν ὄριον παρὰ τῆς Δημιουργῆς τῆς θάλασσαν, καθὼς ἡ θάλασσα ὄριον ἔλαβε τὴν ξηρῶν. „Ὅριον ἔθε, καὶ εἰ παρελθύσεται.“ Τὸ νὰ ζητήσῃ ἡ Ῥωσία νὰ ἀπλωθῇ κατὰ τῶν Βασιλειῶν ἐκείνων μὲ τὰς ὁποίας γειτνιαίνει, καὶ σιωέχεται, ἔξω ὁποῦ εἶναι ἀσύμφορον, δὲν εἶναι εἰς αὐτῶν καὶ ἀκίνδυνον. Εἰς τὰς περιστροφὰς ὁπῶ κατὰ καιρὸς ἔπαθεν ἡ Ὑδρογειος αὐτὴ σφαῖρα τὴν ὁποίαν οἰκῶμεν, ἀπλώθησαν ἐνίοτε εἰς μέρη τινὰ τὰ μεγάλα πελάγη, καὶ κατεπέντισαν τὰς γείτονας γῆς. Ναι· ὅμως ἀφῆσαν ἀπὸ τὰ μέρη τὰ ἀντίθετα, ἄλλας πάλιν γῆς ἀκατακαλύπτως. Ἡ Ῥωσία πολλὰ καλά τὸ ἠξιοῦται, ὅτι ἡ ὑπερβολικὴ ἐξάπλωσις μιᾶς Δυνάμεως, δὲν ἠμπορεῖ παρὰ νὰ προξενήσῃ εἰς αὐτῶν ἕως τέλους μίαν ἀτονίαν, ἢ μίαν παράλυσιν.

Τέταρτον, διὰ τῆς ταπεινώσεως τῆς Ὀθωμανικῆς Κράτης, ἄλλαι ἴσως Χριστιανικαὶ ἐξουσίαι ἠδυνάοντο νὰ ὠφεληθῶν πολὺ περισσότερο παρὰ ἡ Ῥωσία. Καὶ εἰς ὅλον τὸ ὕψερρον, ἕνας ἀνάλογος διαμερισμὸς, τῶν ἐν Ἑυρώπῃ τῆς Τέρου Ἐπαρχιῶν, μὲ τὴν σύστασιν μιᾶς μετρίως μὲν, ἀπολύτως δὲ, τῆς Ἑλλωικῆς Γένους Ἡγεμονίας, ἠθελε φυλάτῃ καὶ εἰς τὸ ἐξῆς, τὴν ἐπιζητημένῃ τῆς Ἑυρώπης Ἰσορροπίαν. Ἄν ἡ διακωδωνιζομένη αὕτη Ἰσορροπία ἔχει φύσιν ποτὲ νὰ συμβιβασθῇ μὲ τὴν διωκετὴ καὶ ἀκατάπαυσον τῶν ἀνδραπίνων πραγμάτων παλίρροσαν! Βεβαιότατα· ἐκεῖνη ἡ ὁποιαδήποτε ἀντίταλάσις, ἠτις διασώζεται εἰς ὀκτωκαίδεκα, λόγῳ χάριν, μεγάλας Ἐπικρατείας, ἀδιώσιον δὲν ἠθελεν εἶναι νὰ φυλαχθῇ εἰς ἐκκαίδεκα, ἢ εἰς εἴκοσι.

Τὸ πρόβλημα τῆτο, τὸ ὁποῖον ἦδη καὶ ἄλλοτε προετέθη πρὸ χρέων διακοσίων πεντήκοντα, ἐσημειώθη τῶρα ὕψερρον, ὡς πρόβλημα παιδα-

ριῶδες καὶ καταγέλασον. Τὸ ἤξωρον. Μὰ διατὶ τάχα; Διατὶ τὸ νὰ κυριεύον οἱ Τῆρκοι εἰς τὴν Ἑυρώπιω εἶναι (λέγουσι) τῆς Ἑυρώπης ὄφελος. Κύριε τῶν Δυνάμεων! Ὁφελος τῆς Ἑυρώπης εἶναι, εἰς τὴν Ἑυρώπιω οἱ Τῆρκοι νὰ βασιλεύωσιν! Ἄν τὸ πρόβλημα ἐκεῖνο εἶναι καταγέλασον, ἢ πρόφασις αὕτη δὲν εἶναι ἀξιοδάκρυτος; Ἐγὼ δὲν ἠμπορῶ νὰ μὴ ἀναφέρω ἐδῶ τὰ λόγια τῶ περιβλέπει ἄλλως Ἄνδρὸς, ὅς τις ἔκαμε τὴν Κρίσιν αὐτὴν τὴν παράλογον. „Ἡ Αυτοκρατορία τῶν Τῆρκων (λέγει) (*) εἶναι κατὰ τὸ παρὸν, εἰς τὸν αὐτὸν βαθμὸν τῆς ἀδυναμίας, εἰς ἓν ἦτον ἄλλοτε ἢ τῶν Γραικῶν· Πλὴν, θέλει διαρκέσει χρόνον πολὺ. Διατὶ, εἰάν τις Βασιλεὺς, ὅς τις ποτε τύχη, φέρῃ αὐτὸ τὸ Κράτος εἰς κίνδυνον, ἀκολουθῶν νὰ κατακυριεύῃ τὰς χώρας τας, αἱ τρεῖς Δυνάμεις τῆς Ἑυρώπης αἱ Ἐμπρῆκαί, γνωρίζουσι πάρα πολλὰ τὸ συμφέρον τὸ ἴδιον, δια νὰ μὴ φροντίσωσιν παρὰ τοῦ νὰ ἐμποδίσουν.

Ἐφεξῆς προδίδεται „Εἶναι ἡ εὐτυχία τῶν εἰρημένων Δυνάμεων, τὸ νὰ δρῖσκῶνται εἰς τὸν Κόσμον Τῆρκοι καὶ Ἰαπανοὶ. Ἄνθρωποι εἰς τῆτο γεγεννημένοι, νὰ ἐξεσιάζουν ἀνωφελῶς ἓνα μέγα Ἰμπέριον.

Μετ' αὐτὴν τὴν θαυμασιῶν Κρίσιν, ἀκολουθεῖ πρὸς διασάφησιν ἢ ἐξῆς ἔτι θαυμασιωτέρα σημεῖωσις. (**). „Τοιοτρόπως τὰ κατὰ τῶ Τῆρκε προβλήματα, οἷον ἐκεῖνο ὅπῃ ἐγένετο ἐπὶ τῶ Πάπα Λέοντι τῶ Δεκάτῃ· δι' ὃ ὁ μὲν Ἰμπεράτωρ ἔπρεπε διὰ τῆς Βοσνίας, νὰ ὑπάγῃ ἕως εἰς τὴν Κωνσταντινέπολιν· ὁ δὲ Βασιλεὺς τῆς Φραντζας νὰ κυριεύῃ τὴν Ἀλβανίαν, καὶ τὴν Ἑλλάδα· οἱ δὲ ἄλλοι Πρίγκιπες νὰ ὑποτάξουν τὰς λιμένας, καὶ τὰς παραθαλασσίους τόπους αὐτῶν· αὐτὰ λέγω τὰ προβλήματα ἦτον, ἢ παιζόντων, καὶ ἐπὶ σπυδαζόντων προβλήματα· ἢ Ἄνδρῶν, οἱ ὅποιοι δὲν ἔβλεπον τῆς Ἑυρώπης τὸ ὄφελος.

Τῆς Ἑυρώπης τὸ ὄφελος! Αὐτὸ ὅλον ὑφίσταται καθὼς ὁ Συγγραφεὺς λέγει, εἰς τὸ κέρδος ὅπῃ ἀπολαμβάνουσιν αἱ τρεῖς Ἐμπορικαὶ Δυνάμεις, αἱ εἰς τὴν Τερκίαν πραγματωόμεναι. Μὰ ἂν αὐτὸς, ὅπῃ τοιοτρόπως ἐλάλει περὶ τὸν τριακοσὸν τέταρτον τῆς παρεῖσης ἑκατονταετηρίδος, ἔγραφε τῶρα, ἢ θελεν ἔχει βέβαια δυσκολίαν νὰ σιωπήσῃ τὰς δύο Δυνάμεις μὲ τὴν τρίτην· πληροφορούμενος ἐκ τῶν ἔργων, ὅτι οἱ Ὁλλανδοὶ καὶ οἱ Ἄγγλοι δὲν δρῖσκουσι πάρα πολὺ τὸ κέρδος μέσα εἰς τὸ Μεσόγειον. Καὶ ἂν τὸ δρῖσκῃ ἢ Γαλλία, αὕτη ἴσως ἢ θελε τὸ ἔυρη ὅχι ὀλιγώτερον καὶ ἐπάνω εἰς τὴν Ἀνατολίαν, ἂν ἐκεῖ τὸ γένος τῶν Τῆρκων τέως ἐξω-
 στρα-

(*) Μοντεσκ. περὶ Μεγ. καὶ Καταπλώσ. τῆς Ῥωμ. Αυτοκρ. Κεφ. ΚΓ'.

(**) Ἐνθ. ἀνωτ. Σημ. (c).

τρακίζετο. Πλὴν, τὸ ἐκ τῆς ἐμπορίας κέρδος μόνης τῆς Γαλλίας, ἤμπορεῖ νὰ εἴπῃ τινὰς, ὅτι εἶναι τῆς Ἑυρώπης τὸ ὄφελος; Καὶ αὐτὸ τὸ κέρδος ἔχει τινὰ σύγκρισιν ὅλως, μὲ τὰς Φριλιὰς καὶ ἀνεκδιηγῆτες ζημίας, ὅσας ἡ Ἑυρώπη ἀπὸ τῆς Τέρκως ἔπαθε, καὶ ἐτι καὶ εἰς τὸ ἐξῆς κινδυνώσει νὰ πάθῃ, ἕως ὅπῃ αὐτὸ τὸ ἀπάνθρωπον καὶ θηριῶδες, καὶ ἄπιστον Ἔθνος, μέσα εἰς τὴν Ἑυρώπην κατασηρίζεται;

Ἄς ἐπιθεθῆ, παρακαλῶ, ὡς ἐπὶ πλάσιγγος, ἐξ ἑνὸς μέρους: ἡ Ἄυτοκρατορία τῆς Ἀνατολῆς ἐκ θεμελίων κάλεσκαμμένη· ἐκείνη τῆς Δύσεως σαλευομένη ἕως εἰς αὐτὰ τὰ θεμέλια· πολλαὶ μικρότεραι τῆς Ἑυρώπης δυναστεῖαι, ἄλλαι κατὰ κεκυριωμένα ὀλοτελεῖς, ἄλλαι ἀκρωτηριασμέναι καὶ τεταπεινωμέναι ὅλαι, καὶ μικραὶ καὶ μεγάλαι, ἐπαπειλόμεναι εἰς τὸ μέλλον, καὶ εἰς τὸ παρὸν ἀδικόμεναι, ὑβριζόμεναι, ἐξθρευιζόμεναι πόκιλοτρόπως. Ἐπαρχιῶν διαφόρων ἐκπορευισμοὶ καὶ ἐρημώσεις. Ἐθνῶν λεηλατισμοὶ καὶ σκλαβίαι. Ἄνδρῶν, Γυναικῶν, παιδιῶν, μυριάδων ἀπαιτίων καὶ ἀθῶων, μανιώδεις καὶ ἀναίτιοι κατασφαγμοὶ. Ἄιματος Χριστιανικῆ ποταμοὶ ῥέοντες. Ὁ Χριστιανισμὸς αὐτὸς ὑπὸ τῆς πύδας τῆ Μωαμεθισμῆ· τὰ Ἱερὰ Τεμένη μεταμεμορφωμένα εἰς μιὰν Μετζίτια· τὸ Ἐυαγγέλιον ὑπὸ τὸ Κοράνι· ὁ Σταυρὸς ὑπὸ τὴν μίωσειδῆ Σελιῶν καὶ, ἐπάνω εἰς ὅλα, ἓνα Ἐθνος Χριστιανικὸν πολυἄριθμον, τὸ Ἐθνος τῶν ποτὲ περιφῆμων καὶ νῦν ἀθλίων Γραικῶν, τὸ ὁποῖον ἐξ αἰτίας τῆ παρόντος πολέμου ὀρίσκειται εἰς τὰ χεῖλη τῆ ἐσχάτης κινδύνου, διατὶ ἐγκαταλελειμμένον παρὰ πάντων, αὐτὸ ἴσως μέλλει νὰ σβύσῃ μὲ τὸ αἷμα τῶν αἰμοδόρων Τέρκων τὴν λυσοῶδη ὀρμὴν· καὶ, εἶναι πολλὰ ἐνδεχόμενον, ὅτι θέλει σενοχωρηθεῖ νὰ ἐκλέξῃ ἀπαραιτήτως, ἢ τὸν Μωσουλμανισμὸν, ἢ τὸν θάνατον· ἢ πρόβαλα ὑπακοῆς εἰς τῆς Μέκας τὴν μάνδραν, ἢ πρόβαλα σφαγῆς ὑπὸ τῆ Μωάμεθ τὴν μάχαιραν Ταῦτα ἐκ τῆ ἑνὸς μέρους τῆς πλάσιγγος. Ἐκ δὲ τῆ ἄλλης, τί; τῆς Γαλλίας τὸ Ἐμπορικὸν κέρδος! Ὀυαὶ! Ἐγὼ ἐδῶ προκαλῶμαι τὸν Φραντζέζον τὸν πλέον θερμὸν ζηλωτὴν τῆ γένους τῆς, νὰ ἀποκριθῆ. Ἐχει ὅλως, δὲν λέγω ἀνλισιάθησιν καὶ ἐξίσωσιν· ἀλλὰ παράθεσιν καὶ σύγκρισιν τινὰ, μὲ τὰς τὸσον μεγάλας τῆς Ἑυρώπης ζημίας, μὲ τῆς τὸσον βαρεῖς τῆ Χριστιανισμῆ κινδύνου, ἢ τὸσον παρὰ μικρὰ τῆς Φραντζῆς ὀφέλεια; Ἐγὼ βέβαιος εἶμαι, ὅτι τὸ τοῖστον ὄφελος, δὲν θέλει τὸ καλὰ δεχθεῖ ποτὲ, ἔτε θέλει τὸ σέρξει, ὅχι ἡ Ἑυρώπη, ἀλλ' ἐδ' αὐτὴ ἐν μέρει ἡ Γαλλία. Ὁχι ποτὲ. Εἶναι πολλὰ γνωστὸς ὁ ἐν αὐτῇ μεγαλοδόξως βασιλεύων. Αὐτὸς εἶναι ὁ Βασιλεὺς ὁ Χριστιανικώτατος. Αὐτὸς ἔχει χαρὰ κλῆρα προσωπικὸν τὴν Φιλανθρωπίαν, καὶ τὸν ἔλεον.

ὦ Βασιλεῖς! (ἂν ἕως εἰς ὑμᾶς φθάσῃ ἡ ταπεινὴ αὐτὴ φωνή μου!)
 Βασιλεῖς Λάτρες τῆ ὀνόματος τῆ Χριστῆ! Ἐνα εἶναι τὸ ὄφελος τῆς Ἑυρώπης

ρώπης, καὶ τὸ κοινὸν καὶ τὰ ἴδιον. Τὸ νὰ ἀποσκορῆται ἀπὸ τὴν Ἑυρώ-
 πην ὁ Ἀλάστωρ ἢ παλαμναῖος διοκτὴς τῆς Ἑυρώπης, ἢ Τύραννος. Ὡ
 Βασιλεῖς! Τὶ πρὸς ἀλλήλους διαφέρεθε, Χριστιανοὶ πρὸς Χριστιανούς, παλεμ-
 μωνοὶ καὶ πολεμῆντες, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀκερδῶς καὶ ἐπιζημίως; „Καὶ
 „ἰδὲ ἀλλόφυλοι, καὶ Τύροι, καὶ λαὸς τῶν Αἰθιοπῶν, Καὶ αὐτῶν
 αἱ ἐρωθῶσι (δὲν λέγω τὰ ἄρματα αἰσῶσι ὅχι, ὡς εἰς τὰ παλαιὰ ἐπέμνησται,
 ὅσον πολυδάπανος, ἀλλο τῶν ὀλιγοκερδαῖς τσαυροφορίας) καὶ αὐτῶν αἱ
 συμφωνήσουσι αἱ γνώμαίσας. Ἄν συμφωνήσετε τοιαύτως, ἢ περὶ τὸ
 κέρδος ἔπειτα καὶ τὴν ὠφέλειαν συμβιβασμὸς μεταξύσας, (Θεὸς σιωπῶ-
 μένος) δὲν εἶναι ἀδιώατος. Καὶ τὴν ἔκβασιν εἰς τὸ παρὸν, ἢ Ὀτυχῆ ἢ
 εὐκολίῃ τὴν ἀποδείχουσι τὰ θαυμασὰ τῶν Ῥώσων τρόπαια. Δι' αὐτῶν
 σῶς διεγείρει, καὶ σῶς προσκαλεῖ, πλέον παρὰ εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν ἀγώ-
 νων, εἰς τὴν μετοχίῃ τῶν λαφύρων, ἢ ἀξιάγατος Δεββώρα. „Ἰδὲ ἐξέστησε
 „Κυρίου τὸν Σιζάρα, ἢ πάντα τὰ ἄρματα αὐτῆ, ἢ πᾶσαν τὴν παρεμ-
 „βολίῃ αὐτῆ, ἐν σώματι ῥομφαίας. „ Ὁ μέγας Κολκοσὸς ἀρχισε νὰ κλο-
 νῆται, καὶ νὰ δείχνη ὅτι δὲν εἶναι τόσο μακρὰν ἀπὸ τὴν πῶσιν. Τὸ
 ὑψηλὸν αὐτὸ δένδρον, ὅπῃ κατεσκίασε τόσα μέρη καὶ τῆς Ἀνατολῆς καὶ
 τῆς Δύσεως, ὅπῃ ἀπερρόφησε τὸν θρεπτικὸν χυμὸν τῶν φυτῶν ὅπῃ
 ἦσαν ὀλόγυράτε, δὲν ἀναμένει τῶρα παρὰ τὰς ἐχάτας προσβολαῖς. „ Ἡ
 „ἀξίνη παρὰ τὴν ῥίζαν τῆ δένδρου κῆται. „ Ἡ Ὀκαιρία αὐτὴ δὲν ὀρι-
 σκεται πάντοτε. Μὴ ἀφήσετε νὰ ἔλθῃ καιρὸς ὅπῃ νὰ τὴν ζητῆτε μὲ
 πόσον, καὶ νὰ τὴν ὑσερῆθε μὲ πόνον. Καὶ ὁ καιρὸς αὐτὸς, ἂν ὁ Τῆρκος
 ἀποκατασταθῆ πάλιν ὡς πρότερον, ἀναμφιβόλως θέλει ἔλθῃ. Δὲν θέλει ὀρι-
 σκεται ὅχι, ἐν ἀσφαλείᾳ ποτὲ ἢ Ἑυρώπη, ἐν ὅσῃ εἰς τὴν Ἑυρώπην ὁ Ὀσω-
 μανὸς βασιλεύει· πάλιν τὸ λέγω· ἐν ὅσῃ ζῶ θέλει τὸ λέγω. „ Οὐποτε
 „ Ῥωμαίοις βέβαιος, ἔτε ἢ ἐλθῆρα εἴσεται, πρὶν ἐξελεῖν Καρχηδόνα. „
 (23) Ἄυτὴ ἦτον ἡ γνώμη τῆ Κάτωνος, καὶ τὴν ἐπεκύρωσε σιωπῶς καὶ
 ἢ ἐν Ῥώμῃ τότε βεβλή. ΚΑΡΧΗΔΟΝΑ ΜΗ ΕΙΝΑΙ.

(23) Ἄπιαν. Ἄλεξ. Καρχηδόν. Ἐκδ. Ἐρρίκ. Στεφ. 1592. Σελ. 38

